



KARL
KEATING

*Uveďme veci
na pravú mieru*

ČOMU
SKUTOČNE VERIA
KATOLÍCI?

redemptoris

© Slovo medzi nami, 2006

© Ignatius Press, San Francisco, USA, 2006

Translation © Martin Griger, 2006

Imprimi potest: P. Michal Zamkovský CSsR, viceprovinciál, 15.
novembra 2006, č. j. 121/06/2006.

ISBN 80-969600-0-8

Je celkom prirodzené, ak človek žijúci na tejto zemi hľadá pre svoju púť takú cestu, ktorá mu prinesie šťastie. Keďže nie je sám, ale žije v spoločenstve, dostáva viacero usmernení a odporúčaní. Veľa ponúkaných dobrých rád chce hľadajúcemu opravdivo pomôcť. Niektoré odporúčania a rady sa ponúkajú v „dobrej viere“ s tým, že ich odovzdávateľ nevie, že podáva nepravdu. Z okolia však prichádza i nepochopiteľná ponuka - rada, ktorá zámerne mátie človeka v úprimnom hľadaní. Je zarážajúce, koľko financií a energie sa vynakladá kvôli zneisteniu a zmäteniu človeka, ktorý má byť napokon privedený k presvedčeniu, že siaha po jedinej pravde. Za týmto účelom sa vedú rôzne predvolebné kampane, pretláčajú sa ideológie rôznych -izmov, pripravujú sa i tie najbežnejšie reklamné šoty, vytvárajú sa rôzne fikcie s jasným zámerom ich pretvorenia sa na pravdu vo vedomí človeka. A keďže sa tieto praktiky neviažu iba na technické vymoženosti 21. storočia, ale sa praktizujú odjakživa, niet sa čo diviť, ak sa nejedna výslovná nepravda zakorenila vo vedomí ľudí ako nespochybniteľná pravda.

Proces zámeny pravdy za nepravdu neobišiel ani náboženskú oblasť, a tak sa aj mnohé „zaručené“ náboženské vysvetlenia a predstavy dostali do vedomia ľudí ako pravdy náuky viery. Už aj spochybnenie reálnej náboženskej pravdy vytváralo pomaly, ale isto priestor na postupnú zámenu pravdy za nepravdu. Koľko takýchto zámien sa udialo? Pravdepodobne sa to nedá vyčíslieť, pretože každá krajina, kraj, národ, etnikum... majú svoje lokálne „špecifiká“, a tak odpovedať paušálnym spôsobom sa celkom nepodarí. Predsa však možno hovoriť o jednom spoločnom menovateľovi všetkých zámien - vieru ľudí nahradila povera. Ale čo je ešte horšie - zakorenené prejavy povery začali byť považované za praktiky pravdivej viery.

Úsilie Karia Keatinga v neveľkom dielku *Čomu skutočne veria katolíci?* Je určitým pokusom prelomenia „zabehnutej praktiky“

vyššie opísaného procesu mnohých nesprávnych zámien. Nikto by nemohol namietat', ak by Keatingova snaha vychádzala z permanentnej citácie dokumentov, ktoré by vierohodne a postupne predstavovali jednotlivé pravdy náuky viery Katolíckej cirkvi. Keating túto metódu celkom neobišiel, i keď by sa zdalo, že sa výhradne zameriaval na 52 vytypovaných, bežných mylných predstáv o pravdách katolíckej viery. Avšak pozornému čitateľovi odpovedí neunikne, ako autor majstrovsky, použitím zrozumiteľného a prístupného slovníka, v zhutnenej odpovedi vždy sprítomnil náuku Cirkvi a ponúkol jednoznačnú odpoveď - aký je pravdivý postoj Cirkvi k danej problematike. Ak sa čitateľ nechá unášať čítaním o jednotlivých témach, na ktoré si pravdepodobne počas svojho života, a to aj vplyvom okolia a mnohých „odborníkov“, vytvoril svoj názor, a predsa nie je vopred voči odpovediam obrnený, preletí celé Keatingovo dielko ani nezbadá. Až mu o chvíľu začne byť ľúto, že vytypovaných tém bolo iba 52. Žiadali by sa aj ďalšie. Mám však dojem, že autorov zámer je, aby sa čitateľ trochu aj osobne ponamáhal a v štúdiu sám hľadal odpovede na nezodpovedané otázky.

Zvlášť oceňujem autorov postoj vo výpovediach o sviatostiach. Znova postupuje nevťieravo, ale jeho postoj nenecháva nikoho na pochybách, ako znie pravda náuky viery. Nebojí sa dezorientovanému čitateľovi dneška, ktorý napr. svätú spoveď vo svojom živote vynecháva alebo nahrádza vonkajšími aktivitami, adresovať tieto slová: *Čím menej hriešnymi sa cítime, tým skôr by sme mali ísť na spoveď* (16. odp.). V tejto chvíli som si plne vedomý toho, že ak niekto siahne po knihe čisto z akademickej túžby poznať konkrétnu odpoveď z niektorej oblasti viery, a hneď si prečíta citované slová, v tomto momente sa jeho pôvodná túžba môže naštrbiť pokúšením pochybovať o celkovej dôveryhodnosti dielka, ktoré vzal do rúk. Lenže autor ako ohľadne svätej spovede, tak aj v ďalších, pre niekoho „chúlostivých“ témach, vyjadruje sa vierohodne, v plnej jednote s náukou Katolíckej cirkvi. Keatingove odpovede sú vyvážené a čitateľa vedú nielen k nadobudnutiu kvalifikovaných odpovedí, ale zároveň povzbudzujú k zamysleniu sa nad

zmyslom praktizovania duchovného života, t. j. nad osobne prežívaným životom viery.

Neostáva naozaj nič iné, iba odporúčať všetkým hľadajúcim siahnúť po Keatingových 52 odpovediach na otázky, ktoré ich azda sprevádzajú v živote už nejaký čas. Praktizujúcim veriacim táto kniha môže byť nápomocná v jasnejšom formulovaní odpovedí v dialógu s nepraktizujúcimi. Ktovie, či nepraktizujúcich zas nepovzbudí k praktizovaniu viery. Vo výpočte nechcem pokračovať ďalej, nakoľko všetky alternatívne skupiny by som asi nespomenul. Stačí uzavrieť jednoducho: i táto kniha môže byť všetkým, ktorí hľadajú pravdu a chcú v nej žiť, určite na osoh. Pretože kto úprimne poznáva vieru, ten sa usiluje ju aj pravdivo prežívať.

Na záver si poprajme, aby aj ďalšie diela amerického apologéty Karia Keatinga sa čím skôr dostali na slovenský knižný trh a našli pripravenú širokú čitateľskú obec.

Mons. Stanislav Stolárik košický pomocný biskup

Kvíz

Ktoré z týchto tvrdení sú pravdivé?

1. Druhý vatikánsky koncil zmenil usporiadanie v Cirkvi z hierarchického na demokratické.
2. Ak sa budete zúčastňovať na omši a spovedať sa z hriechov, určite sa dostanete do neba.
3. Teraz už vieme, že Biblia obsahuje chyby.
4. Ak sa rozvediete, budete exkomunikovaný a nebudete môcť prijímať Eucharistiu.
5. Svedomie vám hovorí, čo je dobré a čo zlé.
6. Každý katolík musí ísť na spoveď aspoň raz do roka.
7. Anulácia manželstva je pre katolíkov totožná s rozvodom.
8. Ak neveríte v Cirkvou schválené mariánske zjavenia, hrešíte.
9. Učenie o očistci už nie je potrebné.
10. Konanie dobrých skutkov nám pomáha získať spásu.

Napísali ste si svoje odpovede? Výborne - a teraz papier s odpoveďami roztrhajte na márne kúsky a zahod'te do koša. Ak ste niektorú z týchto odpovedí označili ako pravdivú, mýlite sa. Ani jedno z týchto tvrdení nie je pravdivé, všetkých desať sa mýli.

Ospravedlňujem sa za tento drobný podvod, nechcel som vás priviesť do rozpakov (dúfam len, že ste tento kvíz riešili v súkromí, a nie pred divákmi). Chcel som iba upozorniť, že ani dobrý katolík nemusí mať perfektné vedomosti o svojej viere.

V tejto malej knižke nájdete päťdesiatdva mylných predstáv, ktoré mnohí katolíci považujú za pravdivé - jedna mylná predstava na každý týždeň v roku. Témy boli inšpirované tisíckami otázok, ktoré som za štyri roky zozbieral od katolíckych poslucháčov a pokrývajú oblasti od mimozemšťanov po relikvie, od astrológie po reinkarnáciu, od transsubstanciácie po ekumenizmus. Zaoberám sa Cirkvou a jej hierarchiou, Bibliou a jej dôveryhodnosťou, sviatosťami, mariánskymi dogmami, posmrtným životom, evanjelizáciou, katolíckymi zvykmi a nábožnosťou a duchovným svetom.

Týchto päťdesiatdva tém je reprezentatívnou vzorkou omylov katolíkov, zďaleka ich však nevyčerpáva všetky. Mojm cieľom nebolo napísať niekoľkozvážkovú encyklopédiu chýb, mylných predstáv a nepochopení. Chcel som vás na týchto pár stránkach len motivovať k hlbšiemu poznaniu vašej viery. Keď dočítate túto knihu, môžete začať študovať knihy uvedené v zozname odporúčanej literatúry. Čím lepšie budete poznať svoju katolícku vieru, tým lepšie ju budete žiť, a čím lepšie ju budete žiť, tým lepšie budete slúžiť Ježišovi Kristovi, ktorý je „cesta, pravda a život" (Jn 14, 6).



Učiteľský úrad Cirkvi a jeho autorita

1

Pápež môže zmeniť dogmy.

To mu nehovorte, lebo si vás podá. Vysvetlí vám, že pápeži sú iba strážcovia učenia a nemajú nijakú moc a ani potrebu učenie meniť. Ich úlohou je odovzdávať neporušený celý súbor katolíckeho učenia a v tomto ich chráni Duch Svätý.

Čo však pápež *môže* urobiť a čo veľa pápežov aj urobilo, je zmeniť *zvyklosti* Cirkvi. Veľa týchto zmien sa udialo v nedávnej minulosti. Starší katolíci si budú pamätať, že v piatok sa vyžadovalo zdržiavať sa mäsitých pokrmov, alebo že sa omša slúžila po latinsky, a nie ako teraz, v reči ľudu. To neboli dogmy, iba zvyky, a preto sa mohli zmeniť. Zjednodušene môžeme povedať, že dogmy sa zaoberajú tým, čomu veríme, a zvyky hovoria o tom, ako sa správame. Ani jeden pápež nebude nikdy učiť, že zmŕtvychvstanie Ježiša bolo iba symbolickým aktom, že jeho kosti stále odpočívajú v hrobe. Tak by totiž zmenil učenie a s tým by Duch Svätý nesúhlasil. A dúfam, že ani katolíci. Ale pápež by teoreticky mohol nariadiť kňazom, aby namiesto v ornátoch slúžili omše v cylindri a vo fraku. Môžeme dúfať, že nás Duch Svätý ochráni pred takýmto hlúpym rozhodnutím, ale nemáme na to nijakú záruku. Vezmime si ďalší príklad: Veríme, že Ježiš je skutočne prítomný - telo, krv, duša a božstvo - v Eucharistii, ale omšu možno slúžiť v ktoromkoľvek zo schválených jazykov. Ak by sa nemohol zmeniť jazyk používaný pri omši, nemali by sme dokonca ani latinské omše, pretože pokiaľ vieme, Ježiš po latinsky nehovoril. Hovoril po aramejsky, čo bol jazyk vtedy bežne používaný v Palestíne, a aramejštinu bezpochyby použil pri Poslednej večeri. Ak by teda jazyk používaný pri slávení

omše bol predmetom dogmy, a nie zvyku, nikdy by sa nemohol zmeniť.



Neomylnosť pápeža znamená, že všetko, čo povie, je pravda.

Na vašom mieste by som na to nevsádzal. Ak vám pápež povie, ktorý tím vyhrá budúce majstrovstvá sveta, neodporúčam vám investovať všetky peniaze do stávok. Nemá totiž o nič väčšiu schopnosť predpovedať výsledok športovej udalosti ako ja alebo vy. Ak vám dá zoznam najlepších noviel všetkých čias, úctivo mu poďakujte, ale vôbec sa neostýchajte vytvoriť svoj vlastný rebríček literárnych diel.

Pápež je neomylný, ale nie je vševied. Jeho charizma neomylnosti, ktorú dostal ako nástupca Petra je prísne obmedzená. I. vatikánsky koncil (1869-1870) učí a II. vatikánsky koncil (1962-1965) znovu potvrdzuje, že pápež učí neomylné, keď „s definitívnou platnosťou vyhlasuje náuku týkajúcu sa viery alebo mravov“. Tak hovorí II. vatikánsky koncil vo vieroučnej konštitúcii *Lumen gentium*. Všimnime si to obmedzenie: neomylnosť pápeža sa týka iba vecí viery alebo mravov - nie cirkevných zvykov, športu, literatúry ani väčšiny vecí každodenného života. Okrem toho sa neomylnosť uplatňuje iba vtedy, keď pápež „s definitívnou platnosťou vyhlasuje“. To znamená formálne, verejné vyhlásenie; poznámka pri obede sa teda neráta.

Mimochodom, neomylnosť nie je obmedzená iba na pápeža alebo pápežské dekréty. Aj biskupi, keď sú zhromaždení na všeobecnom cirkevnom sneme a zjednotení s pápežom, vo veciach viery a mravov učia neomylné. Doteraz sme mali dvadsaťjeden všeobecných snemov a na väčšine z nich boli vydané vieroučné alebo morálne konštitúcie. Tieto konštitúcie sú neomylné. Na mnohých snemoch boli vydané aj disciplinárne dekréty, ale tieto dekréty nie sú neomylné, lebo sa nezaoberajú priamo vierou alebo mravmi.

Existuje aj tretí spôsob neomylnosti. Pápež a biskupi sa nemusia nevyhnutne stretnúť na sneme, aby učili neomylné. Duch Svätý

zaručuje ich neomylnosť aj v prípade, keď zdôrazňujú to, čo Cirkev vždy učila. Napríklad Cirkev vždy učila, že vzkriesenie je historická skutočnosť, a tak jednotlivý biskup, ktorý toto učenie zdôrazňuje, učí neomylné.



Druhý vatikánsky koncil učí, že Cirkev by mala mať demokratickú formu. Preto máme farské rady.

Ani najbystrozrakejším čitateľom sa príslušné pasáže v dokumentoch II. vatikánskeho koncilu nepodarilo nájsť. Cirkev nikdy nebola a ani nikdy nebude demokratická. Jej štruktúra je odvodená od štruktúry neba, ktoré je absolutistickou monarchiou s Bohom na tróne. On je vládca a my sme jeho poddaní. Menoval svojho ministerského predsedu Petra, aby vládol v jeho neprítomnosti a udelil mu veľa zo svojej moci kráľa a pastiera (Mt 16, 18-19; Jn 21, 15-19). Dal mu k dispozícii zbor ministrov - ostatných apoštolov. A tento spôsob spravovania Cirkvi pretrváva až podnes prostredníctvom apoštolskej postupnosti v pápežovi a v biskupoch zjednotených s ním.

Tak prečo potom máme farské pastoračné rady? Určite nie preto, že by sa Cirkev zmenila z monarchie na demokraciu. Uvedomte si, že pojmy ako demokracia a monarchia by správne mali byť vyhradené iba pre politické inštitúcie. Vo vzťahu k Cirkvi nie sú celkom presné a mali by sa používať len v prenesenom význame. Pastoračné rady majú niekoľko praktických významov - odbremenit' kňaza od administratívnej práce, ktorú môžu rovnako dobre, ak nie lepšie zastávať farníci, zabezpečiť kňazovi spätnú väzbu s jeho farníkmi a vytvoriť pre farnosť pastoračný plán. Vo všetkých týchto bodoch sú však rady orgánom poradným, nie legislatívnym. Formulujú odporúčania pre kňaza, ale neuzurpujú si jeho moc alebo povinnosti. Kňaz sa nemôže vzdať svojej moci, ktorú dostal od biskupa, v prospech rady, ale môže na radu preniesť takú jej časť, akú uzná za potrebnú. Samozrejme, nemôže prenášať svoje čisto sviatostné funkcie, na ktoré je potrebné svätenie.

Druhý vatikánsky koncil bol natoľko prevratný, že dnes už je stratou času čítať knihy a dokumenty vydané pred ním.

Tento názor odporuje samotnému II. vatikánskemu koncilu. Stačí si pozrieť poznámky v koncilových dokumentoch - sú plné odvolávaní na staroveké a stredoveké písomnosti. Uvedomte si, že aj samotná Biblia je staroveký dokument a určite ju preto nevypustíme zo zoznamu našej literatúry.

Ak však chcete silou-mocou pokladať II. vatikánsky koncil za deliacu čiaru, ktorá určuje, čo budete a čo nebudete čítať, bude pre vás podstatne lepšie, ak sa namiesto na knihy napísané po ňom zameriate iba na knihy napísané pred ním. Pravda, tak vám uniknú najnovšie udalosti, ale zasa získate zbierku tých najlepších svetových kníh. Samozrejme dnes by nikto nemal pristúpiť na takéto hlúpe obmedzovanie toho, čo budeme a čo nebudeme čítať, a napokon ani ľudia v minulosti takto neuvažovali. Katolíci po Tridentskom koncile (1545-1563) nepovedali: „Vykašlime sa teraz na všetky predkoncilové knihy a poďme čítať len moderných autorov, trebárs Róberta Bellarmina." Podobne po I. lyonskom koncile (1245) nevyhlásili: „Zbavme sa Augustína a čítajme len tohto nastupujúceho teológa, Tomáša Akvinského."

Nezabúdajme na slová Georga Santayana: „Tí ktorí zabúdajú na dejiny, sú odsúdení znova ich prežívať." A to platí aj pre teológiu. Ak budete čítať len súčasné diela, dopustíte sa dávnych chýb. V tomto spočíva aj tragédia hnutia New Age - utápa sa v starých chybách, pretože jeho členovia sa odmietajú pozrieť do minulosti ďalej ako po včera. Nemá nijaký historický základ. Keby malo, malo by to väčší teologický zmysel.

Exkomunikáciou posielajú Katolícka cirkev ľudí do pekla.

Neposiela. Iba Boh môže niekoho odsúdiť do pekla. Túto moc Cirkev nemá a nikto z katolíkov nikdy netvrdil opak. Úlohou Cirkvi je učením a vysluhovaním sviatostí pomôcť ľuďom do neba. Je jasné, že ľudia môžu učenie Cirkvi ignorovať a milosť sviatostí odmietnuť. Ak si zvolia túto cestu a skončia v pekle, je to ich vlastné rozhodnutie.

Exkomunikácia je trest, ktorým Cirkev vylučuje notorického hriešnika alebo hrubo neposlušného zo spoločenstva verných. Neznamená to však, že by prestal byť kresťanom. Cieľom exkomunikácie je upozorniť jednotlivca, že ak sa neobráti a nebude sa kajať, riskuje záhubu svojej duše.

Prípady exkomunikácie poznáme aj zo súčasnosti. Roku 1953 niekoľko biskupov v Číne vysvätilo nových biskupov bez súhlasu pápeža Pia XII. Svätiaci biskupi aj tí, ktorých vysvätili, boli exkomunikovaní podľa kanonického práva, ktoré hovorí, že biskupské vysviacky možno vykonávať len so súhlasom pápeža. Títo noví biskupi boli vysvätení pre vládou kontrolovanú odnož Katolíckej cirkvi - Čínsku vlasteneckú cirkev. Ostatní čínski biskupi ostali verní Rímu a cenou za túto lojalitu Cirkvi bolo väzenie.

Roku 1988 arcibiskup Marcel Lefebvre vysvätil troch nových biskupov, aby dohliadali na náboženskú spoločnosť, ktorú založil. Tieto vysviacky opäť prebehli proti vôli pápeža, tentoraz Jána Pavla II., a tak boli arcibiskup Lefebvre, ďalší svätiaci biskup a traja novovysvätení biskupi automaticky exkomunikovaní. V tomto prípade, ako aj v prípade čínskych biskupov neboli dotčení exkomunikovaní pre herézu, ale pre hrubú neposlušnosť.

V dnešnej dobe sa exkomunikácia používa zriedkavo. Pravda, v istom období sa používala až príliš často, Tridentský koncil však biskupov upozornil, aby ju používali uvaženejšie. Jej cieľom je priviesť vzdorovitých späť k praktizovaniu viery a poslušnosti. Ak sa

totiž exkomunikácia používa nešetrným spôsobom, stratí svoju účinnosť a môže spôsobiť viac zla ako osohu.

Pozrime sa teraz na jej dôsledky. Keď svätý Pavol povedal, nech je každý, kto hlása iné evanjelium, prekliaty (*Gal 1, 8*) (pozn. prekl.: v gréckom a latinskom texte Písma je použité slovo *anathema*, ktoré znamená aj vylúčený, suspendovaný), neodsúdil tohto človeka do pekla. Označil ho za falošného učiteľa. A presne to isté ako Pavol robí aj Cirkev, keď vo svojich oficiálnych dokumentoch sprevádza svoje rozhodnutia výrazom „nech je prekliaty“ (*anathema sit*). Inými slovami tým hovorí, že „každý, kto učí niečo iné, je falošným učiteľom“. Neodsudzuje tým nikoho do pekla.

6

Katolíci, ktorí opustia Cirkev, pôjdu do pekla.

Niektorí áno, niektorí nie. Nevieme, v akom pomere, ale opustenie Cirkvi je vždy veľká chyba.

Najskôr si pripomeňme, kto je členom Cirkvi. Pápež Pius XII. to veľmi výstižne vyjadril vo svojej encyklike *Mystici Corporis Christi* (*O mystickom Tele Krista*, 1943): „Iba tí môžu byť pripočítaní ku skutočným členom Cirkvi, ktorí boli obmytí vodou krstu, vyznávajú pravú vieru a neoddelili sa od jednoty svojím vlastným pričinením, alebo od nej neboli oddelení za ťažké zločiny zákonnou mocou.“

Takže katolíka charakterizujú tri znaky: 1. platné prijatie sviatosti krstu, 2. vyznanie katolíckej viery, 3. účasť na spoločenstve Cirkvi. Prejavom týchto troch poznávacích znakov je to, že sa katolík podriaďuje trojitému úradu Cirkvi: kňazskému (krst), učiteľskému (vyznanie viery) a pastoračnému (poslušnosť cirkevnej autorite).

Krst označuje dušu nezmazateľným znamením. Už nikdy nemusíte byť znova pokrstený, pretože neexistuje spôsob, ktorým by sa krst dal zrušiť. Ani najhorší hriech, a to ani heréza alebo apostáza, nemôže zmazať platný krst. Raz pokrstený znamená navždy pokrstený (podobne raz birmovaný navždy birmovaný a raz vysvätený navždy vysvätený, lebo birmovka aj vysviacka tiež zanechávajú nezmazateľný znak na duši).

Ježiš učil, že krst je nevyhnutný na vstup do Božieho kráľovstva (*Jn 3, 5*). Krstu dospelého musí predchádzať vyznanie viery (*Mk 16, 16*). Malé deti tvoria výnimku, pretože ešte nie sú schopné svoju vieru vyznať. Aj tak však môžu byť pokrstené a vieru za nich vyznajú ich krstní rodičia.

Katolícka tradícia učí, že tí, ktorí sa od Cirkvi oddeľujú, dobrovoľne sa vzdávajú plného členstva v nej. Pavol hovorí, že bludárovi sa po prvom a druhom napomenutí treba vyhýbať (*Tít 3, 10*). Tertulián, ktorý sa v neskoršom období sám stal heretikom, napísal: „Heretici nemajú podiel na našom učení a ich odchod zo spoločenstva svedčí, že sa jednoznačne nachádzajú mimo neho“ (*O krste, 15*). Augustín označoval heretika za úd, „ktorý bol odrezaný od tela“ (*Summa 267, 4, 4*). Slovom, ani heretici (tí, ktorí sa odlúčili pre hlásanie bludu), ani schismatici (tí, ktorí sa odlúčili pre odmietanie poslušnosti) sa nepovažujú za plných členov Cirkvi.

Ľudia opúšťajú Cirkev z rozličných dôvodov. Niektorí do nej v skutočnosti nikdy nepatrili a hlásili sa k nej iba zo zvyku. Ich viera bola buď mŕtva, alebo bola minimálne kandidátom pre jednotku intenzívnej starostlivosti. Jedného dňa sa prosto prestali zúčastňovať na svätých omšiach, a bolo. Iní túžia po duchovnom občerstvení, ale zdá sa im, že ju nevedia nájsť vo svojich farnostiach, a tak odchádzajú inam. Je v tom istá irónia, pretože najlepším duchovným občerstvením je Eucharistia, ktorá je dostupná v každej farnosti, ale niektorí ľudia jednoducho nechápu, čo, alebo lepšie povedané, kto je Eucharistia. Opúšťajú Cirkev kvôli denomináciám, ktoré sa im zdajú byť „živé“.

Ďalší odchádzajú v dobrej viere, myslia si (samozrejme chybné), že katolícka viera je falošná a že niektorá iná viera je pravá. Ak si títo ľudia neuvedomujú, že to, čo robia, je nesprávne, zostávajú duchovne spojení s Cirkvou, aj keď z nej oficiálne vystúpili. Stále majú nádej získať ospravedlnenie a spásu, ale je to tým ťažšie, čím ďalej sa nachádzajú od plnosti pravdy, ktorá je prítomná iba v Katolíckej cirkvi, a čím ďalej sú od najdostupnejšieho zdroja milostí - sviatostí. Opustiť Cirkev, aj keď s tým najlepším úmyslom, je vždy veľká chyba, pretože aj keby všetko ostatné ostalo nezmenené, tento krok znižuje šance na nebo.

Ak však ľudia odchádzajú v zlej viere, ak veľmi dobre vedia, že Katolícku cirkev založil Ježiš, že majú byť jej členmi a že majú veriť všetkým jej dogmám bez výnimky, držia sa hesla, ktoré Dante umiestnil nad bránu do pekla: „Vzdajte sa nádeje, vy, ktorí vstupujete.“ Nik, kto sa vedome zrieka pravdy a odmieta sa kajať, nemôže byť spasený.



Cirkev učí, že ak sa katolíci zúčastňujú na omši a spovedajú sa z ťažkých hriechov, pôjdu do neba.

Katolícku vieru nestačí iba mať, musíte ju aj žiť. Môžeme povedať, že tým, ako žijete, vyjadrujete to, čomu veríte. Ak máte tzv. „spásnu vieru“, tá sa prejaví vo vašom živote ako svätosť a poslušnosť. Ak je však vaša viera súhrnom tvrdení, s ktorými rozumovo súhlasíte, potom máte iba rozumovú vieru, a tá podľa Jakuba na spásu nestačí (*Jak 2, 24*). Všimnime si, že Pavol označuje skutočnú kresťanskú vieru ako „poslušnú“ (*Rim 1,5; 16, 26*). Je to viera, ktorá sa prejavuje v dobrých skutkoch.

Ak sa zámerne nezúčastňujete na omši, prejavujete tak neposlušnosť zákonnej cirkevnej autorite, ktorá prikazuje zúčastňovať sa na nej aspoň raz týždenne, a zároveň si neplníte svoju hlavnú povinnosť stvorenia - uctievať svojho Stvoriteľa. Ak sa nespovedáte z ťažkých (smrteľných) hriechov, v skutočnosti ich neľutujete. Ak by ste ich totiž naozaj ľutovali, pokoríte sa a vyznáte sa z nich spôsobom, ktorý ustanovil Boh, teda prostredníctvom sviatostnej spovede (*Jn 20, 22-23*). Ak sa odmietate spovedať z ťažkých hriechov, ľútosť iba predstierate a ostávate bez milosti. A bez milosti nemôžete prísť do neba.

Nepozerajte sa však na účasť na omši alebo na spovedanie sa z hriechov ako na dve z mnohých podmienok, ktoré sú potrebné pre spásu. Spása nie je závislá od zbierania dobrých bodov. Niektorí katolíci si myslia, že Boh váži ich život na váhach: ak dobré skutky prevážia zlé skutky, pôjdu do neba. To však nie je pravda. Niektorí ľudia môžu žiť úplne amorálne a tesne pred smrťou všetko oľutovať,

a môžu byť spasení, a to aj napriek tomu, že zlé skutky nazbierané počas života „prevážia“ ten jeden dobrý skutok kajúcnosti. Iní zase môžu žiť takmer bezhriešnym životom a potom, v poslednej hodine života, spáchať smrteľný hriech a zomrieť bez ľútosti. Celoživotná zbierka dobrých skutkov nevyváža tú poslednú zatvrdlosť.

Prečo sa potom máme usilovať byť dobrí? Pretože sme stvorenia, ktoré obľubujú zvyky. Ak si zvykneme robiť dobro, veľmi pravdepodobne v tom budeme pokračovať a vyhneme sa hriechu. Ak si zvykneme robiť zlo, pravdepodobne budeme robiť zlo aj naďalej a zomrieme v hriechu, bez ľútosti. Hriech dokonca ovplyvňuje aj náš rozum. Čím viac hrešíme, tým väčší sa zatemňuje naše myslenie. A čím horšie je myslenie, tým horšie sú naše skutky. Je to ten najhorší začarovaný kruh. Ak však žijeme čnostne, naše myslenie je čistejšie, pretože milosť povznáša myseľ. Naše čisté myslenie potom vedie k dobrému životu.



Nemali by sme plytvať peniazmi na výstavbu honosných chrámov.

Môžete mať taký názor, väčšina katolíkov ho však v priebehu storočí nemala. Cirkev existuje už dlhý čas a za celé toto obdobie jej s láskou venovali dary milióny katolíkov. Všimnite si staré kostoly vo vašom meste. Pravdepodobne sú nádherne vyzdobené a túto výzdobu darovali farníci z vdáky a chvály Bohu a ako výraz úcty k svätým. Katolíci veria, že sakrálné umenie má veľký význam, a tak boli vždy štedrý pri budovaní krásnych kostolov. To platí predovšetkým o katolíkoch, ktorí žili niekoľko generácií a storočí pred nami. Aj keď boli podľa dnešných kritérií chudobní, pokladali si za česť postaviť Bohu skutočný príbytok, a nie iba nejakú chatrč.

V stredoveku prispievali všetci, každý podľa svojich možností a schopností, na výstavbu a údržbu svojich chrámov. Niektorí nosili kamene a tehly, ďalší rúbali drevo, iní zase pripravovali pre robotníkov jedlo. Najlepší architekti a kamenári súperili o česť vybudovať najkrajšie chrámy. V niektorých mestách výstavba trvala

desaťročia, inde dokonca storočia a väčšina ľudí tam pracovala zadarmo ako dar Bohu.

Toto ich úsilie malo základ v Biblii. Spomeňte si, ako Boh prikázal Židom vybudovať veľkolepý chrám v Jeruzaleme (2 Sam 7, 13), ako Ježiš chválil chudobnú vdovu, ktorá prispela na údržbu chrámu (Lk 21,2), ako pokarhal Judáša, keď protestoval, že Mária použila cenný olej na jeho počesť namiesto toho, aby ho predala a zisk rozdelila chudobným (Jn 12, 3-5). Všetko toto hovorí v prospech chrámov, ktoré niektorí ľudia znevažujú. Uvedomte si: Ježiš je Boh a je hoden nášho uctievania a toto uctievanie sa môže ešte umocniť krásnym prostredím. Sme telo a duch. A telo má zmysly a je len logické, ak použijeme tieto zmysly aj na uctievané. Tu nachádza svoje miesto aj chvála v nádhernom chráme.

Spomínam si na návštevu pôsobivého farského kostola v malom mestečku Mount Angel v Oregone, ktoré založili imigranti v devätnástom storočí. Títo ľudia tu vybudovali kostol, ktorý je pravdepodobne najkrajší na celom západnom pobreží Spojených štátov. Spletitá drevorezba a nádherné stropy tohto kostola mi pripomenuli, že aj najväčšia krása na zemi bledne v porovnaní s Božou krásou. Tento pocit by mi nikdy nemohla vzbudiť holá budova. Tento málo známy kostolík, v súčasnosti historická pamiatka, zákonom chránená pred „renováciou“, dosiahol presne to, čo má dosiahnuť dobrá architektúra - pozdvihol moju myseľ k Bohu.

Kým som sa tam modlil, spomenul som si, ako sa francúzsky básnik, dramatik a diplomat Paul Claudel vrátil k praktizovaniu viery po návšteve katedrály Notre Dame v Paríži. Krása budovy a liturgie priviedli jeho myseľ ku krásе Boha. Nejakým nevysvetliteľným spôsobom sa uvoľnil jeho mentálny blok a on sa opäť stal horlivým a zbožným katolíkom.

Treba si uvedomiť aj to, že výstavba kostolov nikdy nešla na úkor pomoci chudobným. V skutočnosti čím sú ľudia štedrejší voči Bohu (a jedným z prejavov tejto štedrosti je aj jeho uctievanie veľkolepou architektúrou), tým sú štedrejší aj voči iným ľuďom. Možno ste si všimli, že na krásne chrámy najväčšmi frľú bohatí, zatiaľ čo chudobní prispievajú na ich výstavbu a údržbu a vytvárajú aj väčšiu

časť fondov na charitatívnu činnosť. Pokladničky pre chudobných v katolíckych kostoloch naplňajú predovšetkým dary od chudobných.

Biblia - jej neomylnosť a autenticnosť

9

V minulosti mali laici zakázané čítať Bibliu.

Podme si to overiť. Keď počujeme pojem „biblický kresťan“, len málokto si pod ním predstaví katolíka. Pritom nikto iný nemá väčšie právo tento pojem používať, pretože Biblia je katolícka kniha, napísaná *pre* katolíkov a neomylné ju vykladá iba učiteľská autorita Katolíckej cirkvi, ktorú jej zveril Ježiš.

Prečo potom máme tendenciu pokladať Bibliu za „protestantskú“? Možno preto, že protestantskí reformátori šestnásteho storočia vyhlásili Bibliu za svoju vieroučnú autoritu. Odmietli učiteľskú autoritu Cirkvi, a tak už o otázkach viery nerozhodovali pomocou Písma a Tradície, ale iba podľa samotného Písma - a to aj napriek tomu, že tento princíp je sám osebe nebiblický. A pretože ľudská povaha je taká, aká je, reakciou mnohých katolíkov na tieto protestantské vyhlásenia bolo podceňovanie Biblie, ponechávali ju pre „expertov“ a cirkevných predstaviteľov, zatiaľ čo protestanti, ktorí zavrhnuli omšu, obrátili sa na Bibliu ako na zdroj každodennej duchovnej potrawy.

Niektorí ľudia si myslia, že tento anomálny postoj podporovala Cirkev. Je to bežný omyl, ktorého sa dopúšťajú aj nekatolíci, dá sa však ľahko vyvrátiť. Môžeme sa vrátiť späť k encyklike pápeža Pia XII. z roku 1943, ktorá podnecuje k štúdiu Biblie. Tento dokument nachádzame na začiatku mnohých vydání katolíckych Biblií a doslova v ňom prosí katolíkov, aby sa ponorili do Písma. Ešte staršia encyklika pápeža Leva XIII. z roku 1893 o štúdiu Biblie dokazuje, že úplný katolík je biblický katolík. Aj keď sme zašli takto ďaleko, stále je to iba storočie. My však môžeme ísť ešte ďalej. Už od najstarších čias pápeži a koncily, svätci a teológovia vyzývali k čítaniu Biblie.

Nanešťastie však zmätok šestnásteho storočia tento pohľad na štúdium Biblie zahmlil.

Jedným z obvinení, vznášaným dlhé roky proti Cirkvi, bolo, že Cirkev priväzovala Bibliu na reťaz, údajne aby zabránila ľuďom v prístupe k nej. Katolíci aj protestanti sú rovnako prekvapení, keď sa dozvedia, že Cirkev skutočne Bibliu priväzovala na reťaz - dôvod však bol presne opačný. V stredoveku a v prvých rokoch po vynáleze kníhtlače boli Biblie vzácne a veľmi drahé. Každý kus sa prepisoval ručne a mnohé majú na svojich stránkach umeleckú výzdobu. Jedna Biblia mohla stáť v prepočte na dnešnú menu aj desaťtisíc dolárov. Mestá často vlastnili iba jedinú knihu a touto knihou bola práve Biblia.

Táto Biblia sa nachádzala vo farských kostoloch a pretože bola priviazaná k stolu, bola prístupná všetkým laikom, podobne ako sú dnes všetkým prístupné telefónne zoznamy, priviazané retiazkou v telefónnych búdkach. Priväzuje reklamná agentúra *Zlaté stránky*, aby sa k nim nikto nedostal? Práve naopak - aby boli k dispozícii čo najviac ľuďom. Presne tak isto to bolo aj s Bibliou. Zaujímavosťou je, že po anglickej reformácii bola Biblia priviazaná aj v kostoloch, ktoré ju predtým verejne neponúkali. Takže ak obviňujeme katolícku hierarchiu, že priväzovali Bibliu, mali by sme rovnako obviňovať aj protestantské. V skutočnosti by sme ich však obe mali chváliť, a nie obviňovať.

Veľa ľudí sa domnieva, že Luther prvý sprístupnil Bibliu v reči ľudu a že Biblia sa vydávala v latinčine, aby ju laici nemohli používať. Je to dvojnásobná chyba. *Nová katolícka encyklopédia* poznamenáva: „Nebola núdza o prvé preklady Biblie do nemeckého jazyka.“ Ak budeme počítať iba tlačene verzie (Johann Gutenberg, katolík, vyrobil prvú tlačenu verziu Biblie s cirkevným schválením roku 1455; Luther sa narodil roku 1483), osemnásť nemeckých prekladov celej Biblie sa objavilo pred zverejnením Lutherových deväťdesiatich piatich téz (1517), ktorými dal najavo svoj odpad od Ríma. Prvý z týchto prekladov bol vytlačený roku 1466. Prvý tlačene flámsky preklad sa objavil roku 1477. Dva talianske preklady boli vydané roku 1471. Katalánsky preklad vyšiel roku 1478. Prvá tlačene poľská Biblia uzrela svetlo sveta roku 1516, teda rok pred zverejne-

ním Lutherových téz. Najstaršia anglická tlačená Biblia pochádza z roku 1525.

Uvedomte si však, že toto všetko sú tlačené preklady *celej* Biblie. Tlačené preklady len niektorých jej kníh vyšli o niečo skôr a ručne písané preklady celej Biblie alebo jednotlivých kníh sa objavili v lokálnych jazykoch o storočia skôr.

Najstarším predchodcom Biblie v angličtine je parafráza *Genesis*, napísaná okolo roku 670 Caedomonom v anglosaskom jazyku. Béda Ctihodný, ktorý zomrel roku 735, preložil do anglosaského jazyka *Jánovo evanjelium*. Existuje niekoľko prekladov Biblie v stredovekej angličtine, jazyku, v ktorom Geoffrey Chaucer napísal svoje *Canterburské poviedky*. Najlepšou knihou zaoberajúcou sa touto témou, ktorá sa už nedá kúpiť, stojí však za to ísť ju pohľadať do knižnice, je kniha od pátra Hugha Popea *Anglické verzie Biblie* (*English Versions of the Bible*).

Rovnakou chybou, ako si myslieť, že Luther prvý preložil Bibliu do reči ľudu (nestihol to o takmer tisícročie), je myslieť si, že Biblia sa vydávala v latinčine, aby ju nemohli čítať obyčajní ľudia. Až do devätnásteho storočia vedel každý vzdelaný človek na západe čítať po latinsky a v časoch reformácie skoro každý, kto vedel vôbec čítať, bol schopný čítať po latinsky. Latinčina tak bola ešte dlho po Lutherovi živým jazykom, ktorý sa používal tak v Cirkvi, ako aj v diplomacii či v literatúre. Samuel Johnson, ktorý zomrel roku 1784, napísal veľa krásnych básní v latinčine, a nikto ho preto nepovažoval za staromódneho. Pretože takmer všetci čitatelia ovládali latinčinu, vydávanie Biblie v latinčine nebolo nijakým problémom a už vôbec to nebránilo šíreniu Písma.

10

Vďaka ekumenizmu môžu teraz katolíci čítať ľubovoľný preklad Biblie.

Áno, aj nie. Nikto sa na vás nebude krivo pozeráť, keď sa rozhodnete pre protestantský preklad. Ak však nie ste dostatočne

zbehlý v štúdiu Biblie a spoliehate sa na Cirkvou neschválený preklad, robíte si medvediu službu.

Predovšetkým prídete o sedem deuterokánonických kníh, čo znamená, že Starý zákon, ktorý budete čítať, nebude mať plných štyridsaťšesť kníh, ale len tridsaťdeväť.

Po druhé, budete čítať sprievodné poznámky, ktoré nemusia byť nevyhnutne v súlade s katolíckym učením. Ak dokonale poznáte naše učenie, môžete sa obohatiť poznaním toho, čo si myslia protestantské veriaci. Ak však vaša znalosť katolíckej viery nie je pevná ako skala, môžete si, hoc aj nevedome, vytvoriť názory, ktoré nie sú zlučiteľné s katolíckym učením.

Ak sa rozhodnete čítať iba jednu Bibliu, dajte si záležať, aby to bol katolícky preklad s katolíckymi poznámkami. Aj tak však musíte mať oči otvorené - neexistuje ideálny preklad a nijaká z teraz dostupných katolíckych Biblií nemá poznámky, ktoré by niekto nemohol kritizovať - nakoniec aj prekladatelia a pisatelia poznámok sú len ľudia, ktorí sa občas nepresne vyjadria.



Biblické kurzy môžu viesť iba kňazi alebo kvalifikovaní rehoľníci.

To hovorí kto? Pápeži ani nijaká vatikánska inštitúcia takéto obmedzenie nikdy nezaviedli. Zaviedli by ho vtedy, keby povinnosť šíriť vieru mali iba kňazi a rehoľníci a nikto iný, čo však nie je pravda. Všetci sme povolaní vieru prijať, žiť a šíriť. Misijný príkaz (Mt 28, 19-20) bol daný osobitným spôsobom apoštolom, ale platí aj pre nás všetkých.

Jedným zo spôsobov, ako sa zapojiť do evanjelizácie, je viesť našich farníkov k spoločnému štúdiu Biblie. (Stojí za to si zapamätať, čo povedal svätý Hieronym: „Ľudia, ktorí nepoznajú Písmo, nepoznajú Krista.“) Ak sa budeme unúvať ich hľadať, v každej farnosti nájdeme laikov, ktorí sú dostatočne zbehlí v Písme a zároveň sú schopní poslucháčom presne tlmočiť cirkevný výklad.

Niekedy sú kňazi a rehoľníci tými najlepšimi učiteľmi, inokedy nie. Dostal som raz list od ženy z istej farnosti, kde základy

katolíckej vierouky a biblistiky vyučovala rehoľná sestra. Na žiadosť niektorých študentov, aby spresnila, ktoré učenie je pravdivé a ktoré nie, odpovedala, že pravda je relatívna a hľadanie pravdy je iba stratou času. A potom svojmu argumentu nasadila korunu tvrdením: „Veď aj Ježiš sa pýtal: ‚Čo je pravda?‘“ Študentom ovisla sánka. Neboli nadšení faktom, že ich učiteľka, o ktorej predpokladali, že je zbehlá v Písme, vkladá do úst Ježiša slová Poncia Piláta (*Jn 18, 38*). Pritom Ježiš dal už predtým na túto otázku jasnú odpoveď: „Ja som cesta, pravda a život“ (*Jn 14, 6*).

12

Evanjeliá obsahujú veľa nezrovnalostí.

Musíme si ujasniť, čo rozumiete pod pojmom „nezrovnalosť“. Myslíte zjavné protirečenia? Tie tam nenájdete. Narážate na pasáže, pri ktorých sa zdá, že sa vyjadrujú rozdielne? Niekoľko takých môžeme nájsť, nie je však problém zosúladiť ich - teda čítať ich súčasne tak, aby dávali zmysluplný význam.

Všimnime si teraz situáciu, v ktorej Ježiš pri Jerichu uzdravil dvoch slepých mužov. V *Mt 20, 29-34* títo muži nemajú mená a Ježiš ich uzdravuje pri odchode z mesta. V *Mk 10, 46-52* sa spomína iba jeden slepý muž, Bartimej, ktorého Ježiš uzdravuje pri odchode z mesta. V *Lk 18, 35-43* sa opäť spomína iba jeden slepý muž, nemá však meno a zdá sa, že ho Ježiš uzdravuje pri príchode do mesta, nie až pri odchode.

Je jasné, že všetky tieto pasáže hovoria o tej istej udalosti. Ako teda môžeme zosúladiť dve také zjavné nezrovnalosti (jeden muž verzus dvaja, príchod do mesta verzus odchod z mesta)? Jedna z možností je táto:

Bartimej volal na Ježiša už v čase, keď Ježiš spolu so zástupom vstupoval do Jericha, ale v zmätku, ktorý tam panoval, ho nevypočul. Kým Ježiš mesto opustil, pridal sa k Bartimejovi ďalší slepec, ktorého meno sa však nezachovalo, možno preto, že Bartimej bol neodbytnjší, alebo Bartimej sa neskôr stal známym v komunite kresťanov. Pri Ježišovom odchode na neho Bartimej znovu volal a

tentoraz ho vypočul, lebo zástupy boli tichšie, a spolu s druhým mužom ich Ježiš uzdravil.

Vezmime si ďalšiu zjavnú nezrovnalosť. V *Mt* 20, 20-21 matka Jakuba a Jána pristúpila k Ježišovi a požiadala ho, aby jej synovia mohli sedieť v Ježišovom kráľovstve po jeho pravici a ľavici. V *Mk* 10, 35-37 túto požiadavku vyslovili oni dvaja. Ktorému z evanjelistov teda máme veriť? Obom. Nie je tu nijaká nezrovnalosť. Jakubova a Jánova matka prišla k Ježišovi prvá, aby im pripravila pôdu, a oni dvaja potom neskôr vzniesli túto požiadavku. S podobnou situáciou sa stretávame aj v *1 Kr* 1, 11-21, keď prorok Nátan najprv posielal k starému kráľovi Dávidovi Šalamúnovu matku Betsabe s informáciou, že Adoniáš prevzal moc, a až potom prichádza on sám.

Predstavte si teraz, že idete na dovolenku. Pôjdete na Havajské ostrovy a cestou späť sa zastavíte pri Grand Canyone. Jednému priateľovi poviete: „Na dovolenke som bol na Havai.“ Druhému poviete: „Na dovolenke som navštívil Grand Canyon.“ Ak si títo priatelia porovnajú svoje informácie, nájdu zjavnú nezrovnalosť. Určite však prídu k záveru: „Nuž musel navštíviť obe miesta. Veď návšteva jedného miesta nevylučuje návštevu druhého.“ A tak je to aj s udalosťami evanjelií. Nájdeme tam úryvky, ktoré sa javia ako nezrovnalosti, ale javia sa tak len preto, že evanjelia sú útržkovité záznamy z Ježišovho života, pričom každý záznam obsahuje iné útržky.

13

No dobre, ale Starý zákon obsahuje veľa protirečení a ľudia o tom vedia už najmenej jedno storočie.

Predovšetkým pri Biblii si musíte uvedomiť fakt, že to nie je jedna-jediná kniha. Je to zbierka kníh, ktorú vytvorili desiatky ľudí, ktorí žili v rozmedzí stoviek rokov v často veľmi odlišných podmienkach. Hoci hlavným autorom Biblie je Boh, ľudskí pisatelia pracovali slobodne. Boh z nich nespravil automatické písacie stroje, ani sekretárky, ktoré píšu, čo im šéf diktuje. Do svojho písania vložili

všetky svoje znalosti, ale aj nedostatok znalostí, všetky svoje literárne schopnosti, ale aj literárnu neschopnosť. Zatiaľ čo Boh rešpektoval ich prirodzené danosti, použil ich pre nadprirodzený cieľ.

Niektorí z pisateľov Starého zákona písali prosté príbehy, napríklad v *Knihách kráľov* a *Machabejcov*. Iní zasa písali poéziu, príkladom sú *Žalmy* alebo dlhá ľúbostná báseň *Pieseň piesní*. Ďalší načrtli niečo, čo by sme s prižmúrením oka mohli nazvať biografické skice, napríklad *Knihy Rúť* a *Judita*. A nájdeme aj iné literárne formy.

Jedno však nenapísal nikto, a to ani v Novom, ani v Starom zákone, a to teologický traktát alebo katechizmus. Hoci je Biblia inšpirovaná a obsahuje zjavené učenie, nepodáva ho systematicky. Boh vyjadril pravdu mnohými spôsobmi. Niekedy môžu túto rozmanitosť zneužiť nepriateľsky naladení čitatelia. Vezmime si dobre známy príklad, knihu Williama Henryho Burra *Protirečenia Biblie* (*Self-Contradictions of the Bible*), vydanú roku 1859 a znova nedávno roku 1987. Mnohí ľudia, najmä tí, čo sa vyhlasujú za „racionálnych“, stále pokladajú argumenty v tejto knihe za presvedčivé. Dokonca aj katolíci sa dajú obalamutiť a myslia si, že Burr a jeho nasledovníci na niečo prišli. Ale iba človek neznalý Biblie si môže myslieť, že takéto príklady sú dôkazom proti nej:

„Ale tých, čo pomreli na náказu, bolo už dvadsaťštyritisíc" (*Nm* 25, 9). „.... a padlo ich za jeden deň dvadsaťtritisíc" (*1 Kor* 10, 8). Tieto verše sa dokonale zhodujú, pretože obidva predstavujú iba odhad. Keď odhaduje polícia, že v dave bolo pätnásťtisíc ľudí, môžu tým myslieť niečo medzi desať- a dvadsaťtisíc - vyjadrenie veľkosti davu je správne, a to je podstatné. Ďalší Burrov pokus: „Dobré meno je požehnaním: Lepšia je dobrá povest' než (voňavý) olej." (*Kaz* 7, 1) „Dobré meno je prekliatím: Beda, ak vás budú všetci ľudia chváliť, lebo to isté robili ich otcovia falošným prorokom!" (*Lk* 6, 26). Opäť nijaké protirečenie. Druhý verš nehovorí ani tak o dobrom mene, ako o popularite. Nieкто môže mať zlú povest' (alebo presnejšie povedané, niečie skutky môžu vyústiť do zlej povesti), a aj tak ho môžu uznávať ľudia, ktorých povest', ak nejakú majú, nie je o nič lepšia. Zlí ľudia uznávajú zlých ľudí - uznanie či popularita nepretvorí svoj objekt na dobrého človeka.

Biblia sa javí ako plná protirečení iba vtedy, ak k nej pristupujete nesprávnym spôsobom. Ak si myslíte, že obsahuje zoznam teologických definícií, nezískate tým nič rozumné. Ak si myslíte, že je písaná literárnym štýlom, ktorý vám najlepšie vyhovuje, pri jej interpretácii zídete z cesty. Jediným bezpečným spôsobom je čítanie v duchu Cirkvi, ktorá potvrdzuje neomylnosť Biblie. Ak to urobíte, zistíte, že neobsahuje nijaké zásadné protirečenia, pretože je to Bohom inšpirované slovo a ako také je celé pravdivé a nemôže byť iné.

14

Katolíci neveria, že Biblia je neomylná. Tomu veria iba protestanti, a to najmä fundamentálni protestanti.

Nemôžem hovoriť za všetkých katolíkov, ale môžem povedať to, čo učí Katolícka cirkev. Ako isto viete, niektorí katolíci sa neprispôbilibi názorom Cirkvi. Vieroučná konštitúcia *O Božom zjavení (Dei Verbum)* hovorí: „Keďže teda všetko, čo inšpirovaní autori čiže svätopisci tvrdia, treba pokladať za výrok Ducha Svätého, treba uznať, že knihy Písma bezpečne, verne a *bez omylu* učia pravdu, ktorú chce mať Boh vo Svätom písme zaznačenú na naše spasenie" (11).

To napríklad znamená aj to, že ak Biblia pripisuje nejaký zázrak Ježišovi, tak ten zázrak aj skutočne vykonal. Nebudeme tvrdiť, že príliš horliví kresťania z neskorších storočí tam ten príbeh dopísali, lebo znie príjemne pre zbožné uši. Slovom, Biblia je dôveryhodná. Samozrejme, že jednotlivé pasáže musíme čítať v kontexte, a aby sme im správne porozumeli, musíme vnímať aj literárny štýl. Poéziu musíme brať ako poéziu, a nie ako históriu, a naopak, históriu musíme brať ako históriu, a nie ako poéziu. Koncilová otcovia nám pripomínajú: „Aby sa totiž správne pochopilo, čo chcel posvätný autor povedať tým, čo napísal, treba venovať náležitú pozornosť oným zvyčajným írečitým spôsobom myslenia, vyjadrovania a rozprávania, ktoré jestvovali v časoch svätopiscových, ako aj

spôsobom, ktoré sa v tej dobe používali vo vzájomných ľudských stykoch" (*Dei Verbum* 12).

Pomocou sedliackeho rozumu sa vieme dostať pomerne ďaleko. Ak posvätný autor hovorí, že „slnko vyšlo“, nemusíme automaticky prísť k záveru, že nás Biblia učí, že Slnko obieha okolo Zeme a že Zem je stredom slnečnej sústavy. Keď nám *Genesis* hovorí, že všetko bolo stvorené za šesť dní, nemusíme predpokladať, že to bolo šesť dní po dvadsaťštyri hodín, pretože *Genesis* používa istý literárny štýl príbuzný poézii, ktorým nám odovzdáva informáciu, že Boh stvoril všetko z ničoho a že svojmu stvoreniu dal istý poriadok. Mnoho fundamentálnych kresťanov zachádza pri svojom doslovnom chápaní Biblie do extrémov, pretože nemajú oporu v neomylnom vykladateľovi (ktorým je Katolícka cirkev) a musia sa spoliehať na vlastné schopnosti vykladať. Opačný extrém predstavujú samoštylizovaní modernisti, ktorí tvrdia, že musíme Bibliu „zbaviť mýtov“. Mali by sme sa vyvarovať oboch týchto extrémov. Nepotrebujeme sklznúť do hlúpej doslovnosti, ktorá ignoruje literárnu formu, ani do „protizázrakizmu“, ktorý odmieta všetko, čo má čo i len náznak nadprirodzenosti.

15

Moderní biblisti dokázali, že Nový zákon bol napísaný dlho po tom, čo sa udalosti v ňom opisované odohrali. Zázračné príbehy podobne ako rozprávania starých materi sú pravdepodobne zveličené a majú charakter legend.

Prosím, sadnite si, kým sa zoznámime s niektorými z posledných biblistov. Áno, máte pravdu, veľa biblistov, a to tak katolíckych, ako aj protestantských, tvrdí, že Nový zákon bol napísaný takto neskoro, pravdepodobne až v druhom storočí, a že teda ho ani nemohli napísať tí ľudia, ktorých mená jeho knihy uvádzajú. Závery týchto učencov sú často tendenčné, až príliš často vychádzajú z predsudkov proti zázrakom. Ak sa v Písme objaví niečo nadprirodzené, automaticky predpokladajú, že to je neskorší dodatok, a nie skutočný opis toho, čo sa stalo.

Tento ich postoj sa do veľkej miery opiera o hypotézu, že evanjeliá boli napísané mnoho rokov po udalostiach, ktoré opisujú - tak neskoro, že sa do skutočného opisu dostali chyby a legendy. V posledných rokoch však významní biblisti objavili informácie, ktoré naznačujú, že knihy Nového zákona a predovšetkým evanjeliá boli napísané veľmi skoro.

Francúzsky učenec Claude Tresmontant napríklad predpokladá, že *Evanjelium podľa Matúša* bolo pôvodne napísané po hebrejsky a až neskôr preložené do gréčtiny, a to len niekoľko rokov po zmŕtvychvstaní. So skorým datovaním prišiel aj Jean Carmignac ako aj liberálny anglikánsky učenec biskup John A. T. Robinson, ktorý vo svojej knihe z roku 1976 *Zmena datovania Nového zákona* (*Redating the New Testament*) uzatvára, že všetky knihy Nového zákona boli napísané ešte pred zničením Jeruzalema, teda pred rokom 70 po Kristovi.

Datovanie Nového zákona bolo podobné jazde na húsenicovej dráhe. Pred sto či dvesto rokmi si mnohí biblisti mysleli, že väčšina kníh bola napísaná až v druhom storočí, čím popierali starý názor, že všetky knihy napísali apoštoli alebo ich učeníci v období niekoľkých desaťročí od vzkriesenia. Postupne, ako biblisti napredovali v poznaní (metódou pokusu a omylu, ale predovšetkým omylu), posúvalo sa datovanie dozadu, teda bližšie k pôvodnému, starému názoru. Ak by sa ukázalo, že Tresmontant, Carmignac a Robinson majú skutočne pravdu, aj niektorí starí autori by spadali do kategórie „neskorých datovačov“ a zázračné príbehy by pochádzali od očitých svedkov alebo od ľudí, ktorí boli v priamom kontakte s očitými svedkami.

Zmena datovania Nového zákona sa v časopisoch venujúcich sa biblistike recenzovala slušne, ale z väčšej časti nepriaznivo. Čo by sme však čakali? Ľudia, ktorí zakladali svoju reputáciu na čím neskoršom datovaní Nového zákona (niektoré časti datovali dokonca hlboko do druhého storočia), boli nespokojní, že niekto, koho nemožno označiť za spiatočníka, prišiel s odpoveďami, s ktorými by bol spokojný aj svätý Augustín.

„Robinson pracoval prísne historickou metodológiou,“ napísal Jean Carmignac v knihe *Zrod synoptických evanjelií* (*The Birth Of*

Synoptics). „Ja som pracoval metodológiou, ktorá je principiálne filologická, ale príležitostne aj historická." To znamená, že Carmignac založil svoj výskum na význame a histórii slov. Prekladateľ zvitkov nájdených pri Mŕtvom mori, odborník na hebrejštinu používanú v časoch Krista, prišiel k podobným záverom ako Robinson, problém však riešil úplne iným spôsobom. Preložil synoptické evanjeliá „opačne", z gréčtiny do hebrejštiny, a bol ohromený tým, čo objavil.

„Chcel som začať s *Evanjeliom podľa Marka*. Aby som si uľahčil porovnanie gréckeho textu evanjelia a hebrejského textu z Kumránu, pokúsil som sa len pre svoju osobnú potrebu zistiť, ako by znelo Markovo evanjelium po preklade do kumránskej hebrejštiny. Predstavoval som si, že to bude zložité, pretože medzi semitským jazykom a gréčtinou existujú zásadné rozdiely v spôsobe myslenia, bol som však dokonale ohúrený, keď som zistil, že preklad bol naopak veľmi jednoduchý. Približne v polovici apríla 1963, iba po jednom dni práce, som bol presvedčený, že grécky text Marka nemohol byť písaný v gréčtine a že je to v skutočnosti iba grécky preklad originálneho hebrejského textu."

Carmignac sa pripravoval na veľké ťažkosti, tie však nenastali. Objavil, že prekladateľ do gréčtiny otrocky zachoval hebrejský slovosled a gramatiku. Tento Semita to mohol urobiť preto, že text písal v gréčtine, v jazyku, ktorý dobre neovládal, a tak do neho vložil hebrejské štruktúry? Alebo je tento ťažkopádny spôsob vyjadrovania, ktorý nachádzame v gréckom texte, dôsledkom príliš verného prekladu, alebo skôr prepisu semitského originálu? Ak je pravdivá táto druhá možnosť, tak je toto synoptické evanjelium napísané očitým svedkom vo veľmi skorom období.

Carmignac strávil nasledujúcich dvadsaťpäť rokov dôsledným prekladáním z gréčtiny do hebrejštiny a nekonečným porovnávaním. *Zrod synoptických evanjelií* je populárno - náučným zhrnutím všetkého, čo plánoval vydať vo veľkom, viacsväzkovom diele. Je to príjemne šokujúca kniha. Vezmime si jeden príklad: Benediktus, pieseň Zachariáša, ktorú nájdeme v *Lukášovi* 1, 68-79, nezní ani v gréčtine, ani v angličtine ako výnimočná poézia. Nie sú v nej žiadne

náznaky šikovnej kompozície. Ale po preklade do hebrejčiny sa objaví malý zázrak.

Vo vete „Preukázal milosrdenstvo našim otcom“ slovné spojenie „preukázal milosrdenstvo“ je hebrejské slovo *hanan*, ktoré je koreňom slova *Yohanan* (Ján). Vo fráze „pamätá na svoju svätú zmluvu“ spojenie „pamätá“ je sloveso *zakar*, ktoré je koreňom mena *Zakaryah* (Zachariáš). V spojení „prisahu, ktorou sa zaviazal nášmu otcovi Abrahámovi“ je na vyjadrenie „prisahať“ použité sloveso *shaba*, ktoré je koreňom mena *Elishaba* (Alžbeta).

„Je to iba náhoda,“ pýta sa Carmignac, „že druhá strofa tejto básne sa začína trojitou alúziou na mená troch jej hlavných protagonistov: Jána, Zachariáša a Alžbety? Táto alúzia však existuje iba v hebrejčine, grécky a anglický preklad ju nezachovávajú.“

Carmignac nám podáva mnoho ďalších príkladov a prináša tieto závery o datovaní synoptických evanjelií: „Najneskorší dátum, ktorý možno akceptovať pre *Markovo evanjelium*, je okolo roku 50 n. 1. ... okolo roku 55 n. 1. pre kompletne *evanjelium podľa Marka*, okolo rokov 55-60 pre Matúša, 58 až 60 pre Lukáša. Skoršie dátumy sú však omnoho pravdepodobnejšie: Marek okolo roku 42, kompletný Marek okolo roku 45, Matúš (v hebrejčine) okolo roku 50, Lukáš (v gréčtine) tesne po roku 50.“ Tieto dátumy sú všetky (a hlavne pri datovaní Marka a Matúša) približné a sú výsledkom Carmignacovej filologickej analýzy.

Claude Tresmontant, ktorý pracoval súčasne s Carmignacom, ale použil odlišnú metodológiu, prišiel v knihe *Kristus Hebrej (The Hebrew Christ)*, s týmito dátumami: Matúš začiatok 40. rokov, iba pár rokov po vzkriesení, Lukáš 40-60, Marek 50-60. Carmignac zastáva názor, že Marek bol napísaný ako prvý, zatiaľ čo Tresmontant si myslí, že prvý bol Matúš. Bez ohľadu na to obaja popierajú prevládajúci názor medzi biblistami, že synoptické evanjeliá boli napísané koncom prvého storočia, pravdepodobne až v poslednom desaťročí.

Carmignac prináša niekoľko ďalších záverov. Hovorí, že *Evanjelium podľa Marka a Matúša* a dokumenty, na ktorých staval Lukáš svoje evanjelium, boli napísané v semitskom jazyku, buď aramejsky alebo hebrejsky, ale hebrejčina je podľa neho

pravdepodobnejšia. Okrem toho *Evanjelium podľa Marka* pravdepodobne pôvodne napísal Peter po hebrejsky, pričom Marek bol Petrov sekretár. Potom okolo roku 63 toto evanjelium preložil Marek do gréčtiny a je možné, že Marek pri preklade urobil nejaké zmeny. Toto evanjelium si namiesto pôvodného autora zachovalo meno prekladateľa.

Keď Carmignac písal *Zrod synoptických evanjelií*, Predpokladal, že „vedecké argumenty by mohli uistiť kresťanov a zároveň by mohli pritiahnuť pozornosť a záujem neveriacich. Pretože však vyvracajú dnešné moderné teórie, budú podrobené neľútostnej kritike“. Skutočne úprimní biblisti sa budú musieť vyrovnáť s faktami, ktoré uviedol Carmignac. Ďalší budú pokračovať tam, kde on skončil. Možno o niekoľko desaťročí, budú „spolahlivé výsledky moderných biblistov" vyzeráť úplne inak ako to, čo nám dnes prezentujú ako evanjeliovú pravdu.

Omša a sviatosti

16

Na prijímanie môže ísť každý, kto chce.

Nepravda. Roku 1986 vydala Národná konferencia katolíckych biskupov (americká konferencia - pozn. prekl.) usmernenia k svätému prijímaniu. Tieto usmernenia sú vytlačené na zadnej časti obalu mnohých príručiek k svätej omši. Biskupi vyhlásili, že „katolík sa plne zúčastňuje na slávení Eucharistie, keď ide na sväté prijímanie, čím naplňa Kristov príkaz, aby jedol jeho telo a pil jeho krv. Aby bol prijímajúci správne pripravený prijať telo Kristovo, nemal by si byť vedomý ťažkého hriechu, mal by sa postiť aspoň hodinu a mal by žiť v láske a porozumení s blíznymi. Človek, ktorý spáchal ťažký hriech, musí sa najprv zmieriť s Bohom a Cirkvou prostredníctvom sviatosti zmierenia. Časté prijímanie sviatosti zmierenia sa odporúča všetkým“.

Mali by sme tu zdôrazniť dve veci. Predovšetkým, aby ste mohli ísť na sväté prijímanie, musíte byť v stave milosti. Ak nie ste, páchate svätokrádež, inými slovami, dopúšťate sa neúcty voči niečomu, čo je posvätné. Svätokrádež je hriech (1 Kor 11, 27). Nehodným prijímaním nielenže nezískate nijakú milosť, ale spôsobí vám ešte väčšiu duchovnú ujmu - v takom prípade je lepšie zostať ticho v lavici. Čo je to ťažký hriech? Ťažký hriech je to isté ako závažný či smrteľný hriech. Takýto hriech označujeme za smrteľný, pretože smrteľne zraňuje dušu tým, že nám odníma milosť posväcujúcu. Človek, ktorý spáchal smrteľný hriech, je vylúčený z neba a hovoríme, že stratil ospravedlnenie. Smrteľným hriechom je aj spáchanie jedného zo siedmich hlavných hriechov (pýcha, lakomstvo, závisť, hnev, smilstvo, obžerstvo a lenivosť).

Najbežnejšími hriechmi z tých, ktoré znemožňujú ísť na sväté prijímanie, sú v našej spoločnosti: potrat, antikoncepcia, smilstvo. Smrteľný hriech je každý hriech, ktorý splňa tri podmienky: 1. týka sa vážnej veci; 2. páchate ho pri plnom vedomí a súhlasíte s ním; 3. mali ste čas dostatočne zvážiť jeho závažnosť - na to môže stačiť aj pár sekúnd. Ak nie je splnená niektorá z týchto podmienok, tak buď páchate ľahký hriech, alebo nehrešíte vôbec.

Všimnite si, že biskupi vyzývajú na častú spoveď. Všetci poslední pápeži chodili na spoveď raz za týždeň. Môžeme pokojne povedať, že žili lepšie ako väčšina z nás, čo naznačuje, že sa máme spovedať častejšie, ako je väčšina z nás zvyknutá. Spovedať sa iba raz za rok alebo dokonca ešte menej často sa zdá byť vhodné iba pre tých, ktorí sú takmer neschopní hriechu. V skutočnosti si niektorí ľudia myslia, že sa narodili bez dedičného hriechu a preto nehrešia - iba robia chyby! Alebo sú takí ľahostajní, že proste nemajú dost energie spáchať niečo hriešne.

Ak si pápež uvedomuje potrebu spovedať sa raz do týždňa, možno by sme my ostatní mali ísť na spoveď aspoň raz za mesiac. Raz mesačne je frekvencia, ktorú odporúča aj väčšina duchovných predstavených. Ľudia, ktorí neboli na spovedi viac ako rok, mali by asi dlho a intenzívne porozmýšľať, či sú hodni ísť na prijímanie. Nemali by sme prijímať len preto, že sa nám zdá, že všetci ostatní prijímajú. Sväté prijímanie nie je spoločenská udalosť, je to osobné a dôverné spoločenstvo s Bohom. Ak sme už dlhší čas neboli na spovedi, mali by sme sa zamyslieť, či nemáme otupenú citlivosť na hriech. Ak sa necítíme hriešni, môže to byť preto, že naše duchovné zmysly sú otupené hriechom. Inými slovami, čím menej hriešnymi sa cítíme, tým skôr by sme mali ísť na spoveď.

To platí pre katolíkov. Pozrime sa teraz, čo hovoria biskupi o iných kresťanoch, zúčastňujúcich sa na omši: „Radi uvidíme na tomto slávení Eucharistie tých kresťanov, ktorí s nami nie sú v plnej jednote. Avšak v dôsledku smutného rozdelenia kresťanstva nemôžeme na nich rozšíriť naše pozvanie k prijímaniu. Katolíci veria, že Eucharistia je úkon sláviaceho spoločenstva, ktorý naznačuje jednotu vo viere, živote a bohoslužbe. Prijímanie Eucharistie kresťanmi, ktorí s nami nie sú v plnom spoločenstve, by

naznačovalo jednotu, ktorá ešte neexistuje a za ktorú sa všetci musíme modliť."

Všimnite si, že biskupi hovoria „nemôžeme rozšíriť naše pozvanie (na iných kresťanov) k prijímaniu". No niektorí kresťania iných tradícií môžu pri splnení istých podmienok prijímať z rúk katolíckeho kňaza. Tieto podmienky nájdeme v *Kódexe kanonického práva*. Kánon 844, paragraf 3 hovorí: „Katolícki vysluhovatelia dovolene vysluhujú sviatosti pokánia, Eucharistie a pomazania chorých členom východných cirkví, ktoré nemajú s Katolíckou cirkvou plné spoločenstvo, ak to z vlastnej vôle žiadajú a sú riadne disponovaní; platí to aj o členoch iných cirkví, v ktorých uvedené sviatosti sa uznávajú za platné a sú podľa úsudku Apoštolskej stolice v rovnakom položení ako uvedené východné cirkvi."

Východné cirkvi sú pravoslávne cirkvi, ktoré majú autentických biskupov a kňazov a majú aj všetkých sedem sviatostí. Tieto cirkvi sú v schizme od roku 1054. Ich učenie je takmer totožné s naším a ak o to samy požiadajú, Katolícka cirkev im umožňuje na katolíckej omši pristupovať k svätému prijímaniu.

A čo tie „iné cirkvi", ktoré sú v rovnakom položení ako východné cirkvi? Ide o cirkvi, ktoré o Eucharistii a iných sviatostiach veria to isté, čo katolíci - tým sú vylúčené všetky protestantské cirkvi, ktoré by nám mohli napadnúť. Z praktického hľadiska protestanti nemôžu na omši pristúpiť k svätému prijímaniu.

P.S. Biskupi spomínajú, že radi uvidia aj nekresťanov na omši, ale nie že by mohli pristúpiť k svätému prijímaniu. Vyzývajú ich však, aby sa s nami zjednotili v modlitbe.

17

Druhý vatikánsky koncil zdôraznil ducha zákona namiesto litery zákona, a tak už nie sme povinní ísť v nedeľu do kostola.

Tento postoj predpokladá, že medzi duchom a literou existuje nejaký konflikt. Koncil toto nikde nenaznačuje a povinnosť katolíka, že sa musí v nedeľu a vo sviatok zúčastniť na svätej omši, pokiaľ

nemá primeraný dôvod, ako napríklad chorobu, ktorý by mu v tom zabránil, zostáva stále jedným z cirkevných príkázaní.

Prečo Cirkev zaviedla takéto pravidlo? Pretože sme stvorenia a prvou povinnosťou stvorenia - aspoň teda stvorenia, ktoré má rozum a vôľu - je uctievať svojho Stvoriteľa. Lenže my sme stvorenia so slobodnou vôľou, a v tom je problém. Slobodná vôľa sa môže slobodne zneužívať - a veľmi často sa aj zneužíva. Všetky naše hriechy pochádzajú zo zneužívania slobodnej vôle. Pretože je naša padnutá prirodzenosť taká, aká je, mnohí z nás by na omšu proste nešli, keby to nebolo povinné. Tým, že Cirkev trvá na našej účasti, prejavuje nám veľkú láskavosť. Chráni nás pred našou lenivosťou. Bola by radšej, keby sme išli z našej vlastnej vôle, bez nejakého nútenia, ale je realistická. Pozná ľudskú prirodzenosť.

Pozrime sa, čo hovorí Pavol o duchu a litere: „Ale teraz sme oslobodení od zákona, lebo sme zomreli tomu, čo nás držalo v zajatí, aby sme tak slúžili po novom, v Duchu, a nie po starom, podľa litery" (*Rim 7, 6*). Ak to budeme čítať mimo kontextu a použijeme moderné chápanie „duch verzus litera", môže sa to javiť ako povolenie robiť si, čo chceme. Nie je to však pravda. Ak je litera náročná, duch je ešte náročnejší. Pavol tým myslel, že dobrý kresťan bude *chcieť* robiť to, čo má robiť, a bude to robiť z lásky k Bohu, a nie zo strachu z trestu.

Vezmime si analógiu s odpustením hriechov pri spovedi. Hriechy nám budú odpustené, ak prejavíme aspoň nedokonalú ľútosť, čo znamená, že ľutujeme svoje hriechy zo strachu pred Božím trestom. Je to síce dostatočný motív, ale nie je dokonalý. Mali by sme sa snažiť o dokonalú ľútosť, teda ľútosť prameniacu z vedomia, že sme svojím hriechom urazili Boha. Podobne poslušnosť litere zákona môžeme prirovnať k nedokonalej ľúlosti. Stačí, ak sa podriadujeme Božiemu zákonu, lebo sa chceme vyhnúť problémom, ale nie je to ideálne. Omnoho lepšie je, keď robíme to, čo by sme mali robiť - teda nasledujeme ducha zákona, alebo inak povedané zmysel, ktorý zákon má - bez toho, aby sme stále cítili za chrbtom duchovného policajta.

Ježiš umiera a znova sa obetuje pri každej omši.

Za starých časov - povedzme tak pred dvadsiatimi rokmi - toto tvrdili jedine fundamentálni kresťania. Dnes si dokonca aj niektorí katolíci myslia, že Ježiš zomiera pri každej omši rovnako, ako raz zomrel na Kalvárii, a že jeho obeta sa znova od začiatku opakuje. Pravdepodobne to nie je ani tak vďaka vytrvalej práci fundamentálnych kazateľov, ako zlej katolíckej katechetickej formácii. Smutným faktom je, že väčšina katolíkov, a to bez ohľadu na vek, je tak zle formovaná, že ostatným kresťanom nedokážu vysvetliť ani základné pravdy svojej viery. To sa zvlášť prejavuje pri diskusiách o omši. Ich znalosti o omši sú také hmlisté, že nevedomky súhlasia s oponentmi Cirkvi z radov fundamentálnych kresťanov.

Zhrňme si teda stručne fakty: Ježiš na každej omši znova nezomiera. Ako nám vysvetľuje Písmo, zomrel iba raz (*Hebr 7, 27; 9, 12; 9, 25-28; 10, 10-14*). Táto jeho smrť bola dostatočná na odčinenie všetkých našich hriechov. Dobrovoľne sa vydal na smrť - bol teda dobrovoľnou obetou. „Kristus nás miluje a vydal seba samého Bohu za nás ako dar a obetu ľúbeznej vône" (*Ef5,2*). „Priniesol jedinu obetu za hriechy" (*Hebr 10, 12*).

Pri omši je táto obeta z Kalvárie znovu sprítomňovaná nekrvavým, fyzickým spôsobom, ale nekrvavou, sviatostnou cestou. Kristova krv bola preliata iba raz, ale ju trvalo prináša za obetu Otcovi. Keď kňaz na omši prináša obetu, neprináša nijakú inú obetu ako tú, čo sa odohrala na Kalvárii. Kristus nezomiera znova a znova. Na oltári sa koná presne tá istá obeta ako na Kalvárii, ale je pre nás sprítomnená zvláštnym, sviatostným spôsobom. Je to prítomnosť odlišná od fyzickej, historickej prítomnosti a súčasne odlišná od iba symbolickej prítomnosti. Je to tretí spôsob. V ňom je Kristus reálne prítomný na oltári a pri premenení sa deje skutočná obeta Krista Otcovi. Hoci Kristus zomrel iba raz, v omši sa jeho vykupiteľský skutok deň čo deň až do skončenia sveta aktuálne sprítomňuje.

Evanjelici a anglikáni veria v reálnu prítomnosť rovnakým spôsobom ako katolíci. Oni to len inak vysvetľujú.

To nie je pravda. Niektorí protestanti, najmä evanjelici a anglikáni, veria v konsubstanciáciu, teda v to, že po premenení je v Eucharistii prítomná substancia tela a krvi Krista spoločne so substanciou chleba a vína. Telo a krv sú spolu „so substanciou“ (*consubstantia*) chleba a vína, mohli by sme obrazne povedať, že sedia jedna vedľa druhej. Transsubstanciácia je však niečo celkom iné. Je to viera, že celá substancia chleba a vína je doslovne premenená na substanciu tela a krvi Krista a ostáva iba vzhľad (ako teológovia hovoria, akcident), inými slovami zmyslová kvalita pôvodného. Konsubstanciácia znamená, že sa Eucharistia skladá z tela a krvi Krista *plus* z chleba a vína. Transsubstanciácia znamená, že je prítomné iba telo a krv, hoci ostáva vzhľad chleba a vína ako sviatostný symbol pozemského pokrmu. Pojem transsubstanciácia bol na Štvrtom ekumenickom koncile v Lateráne (1215) označený ako jediný pojem, ktorý úplne a správne opisuje tajomstvo reálnej prítomnosti. Ostatné pojmy sú buď neúplné, alebo jednoducho chybné. Hoci konsubstanciácia potvrdzuje skutočnú prítomnosť Ježiša, jedine transsubstanciácia naplňuje biblické učenie o Kristovej prítomnosti, ako aj tradíciu a prax prvotnej Cirkvi v chápaní Eucharistie.

Toto učenie pochádza z Biblie (*Mt* 26, 26-28; *Mk* 14,22-24; *Lk* 22,19-20; *Jn* 6,32-71; *1 Kor* 10,16-17; *1 Kor* 11, 23-29) a z prác prvých kresťanských autorov. Cyril Jeruzalemský vo svojich *Katechézach*, ktoré napísal okolo roku 350 po Kristovi, hovorí, že prijímajúci by mal byť „plne presvedčený, že zdanlivý chlieb nie je chlebom, hoci ho tak chuťou vníma, ale že to je telo Krista, a že zdanlivé víno nie je vínom, hoci sa tak zmyslom javí“. Nemohol by tomu takto veriť, keby po premenení ostával nejaký chlieb či víno.

Ak sa rozvediete, ste automaticky exkomunikovaný a nesmiete chodiť na prijímanie.

Dvakrát nesprávne. Cirkev podobne ako Ježiš neuznáva rozvod v zmysle cirkevného rozvodu. Raz uzatvorené, platné manželstvo nemôže byť zrušené rozvodom, a to ani vtedy nie, keď manželia úplne stratia vzájomnú lásku. Raz zosobášení znamená navždy zosobášení, kým vás smrť nerozdelí. Ale Cirkev si uvedomuje, že za určitých okolností manželia nemôžu a ani by nemali žiť spolu, napríklad kvôli deťom či bezpečnosti jedného z manželov. V takýchto prípadoch Cirkev povoľuje manželom rozluku, teda, že môžu žiť oddelene. Zároveň umožňuje štátnym orgánom po rozluke usporiadať majetkové záležitosti a starostlivosť o deti. Tieto problémy sa riešia cestou úradného rozvodu.

Civilný právnik, aspoň teda ten, ktorý nie je katolíkom, povie, že *civilný* rozvod ukončuje manželstvo. Je to však pravda iba z hľadiska civilného práva. Manželstvo je sviatosť a nie je ovplyvnené civilnými rozhodnutiami. Dokonca aj katolíci pokojne hovoria o katolíckych manželstvách ukončených civilným rozvodom, je to však veľmi pomýlená teológia. Iba smrť môže ukončiť skutočne sviatostné manželstvo.

Hoci civilný rozvod je vždy nežiadúci, život v jednej domácnosti môže byť ešte nežiadúcejší. Zoberme si prípad manžela alkoholika, ktorý tyranizuje celú rodinu. Manželia sú rozlúčení, starostlivosť o deti a majetok sú usporiadané súdnou cestou - a manželstvo naďalej trvá. Ani jeden z manželov sa nemôže znova zosobášiť.

Na rozvedených ľuďoch sa nevzťahuje exkomunikácia ani nijaký iný cirkevný trest. Pokiaľ sa nepokúsia znova zosobášiť a pokiaľ sú aj inak v stave milosti, môžu naďalej pristupovať k svätému prijímaniu. Ak sa však jeden z manželov znova zosobáši, zatiaľ čo druhý ešte žije, dopúšťa sa tým cudzoložstva. Pretože cudzoložstvo je ťažký hriech, takýto človek má zatvorenú cestu k svätému prijímaniu, lebo v stave smrteľného hriechu sa k prijímaniu nesmie pristupovať. V dnešnej spoločnosti, v ktorej mnohí katolíci majú nedostatočné

vedomosti o svojej viere a vstupujú do niečoho, čo pokladajú za platné druhé manželstvo, vznikajú problémy, ktoré sa veľmi ťažko riešia. My však neriešime ťažké situácie tým, že budeme ignorovať posvätné Božie zákony.

21

Súčasná prax v mnohých farnostiach prijímať pod obojím spôsobom (chlieb a víno) znamená, že musíme prijímať týmto spôsobom, lebo inak neprijímame spolu telo aj krv Krista.

Nie je to pravda. Bez ohľadu na to, či prijímate iba pod spôsobom chleba alebo iba pod spôsobom vína, vždy prijímate spolu telo aj krv Krista. Nezáleží na tom, aká malá je omrvinka, ktorú jete, alebo aká malá je kvapka, ktorú pijete, prijímate celého Krista, nie iba jeho časť. Neprijmete z neho ani „o kúsok viac“, ak prijímate pod obojím spôsobom. Prijímanie pod obojím spôsobom môže jasnejšie ukázať, ako sa v omši odzrkadľuje Posledná večera, v nijakom prípade to však nič nemení na podstate sviatosti. Katolícka cirkev tradične podáva prijímanie len pod jedným spôsobom. Len kňaz pije z kalicha, my ostatní prijímame iba hostiu. Samozrejme existujú výnimky, ale vo väčšine farností je to takto.

Fundamentálni kresťania si myslia, že porušujeme biblický príkaz. Z anglického prekladu Biblie *King James Version* citujú tieto verše: „Kto je moje telo a pije moju krv, má večný život! (Jn 6, 54) a „Kto by nehodne jedol chlieb a pil z Pánovho kalicha, prevíní sa proti telu a krvi Pánovej“ (1 Kor 11, 27, voľný preklad z *King James Version*, pozn. prekl.). „Vidíte,“ hovoria, „vy katolíci upierate ľuďom polovicu Pánovej večere.“

Problém pramení z toho, že fundamentalisti neveria v reálnu prítomnosť Krista v Eucharistii. Katolíci veria, že chlieb a víno sa na omši stanú skutočným telom a krvou Krista. Fundamentalisti veria, že chlieb a víno, ktoré používajú pri svojich bohoslužbách, ostávajú iba chlebom a vínom. (Mnohí z nich dokonca nahrádzajú víno hroznovým muštom.) Chápu Poslednú večeru iba ako večeru. My však v Eucharistii vidíme omnoho viac ako len večeru - je to znovu

sprítomnenie Kalvárie. Omša je súčasne posvätným pokrmom, ktorý vychádza zo slávania Paschy, ktorou Zidia slávili zmluvu s Bohom.

A čo viac, my si nemyslíme, že chlieb sa stáva len Kristovým telom a víno len jeho krvou. Používame pojem telo a krv - jeden pre to, čo bolo chlebom, a druhý pre to, čo bolo vínom - pretože si aj po premenení zachovávajú vonkajšiu formu. Avšak vnútorná podstata sa zmenila. Filozofi hovoria, že sa zmenila „substancia“, zatiaľ čo „akcident“ pretrváva. To, čo je na oltári po premenení, stále vyzerá ako chlieb a víno, ale už tam nie je ani chlieb ani víno, lebo ich substancia bola premenená. Mohli by sme povedať, že všetko, čo tam je, je Kristus, ale ukrytý.

Pretože bol oslávený, jeho telo a krv sú oslávené. Jedno nemôže byť oddelené od druhého. Jedným z hlavných tajomstiev Eucharistie - tajomstvom, ktoré nedokážeme plne pochopiť svojím obmedzeným ľudským rozumom - je to, že každá čiastočka hostie, každá kvapka v kalichu obsahujú celého Krista. Nie je pravda, že jeho telo je pod spôsobom chleba a jeho krv pod spôsobom vína. V skutočnosti hostia obsahuje jeho telo a krv - teda celú jeho ľudskú podstatu - plus jeho božstvo. A to isté platí aj pre kalich. Môže to miast' a prieči sa to našej každodennej skúsenosti, hovoríme tu však o zázračnej premene - a o Bohu. Boh je nedeliteľný. Nemôžete kúsok z neho položiť sem a kúsok zasa tam. Môže byť na mnohých miestach súčasne - pri prijímaní na vašom jazyku, na jazyku vášho suseda, na miliónoch ďalších jazykov - ale na každom je celý. K tomuto záveru prichádzame pomocou teológie, aj keď ho nemôžeme plne pochopiť.

Čo to prakticky znamená? Znamená to, že človek, ktorý prijíma iba pod jedným spôsobom - povedzme iba hostiu -, prijíma Pána presne rovnako ako iný človek, ktorý prijíma väčší kúsok. Nedostanete viac Krista, ak dostanete väčšiu hostiu, a tak isto z neho nedostanete viac, ak budete s hostiou aj piť z kalicha. Dostávate ho celého, a to dokonca aj vtedy, keď z rúk kňaza prijmete iba malú omrvinku. Z tohto dôvodu katolík nemusí prijímať pod oboma spôsobmi.

Ale vráťme sa späť k Biblii. *Ján* 6, 54 tak, ako ho citujú fundamentalisti, nepredstavuje problém, pretože Kristus povedal aj toto: „Kto je tento chlieb, bude žiť naveky“ (*Jn* 6, 58). Hovorí tu, že

stačí prijímať iba pod jedným spôsobom, pod spôsobom chleba. Tie isté slová sú použité aj v Jn 6, 51 a znova sa tu nespomína kalich.

Keď Ježiš hovoril k apoštolom a povedal: „Pite z neho všetci“ (Mt 26, 27), nehovoril k laikom. Hovoril k prvým kňazom, ktorí vždy pri omši musia prijímať pod oboma spôsobmi. Prečo? Pretože pre kňaza má prijímanie dva významy. Jednak je to sviatostné prijatie Krista, podobne ako pre nás v čase prijímania. Kňaz však vykonáva aj obetnú službu a práve toto jeho prijímanie pod oboma spôsobmi dovŕšuje znovusprítomnenie Kalvárie. Tým, čo kňaz počas omše robí, musí zobrazovať preliatie krvi na Kalvárii, a to je jeho prijímanie krvi z kalicha. Fundamentalisti neveria, že omša je obetou - v skutočnosti v omšu vôbec neveria -, a tak neuznávajú ani dvojité aspekty prijímania.

Ďalej sa pozrime na *Prvý list Korint'anom*: „Ktokoľvek by nehodne jedol chlieb a pil z kalicha Pánovho, prevíni sa proti telu a krvi Pánovej.“ V tejto forme je verš preložený v *King James Version*, obsahuje však závažnú chybu. Fráza „Ktokoľvek by jedol chlieb a pil z Pánovho kalicha nehodne“ má znieť: „Ktokoľvek by jedol chlieb alebo pil z Pánovho kalicha nehodne.“ Všetci uznávaní biblisti, katolícki aj protestantskí, sa na tom zhodli a dokonca už aj *Revidovaný štandardný preklad (Revised Standard Version)*, čo je vlastne revidovaná verzia *King James*, má „alebo“ namiesto „a“.

V *Liste Korint'anom* Pavol trvá na tom, že kresťan musí byť správne pripravený, aby mohol ísť na prijímanie. Nesmie byť v stave smrteľného hriechu. Pavol hovorí, že prijímať pod jedným alebo druhým spôsobom je svätokrádež, ak je človek duchovne mŕtvy. Ak jete alebo pijete nehodne, „previňujete sa proti Pánovmu telu a krvi.“ Aj tento riadok potvrdzuje katolícky pohľad, že Kristus je prítomný celý pod oboma spôsobmi. Ak prijímate (jete) hostiu nehodne, páchate svätokrádež na tele a krvi - z čoho vyplýva, že obidva musia byť prítomné pod spôsobom chleba. A to isté platí aj pre víno.

Ak sú dvaja ľudia cirkevne zosobášení a vôbec nemajú deti, ich manželstvo je neplatné.

Ak by to bola pravda, tak by ani jedno manželstvo nebolo platné až do narodenia prvého dieťaťa, to však nedáva nijaký zmysel. Všetci vieme, že manželstvo je plne platné od momentu zloženia manželských sľubov a jeho završenia - to znamená od prvého sexuálneho spojenia. Okrem prípadov, keď jeden z manželov už má deti, každý nový pár začína ako bezdetný. Vo väčšine prípadov po nejakom čase príde dieťa. Ale pokiaľ toto dieťa nie je počaté a porodené, manželia si nemôžu byť istí, že deti mať budú, bez ohľadu na to, ako veľmi ich chcú. Možno si nie sú vedomí zdravotných problémov, ktoré im znemožňujú mať deti.

Spomínané tvrdenie je však v jednom prípade pravdivé. Ak nevesta a ženích nemajú deti, lebo od samého začiatku nikdy deti mať nechceli, ich manželstvo je neplatné - nie preto, že nemajú deti, ale preto, že nespĺnili podmienku sviatostného manželstva. Manželstvo má dva aspekty, jednotiaci a plodiaci. Muž a žena sa spájajú v posvätnom manželskom zväzku. Udeľujú si sviatosť manželstva sami - nesobášia ich kňaz. Kňaz pôsobí iba ako hlavný svedok Cirkvi. Len čo vyslovia riadny súhlas, sú manželmi. Tento súhlas musí zahŕňať aj otvorenosť pre dobrá manželstva - tak pre jednotu („a budú jedným telom" Gn 2, 24), ako aj pre plodnosť („Plodte a množte sa" Gn 1, 28). Ak táto otvorenosť chýba, súhlas je neúplný, a teda nebolo uzatvorené sviatostné manželstvo. Hoci partneri žijú spolu, nie sú skutočnými manželmi a nežijú v manželstve.

Je tu ešte jeden problém. Mnohí ľudia si myslia, že manželia nie sú skutočnými katolíkmi, pokiaľ nemajú veľa detí. Deti sú samozrejme veľkým požehnaním a je úžasné vidieť veľké rodiny. No nie všetky páry sú schopné mať veľa detí alebo hoci len jedno dieťa. Platnosť manželstva a hodnota takýchto manželov ako katolíkov sa nemeria početnosťou ich potomstva. Pavol VI. vo svojej encyklike *O ľudskom živote (Humanum vitae)* z roku 1968 napísal, že každé

manželstvo musí ostať otvorené pre nový život a jedine to Boh požaduje. Táto otvorenosť znamená, že antikoncepcia je vždy veľkým zlom a nikdy sa nedá morálne ospravedlniť. Ak sú však vážne dôvody (ako napríklad zlý zdravotný stav matky), môžu rodičia obmedziť počet svojich detí pomocou zdržanlivosti alebo prirodzených metód plánovania rodičovstva, ktoré zohľadňujú prirodzené obdobie neplodnosti ženy, ale na rozdiel od antikoncepcie nevyklúčujú úplne otvorenosť pre nový život.



Každý vie, že anulácia manželstva je v skutočnosti katolícky ekvivalent úradného rozvodu. Íha to inak nazývajú.

Ak je to tak, potom sa „každý“ mylí. Poďme si teda ujasniť pojmy. Rozvod ukončuje platné manželstvo, anulácia je však predovšetkým vyhlásenie, že nijaké platné manželstvo neexistovalo. Dokonca aj v civilnom práve existuje tento rozdiel. V každom štáte právo uznáva anuláciu manželstva v prípade, keď jedna strana nevyslovila riadny súhlas. Klasickým príkladom je opitý námorník, ktorý sa ráno preberie z „opice“ a zistí, že je ženatý. Zákon hovorí, že nie je v skutočnosti zosobášený, lebo na uzatvorenie manželstva sa vyžaduje vedomý súhlas, a ťažko intoxikovaný človek takéhoto súhlasu nie je schopný, pretože jednou z podmienok je jasná myseľ. Podobne môže byť anulované aj manželstvo uzatvorené „pred namierenou hlavňou“, pretože ak ženich súhlasil len preto, aby si zachránil život, chýba tu jeho slobodný súhlas.

Toľko o civilnom práve ohľadom anulácie. Cirkevné právo je v tomto podobné. Aby mohlo byť uzatvorené platné sviatostné manželstvo, obe strany musia byť spôsobilé na súhlas a musia potom tento súhlas aj vyjadriť. Pretože deti nie sú spôsobilé na takýto súhlas, každý pokus o uzatvorenie manželstva deťmi je neplatný. Dospelí síce vo všeobecnosti sú spôsobilí vyjadriť súhlas, za určitých okolností však tento súhlas nemusí byť hodnoverný.

Napríklad sviatostné manželstvo vyžaduje jednotu do konca života a ochotu prijať deti. Je to súčasťou súhlasu pri jeho uzatváraní. Ak jedna zo strán pristupuje k obradu bez úmyslu vstúpiť do trvalého zväzku („skúsím tak päť rokov, a keď to nebude fungovať, odidem“) alebo s úmyslom nemať deti, potom takto uzatvorené manželstvo nie je platné od samého začiatku, a to ani vtedy nie, ak je tento úmysel tajný a obrad prebehne - ospravedlňujem sa za výraz - bez zádrheľov.

Tak aký je teda katolícky postoj k rozvodu? Taký, že rozvod ako ukončenie skutočného sviatostného manželstva nie je nikdy možný. Cirkevné a civilné právo sa zhodujú v otázke anulácie, ale úplne sa rozchádzajú v otázke rozvodu, pretože Cirkev pripúšťa ukončenie sviatostného manželstva iba smrťou jedného z manželov. Civilný rozvod, ktorý rieši otázku starostlivosti o deti a rozdelenia majetku, je pre katolíkov povolený, ale manželstvo neukončuje. V očiach Cirkvi je civilný rozvod iba legálna separácia. Znamená to, že katolíci, ktorí sú „rozvedení“, sú v skutočnosti stále manželia - iba žijúci oddelene - a ani jeden z nich nemôže znovu uzavrieť manželstvo, kým ten druhý ešte žije. Každý pokus o nové manželstvo nie je manželstvom. Je to obyčajné smilstvo.

24

Svedomie mi hovorí, čo je pravda a čo nie, čo je dobré a čo zlé.

Nie celkom. Svedomie vás síce informuje, že robíte niečo zlé, alebo že zanedbávate niečo dobré, čo by bolo treba spraviť, nedeje sa to však vo vákuu. Najprv sa musíte naučiť, čo je dobré a čo zlé, a to je práca pre váš rozum. Ak sa budete dobre učiť, svedomie vás dobre povedie. Ak budete učenie zanedbávať, vaše svedomie nebude veľmi dôveryhodné.

Ak sa napríklad naučíte, že kradnúť nie je hriech, a ak tomu budete skutočne veriť, svedomie vás nebude „hrýzť“, ani keď vykradnete banku. Často počujeme ľudí hovoriť: „Moje svedomie mi hovorí, že to, čo robím, je správne,“ aj keď ten skutok je objektívne zlý. Problém je v tom, že svedomie dotyčného človeka nebolo adekvátne formované. Hoci máme povinnosť svoje svedomie

počúvať, súčasne máme aj povinnosť zabezpečiť, aby bolo naše svedomie správne formované. A to dosiahneme počúvaním morálneho učenia Cirkvi, modlitbou a pozorným čítaním Písma. Ak to zanedbáme, budeme mať pokrivené svedomie, ktoré nás nebude vôbec schopné viesť, alebo úzkostlivé, ktoré uvidí hriech aj tam, kde nijaký nie je.

Prvá situácia sa označuje ako nemorálnosť, druhá ako škrupulozita. Prvé nevidí nijaký hriech okrem tých najťažších, druhé zasa vidí hriech aj v nevinných veciach. Kto má problém s tým, že cíti príliš veľa viny, alebo na druhej strane necíti vôbec žiadnu vinu, mal by navštíviť dobrého kňaza - spovedníka. Tieto príznaky sú prejavom zlej duchovnej formácie a dajú sa napraviť.

25

Nemusíme chodiť na spoveď, pretože hriechy odpúšťa Boh, ak ho o to v modlitbe priamo prosíme.

Ježiš nikdy neustanovil zbytočné príkazy. Ustanovil sviatosť pokánia a zmierenia, dnes bežne označovanú ako spoveď (tento pojem zdôrazňuje iný aspekt, ale označuje tú istú sviatosť). Ustanovil spoveď ako bežný alebo štandardný spôsob odpúšťania našich hriechov. Áno, hriechy sú odpustené, ak ich človek ľutuje a úprimne sa modlí k Bohu. V skutočnosti predtým, ako vôbec vojdete do spovednice, musíte prejsť úprimnú ľútosť a vlastná sviatosť potom potvrdzuje potrebu priamej prosby Boha o odpustenie našich hriechov. Spoveď kňazovi má však veľký význam: predovšetkým pre naše obmedzenia a potom pre povahu hriechu.

Všetci sa občas klameme. Dokážeme sami seba presvedčiť, aby sme niektoré skutky urobili a iné naopak neurobili. Šikovne sa vieme vyhnúť nepríjemným úlohám a máločo je nepríjemnejšie, ako priznať si hriešnosť a konkrétne hriechy, ktoré sme spáchali. Ak sa spovedáme Bohu súkromne, vystavujeme sa riziku, že budeme ľútosť iba predstierať. Môžeme dokonca sami seba presvedčiť, že nám je niečo naozaj ľúto, aj keď v skutočnosti to neľutujeme. A nijaký hriech nemôže byť odpustený, ak ho skutočne neľutujeme.

Tu sa dostávame k momentu, keď nám skúsený spovedník môže pomôcť odhaliť našu pýchu alebo naše pretrvávajúce pripútanie k nejakému hriechu. Môže nám pomôcť zistiť, či niečo skutočne ľutujeme, alebo nie. Často to vie zistiť oveľa spoľahlivejšie než my sami a môže nám dať aj dobrú osobnú radu.

Ježiš predsa vedel, čo robí. Dal apoštolom a cez apoštolskú postupnosť biskupom a pomocníkom biskupov - kňazom moc odpúšťať hriechy: „Prijmite Ducha Svätého. Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú zadržané" (*Jn* 20, 22-23). Nedal im túto moc - svoju vlastnú moc - len tak bezdôvodne. Chcel, aby ju uplatňovali. Všimnite si, že kňazi môžu odpustiť, alebo neodpustiť (zadržať) hriechy. Ako však vedia, ktorý hriech odpustiť a ktorý nie? Jedine podľa toho, aké hriechy im kajúcnik vyznal. Až potom, po položení prípadných otázok, môže kňaz zhodnotiť kajúcnikovu ľútosť.

Ľudia dnes niekedy používajú pojem „zločin bez obete". No v skutočnosti také niečo neexistuje. Vždy existuje aspoň jedna obeť, a to samotný zločinec, a často sú tam ešte ďalšie obete, známe či neznáme. Napríklad drogový díler môže mať tisíce obetí, aj keď osobne ich stretol iba pár. Obetami smilníka sú všetci členovia rodín, ktoré ohrozuje ťažkým hriechom smilstva, obetami producenta pornografie sú všetci čitatelia toho-ktorého časopisu, aj keď si túto skutočnosť neuvedomujú a v pornografii sa vyžívajú. Tak ako neexistujú zločiny bez obete, neexistujú ani hriechy, ktoré by pôsobili len na hriešnika.

Ježiš prirovnáva náš vzťah s ním ku vzťahu viniča a ratolesti. On je vinič, my sme ratolesti (*Jn* 15, 5). Každá ratolesť je cez kmeň viniča spojená s inou ratolesťou. Čo sa stane jednej ratolesti, má vplyv na všetky ostatné. Ak jedna ratolesť ochorie, všetky susedné ratolesti ochorejú. Dokonca aj vzdialené ratolesti sú postihnuté. Tam, kde je hriech, prichádza duchovná choroba. Nedá sa hrešiť bez vplyvu na ostatných členov spoločnosti. Nemusíme si to uvedomovať, ale ten vplyv tam je. Pretože každý hriech je vo svojich účinkoch spoločenský - vplýva na každého kresťana, a dokonca aj na nekresťanov -, ustanovil Ježiš spoločenskú formu odpustenia. V spovedi vyznávame svoje hriechy a vyjadrujeme svoju ľútosť inému

človeku, ktorý zastupuje tak nášho Pána, ako aj celé spoločenstvo veriacich.

26

Každý katolík musí ísť na spoveď aspoň raz do roka.

Tesne vedľa. Cirkevný predpis o spovedi je máličko, ale významne odlišný: Každý katolík, ktorý si je vedomý smrteľného hriechu, musí ísť na spoveď aspoň raz do roka. Tento predpis, porušenie ktorého je hriechom neposlušnosti voči právoplatnej autorite, zaväzuje každého katolíka, ktorý dosiahol vek rozoznávania. Ak ste si vedomý, že ste spáchali smrteľný alebo ťažký hriech, musíte ísť na spoveď aspoň raz za rok. Ak ste takýto hriech nespáchali, táto povinnosť sa na vás nevzťahuje. Lenže ak už nenosíte svätožiaru, bezpochyby ste spáchali nejaké menej ťažké hriechy a mali by ste ísť na spoveď, aby ste sa ich zbavili a mohli prijať sviatostnú milosť, ktorá vám pomôže hriechu sa vyhybať*

** Dodnes platí v celej Katolíckej cirkvi, teda aj v Cirkvi na Slovensku. 21. konštitúcia Štvrtého lateránskeho koncilu; totiž, že každý veriaci, keď dosiahol vek rozoznávania, je viazaný úprimne sa vyspovedať z ťažkých hriechov aspoň raz do roka a takisto pristúpiť k svätému prijímaniu. Ak by nejaký veriaci počas roka ťažko nezprehrešil, nespadá pod predpis tohto zákona, ale je povinný aspoň raz do roka pristúpiť k svätému prijímaniu. (Prof. ICDr. MVDr. Miroslav Adam OP, Fakulta kanonického práva, Pápežská univerzita svätého Tomáša Akvinského)*

Dnes si mnohí katolíci myslia, že aj keď existuje smrteľný hriech, oni sú takmer neschopní ho spáchať. Pravdepodobne získali mylný dojem, že jediným zostávajúcim smrteľným hriechom je úplné odmietnutie Boha, a to je veľmi ťažké aj pre skrz-naskrz zlých ľudí. Alebo si smrteľný hriech predstavujú ako niečo také ohavné, že by po jeho spáchaní skončili na dlhé roky vo väzení. Ale tí „oni“

môžeme byť aj „my“. Smrteľný hriech sa vyskytuje omnoho častejšie, ako si myslíme, a je možné, že sa vyskytuje aj v našom živote.

Aby sme mohli o nejakom hriechu povedať, že je smrteľný, musí spĺňať tri podmienky. Po prvé, musí sa týkať závažnej veci. Po druhé musí existovať dostatočný čas na uvedomenie si jeho závažnosti. A po tretie musí byť spáchaný s plným súhlasom. Avšak čo je to závažná vec? Patrí tam mnoho hriechov spomínaných v desiatich prikázaniach ako aj skutky protirečiace Písmu a morálnemu učeniu Cirkvi: vražda, závisť, potrat, umelá antikoncepcia, zlodejstvo, cudzoložstvo, sodomia, smilstvo, aby sme spomenuli iba niektoré z ťažkých hriechov popularizovaných médiami.

Koľko času treba na dostatočné zváženie plánovaného skutku? Závisí to od hriechu, ale zvyčajne postačuje pár sekúnd. Nepotrebuje o tom premýšľať celý deň, aby ste si uvedomili, že vykradnúť banku je ťažký hriech. A čo plný súhlas? Plný súhlas znamená presne to, čo čítame. Niektorý, kto je donútený k nejakému činu, nedáva plný súhlas. Podnapitý človek nie je schopný plného súhlasu. Malé dieťa je neschopné dať plný súhlas. To isté platí pre človeka spiaceho, v polospánku, senilného, alebo človeka konajúceho pred namierenou zbraňou.



Nepoškvrnené počatie, odpustky a ruženec

27

Nepoškvrnené počatie znamená, že Mária nepotrebovala byť spasená.

Vy si to môžete myslieť, ale Mária si to nemyslela: „Môj duch jasá v Bohu, mojom Spasiteľovi" (Lk 1, 47). Mária celkom jasne vyhlasuje, že bola spasená (lebo potrebovala spásu). Predtým, ako zistíme, ako bola spasená, uistíme sa, že chápeme, o čom presne hovorí učenie o nepoškvrnenom počatí.

Niektorí katolíci si myslia, že hovorí o počatí Ježiša. Nie je to tak. Hovorí o počatí Márie v lone jej matky. Podľa tradície sa jej matka volala Anna a otec Joachim.

My sme počatí s poškvrnou dedičného hriechu a na očistenie duše musíme byť pokrstení. Mária by bola počatá rovnakým spôsobom, ale Boh pozitívne zasiahol a ochránil Máriinu dušu pred touto poškvrnou. My sme očistení po počatí prostredníctvom sviatosti krstu. Mária bola očistená priamym zásahom Boha anticipáciou vykupiteľského diela svojho Syna.

Vezmime si na pomoc analógiu. Predstavte si, že kráčate po cestičke v džungli. Uprostred cesty je lístím a konármi dokonale zamaskovaná jama. Nevšimnete si ju a spadnete do nej. Vytiahne vás z nej okoloidúci a zachráni vás. Inde po inej cestičke s inou skrytou jamou kráča žena. Tesne pred tým, ako by do nej spadla, okoloidúci ju zadrží a stiahne späť. Aj ona je zachránená, ale anticipáciou - pred tým, ako by spadla -, a nie až po spadnutí. Obaja ste zachránení od pobytu v jame (dedičný hriech) a obaja máte záchrancu, Spasiteľa (Boha).

Katolíci musia veriť, že sa Mária skutočne zjavila vo Fatime, Lurdoch a na iných Cirkvou potvrdených miestach.

Nepravda. Katolíci sú povinní vierou prijať všetky *všeobecné* alebo *verejné* zjavenia, nedopúšťajú sa však hriechu, ak odmietnu veriť konkrétnemu *súkromnému* zjaveniu, a to ani vtedy nie, ak sa skutočne odohralo. Ak sa vám dôkazy potvrdzujúce to ktoré zjavenie nezdaajú presvedčivé, nemusíte v neho veriť. Vlastne by ste v neho *nemali* veriť, lebo si robíte zlú službu, ak veríte niečomu, o čom si myslíte, že sa nestalo.

Mariánske zjavenia a zjavenia iných svätých sú príkladmi toho, čo označujeme pojmom *súkromné* zjavenia. Odohrali sa v *súkromí*, pre jednotlivcov. *Všeobecné* alebo *verejné* zjavenia sú určené celej Cirkvi, sú uchované v Písme a v posvätnej Tradícii a skončili sa smrťou posledného apoštola. Verejné zjavenie zaväzuje každého kresťana, *súkromné* zjavenie zaväzuje iba svojho príjemcu. Ak by ste niekedy dostali *súkromné* informácie vo forme zjavenia a boli by ste presvedčený, že sú od Boha alebo v jeho mene od niektorého z jeho svätých, vo svedomí ste zaviazaný veriť v ich autenticitu a konať podľa nich. Ak niekto iný vyhlási, že má zjavenie, môžete ho slobodne ignorovať, aj keď je pravé.

Viera v pravosť konkrétneho zjavenia nikdy nie je nevyhnutná pre spásu. Ak vám niekto bude tvrdiť, že pokiaľ neuveríte nejakému konkrétnemu zjaveniu, nebudete spasený, môžete si byť istý, že ten človek nevie, o čom hovorí.

Prečo teda katolíci veria tomu alebo inému zjaveniu? Dôvody sú rôzne. Niektoré sú vnútorne silnejšie ako iné. Niektorí ľudia veria, lebo súhlasia s obsahom zjavenia. Iní veria, lebo akceptujú ľudí, ktorí tomu konkrétnemu zjaveniu veria, prípadne veria svedectvu vizionárov, ktorí tvrdia, že to zjavenie mali. Ďalší sú zasa oslovení duchovnými znameniami, ktoré sprevádzajú poslušnosť posolstvu zjavenia. Ešte ďalší veria pre zázraky spojené so zjavením. Zvyčajne sa v mysli spojí niekoľko dôvodov, ktoré vedú k morálnemu presvedčeniu, že dané zjavenie a jeho posolstvo sú autentické.

Povedzme si teraz, že akceptujeme ako dôkaz iba zázrak, a pozrime sa na Fatimu a Lurdy. 13. októbra 1917 bolo sedemdesiatisíc ľudí svedkami niečoho, čo sa stalo známym ako slnečný zázrak. Dokonca aj proticirkevné portugalské denníky písali o chaotickom pohybe slnka po oblohe a o pozoruhodnom vysušení dažďom premoknutých šiat a zeme. Predchádzajúcu noc a v to ráno silno pršalo. Niekoľkí ľudia, ktorí boli vtedy vo Fatime, ešte stále žijú. Ani po takom dlhom čase nikto z nich nevyhlásil, že to všetko bol iba podvod. Niektorí komentátori sem-tam tvrdia, že slnečný zázrak bol iba ukázkou masovej halucinácie, ale halucinácia je izolovaný jav. V medicínskej literatúre nenájdeme opis ani dvoch ľudí, ktorí by mali v rovnakom čase rovnakú halucináciu. Tak ako je možné, že sedemdesiatisíc ľudí videlo to isté, nehovoriac o tom, že niektorí z nich (napríklad štátni predstavitelia) boli ateisti, a teda náklonní neveriť ničomu s príchut'ou zázraku?

Fatima je jednou z udalostí, ktoré sa nedajú zdôvodniť. Človek s otvorenou mysl'ou to buď akceptuje na základe vedeckého dôkazu, alebo si zachová agnostický postoj. Neexistuje základ, na ktorom by sa dalo postaviť tvrdenie, že to celé bol podvod. Niektorí ľudia však trvajú na tom, že to podvod proste musel byť, aj keď nevedia prísť na to, akým spôsobom bol vykonaný, pretože tvrdia, že zázraky sa nedejú. Tak medzi kresťanmi, ako aj medzi nekresťanmi sa nájdú ľudia, čo neveria v existenciu zázrakov. Ľudí, ktorí sa tohto presvedčenia držia, by sme mohli nazvať „antizázrakistami“. Ich patrónom, ak by nejakého mali, by bol Emile Zola (1840-1902), francúzsky spisovateľ známy najmä svojím *J'accuse*, čo bola jeho intervencia v afére Dreyfus, v ktorej bol kapitán Alfréd Dreyfus nespravodlivo uväznený za zločin, ktorý nespáchal.

Zola si vzal za článok svojej viery, že zázraky nie sú možné. Obhajoval názor, že vidieť neznamená veriť, a pritom mal veľa možností vidieť. Opisuje prípad osemnásťročnej Márie Lemarchandovej, s ktorou sa stretol, keď prišiel roku 1892 do Lúrd. „Bol to prípad vredu, ktorý zasahoval nos a ústa nešťastnej ženy. Rozširoval sa každou hodinou a rozožieral sliznice, ktoré mu stáli v ceste. Nosovú chrupavku mala takmer úplne zničenú, ústa sa opuchnutou hornou perou ťahali nabok. Celkovo to vyzeralo ako

strašná, deformovaná masa, ktorá navyše mokvala." Lemarchandová mala tuberkulózu a okrem tohto vredu aj vykašľavala krv a na jednej nohe mala otvorenú ranu, ktorá odolávala všetkým pokusom o jej uzatvorenie.

Lekár menom d'Hombres ju vyšetroval tesne pred tým a po tom, ako vstúpila do lurdského kúpeľa. Povedal, že „jej obe líca, dolná časť nosa a horná pera boli pokryté tuberkulóznym vredom a hojne mokvali. Po jej návrate z kúpeľa som ju okamžite nasledoval do nemocnice. S istotou som ju spoznal, aj keď jej tvár bola úplne zmenená. Namiesto hroznej rany, ktorú som videl predtým, teraz tam bol síce červený povrch, ale úplne suchý a prekrytý novou kožou". Vyšetрили ju aj iní lekári a tiež potvrdili, že na tvári bola nová koža.

Pri návrate Lemarchandovej bol prítomný aj Zola. Istý čas predtým povedal: „Chcem vidieť odrezaný prst, ponorený do vody, ktorý sa vynorí ako uzdravený. Len potom uverím, že zázraky sú možné." Predseda lekárskej komisie v Lurdoch si predvolal Lemarchandovú, pozrel na Zolu a povedal: „Hľa, pán Zola, prípad vašich snov."

„Nie," povedal Zola a odvrátil sa. „Nechcem na ňu pozrieť. Je stále škaredá." Hovoril o červenej farbe novej pokožky na jej tvári, takej, akú vidíme na hojacej sa reznej rane. Počas niekoľkých týždňov sa jej rana na tvári zahojila úplne, tuberkulóza zmizla a veľká rana na nohe sa jej uzavrela. Márie Lemarchandová je jednou z iba šesťdesiatich piatich ľudí, ktorí boli Cirkvou v Lurdoch oficiálne uznaní ako zázračne vyliečení. Po tom, ako mladá žena opustila miestnosť, v ktorej sedela komisia, Zola povedal predsedovi: „Aj keby som uvidel všetkých chorých v Lurdoch, ako sa uzdravia, aj tak by som neuveril v zázrak."

To je už nenormálny dogmatizmus, ktorý úplne odmieta pozrieť sa na dôkazy. Je to antitéza vedeckého prístupu a dokonca aj mnohí dnešní kresťania majú podobný postoj. Od Zolu sa odlišujú iba minimálne. Zola tvrdil, že nijaký zázrak sa nikdy nemôže stať. Niektorí kresťania tvrdia, že nijaký zázrak sa nemôže stať od čias Nového zákona a už vôbec nie v rámci Katolíckej cirkvi. Podobne ako Zola sa odmietajú pozrieť na dôkazy. A dôkazy existujú. Je mnoho dôkazov zázračných uzdravení v Lurdoch, slnečného zázraku vo Fa-

time aj iných zázrakov, ako napríklad skvapalňovania krvi svätého Januára, biskupa umučeného za cisára Diokleciána roku 304 n. l. Trocha biskupovej krvi sa zachovalo v sklenej nádobe v Neapole a táto zrazená krv skvapalnieva niekoľkokrát za rok. Vedecké testy už najmenej štyristo rokov nedokázali vysvetliť tento jav.

Svojím spôsobom je postoj týchto kresťanov menej logický ako Zolov. Zola bol ateista a neakceptoval nijaké zázraky. Avšak celé kresťanstvo je založené na zázraku - na zázraku prázdneho hrobu. Kresťanstvo závisí od tohto neprirodzeného javu, známeho ako zmŕtvychvstanie. Pavol hovorí, že bez neho by naša viera bola márna (1 Kor 15, 14).



Mali by sme sa zbaviť ruženca, pretože je prekážkou ekumenizmu.

Je to pochopiteľný názor, ale nesprávny. Ruženec by sa mohol stať skutočným mostom medzi rozdelenými kresťanmi, musíme ho však dobre vysvetliť.

Mohli by sme začať tým, že každý pozná ruženec. Ak by ste sa niekoho spýtali, ktoré predmety sú najcharakteristickejšie pre katolíkov, pravdepodobne by odpovedal: „Predsa kríž a ruženec.“ Poznáme aj predstavy, ktoré sa s ružencom spájajú: bezhlasný pohyb pier starej ženy, ktorá prstami preberá jednotlivé zrnká ruženca; veľký ruženec omotaný okolo pása mníšky v habite; a najnovšie čisto dekoratívny ruženec visiaci na spätnom zrkadle.

Modlitby, z ktorých sa ruženec skladá, sú hlboko biblické. Prvá z nich, Apoštolské vyznanie viery, je súhrnom viery katolíkov a aj väčšiny protestantov. Otče náš alebo Modlitba Pána je striktnie biblická (Mt 6, 9-13). Nasledujúcou modlitbou ruženca a súčasne modlitbou, ktorá je skutočným jadrom zbožnosti, je Zdravas', Mária. Pri modlení sa celého ruženca, ktorý pozostáva z pätnástich desiatkov (po úprave Jána Pavla II. z roku 2002 je to dvadsať desiatkov), sa odrieka stopäťdesiatkrát. Pravdepodobne je to len náhoda, že presne toľko rýb vytiahli apoštoli z mora, keď im Ježiš povedal, aby spustili siete (Jn 21, 11). Alebo to nie je náhoda?

Pretože Zdravas', Mária je modlitbou k Márii, mnohí protestanti predpokladajú, že je nebiblická. Práve opak je pravda. Poďme si to teda rozobrať.

Modlitba sa začína slovami „Zdravas', Mária, milosti plná, Pán s tebou“, čo nie je nič iné, ako anjelov pozdrav z *Lk* 1, 28. Potom pokračuje: „Požehnaná si medzi ženami a požehnaný je plod života tvojho.“ Opäť priama citácia z Biblie, tentokrát je to Alžbetina chvála Márie v čase, keď Alžbeta nosila pod srdcom Jána Krstiteľa a Mária ju prišla navštíviť. K týmto dvom veršom potom tradícia pridala ešte konkrétne meno „plodu života tvojho“, meno „Ježiš“. Toto je teda prvá časť Zdravas', Mária a vidíme, že je úplne biblická. Táto časť sa používala ako modlitba už v minimálne dvanástom storočí a do súčasnej podoby sa sformovala až roku 1568.

Nasledujúca časť Zdravas', Mária už nie je prevzatá priamo z Biblie a znie takto: „Svätá Mária, Matka Božia, pros za nás hriešnych teraz, i v hodinu smrti našej. Amen.“ Vezmime si prvé slová „Svätá Mária“. Aj tie by mali byť prijateľné pre všetkých kresťanov, ale niektorí protestanti majú napriek tomu výhrady a oponujú tvrdením, že Mária bola rovnakým hriešnikom ako my ostatní. Na druhej strane aj oni uznávajú, že bola Bohom osobitne vyvolená. Ak by si niekto iný ako Kristus zaslúžil prívlastok svätý, isto by to bola práve Mária.

Títo protestanti a aj mnohí ďalší kresťania nebudú súhlasiť ani s Máriiným titulom „Matka Božia“. Tu stačí iba povedať, že tento titul neznamená, že by Mária bola staršia ako Boh. Znamená to, že osoba, ktorú porodila, je božská, nie iba ľudská. Ježiš je jedna osoba, božská, ale má dve prirodzenosti, božskú a ľudskú. Mária nepočala a neporodila iba ľudskú prirodzenosť Ježiša, ale celého Bohočloveka, spolu božského aj ľudského.

Najproblematickejší je však posledný riadok „Pros za nás hriešnych teraz i v hodinu smrti našej.“ Veľa protestantov si myslí, že táto prosba odmieta verše z 1 *Tim* 2, 5: „Lebo jeden je Boh a jeden prostredník medzi Bohom a ľuďmi - človek Kristus Ježiš.“ Riešenie tohto problému spočíva v uvedomení si, že Ježiš je síce prostredník, ale toto sprostredkovanie môže zabezpečiť, ako len chce. Koniec koncov nám dovoľuje prihovárať sa jeden za druhého: katolíci hovoria, že kresťania sa môžu za seba modliť tak na zemi, ako aj v

nebi. Väčšina protestantov však tvrdí, že to môžeme robiť iba tu na zemi. Ak sa však kresťania v nebi môžu modliť za tých, čo sú na zemi, tak Mária, výnimočná kresťanka, sa za nás s určitosťou modliť môže a my ju o to môžeme poprosiť.

Štvrtou modlitbou ruženca je *Glória*. Názov tejto modlitby je prevzatý z úvodných slov latinského textu a znamená sláva. Je to krátky hymnus chvály, ku ktorému sa môžu pridať všetci kresťania. V západnej Cirkvi sa používa od siedmeho storočia a tradične sa modlí na konci každého žalmu v Liturgii hodín (breviári). Poslednou modlitbou je „Zdravas', Kráľovná" alebo *Salve Regina*, je to druhá najčastejšie používaná mariánska modlitba po samotnom Zdravas', Mária. Bola zostavená na konci jedenásteho storočia.

Prirodzene, tí protestanti, ktorí majú výhrady voči Zdravas', Mária, budú mať výhrady aj voči *Salve Regina* a z veľkej časti to bude z tých istých dôvodov. Najviac ich výhrad smeruje na časť, v ktorej Máriu oslovujeme ako „život náš i sladkosť a nádej naša", na časť, v ktorej vzdávame Márii poctu ako matke Spasiteľa, lebo si uvedomujeme, že bez jej „áno", ktoré povedala anjelovi Gabrielovi, by sa nikdy neuskutočnilo vtelenie. Budú oponovať, že tieto slová patria Ježišovi, a nie jeho matke. Tým však berú kvetnatý jazyk stredoveku doslovnejšie, ako je pre tento jazyk potrebné.

Nemajú nijaké námietky, ak mladý zaľúbený muž hovorí dievčaťu svojich snov: „Ty si láska môjho života," hoci ak by sme chceli byť striktní, tak skutočnou láskou niečieho života (vzaté príliš doslovne) by mal byť Boh, a nie iný človek. Protestanti však nemajú námietky voči tomuto romantickému jazyku, pretože chápu jeho význam. A presne z tohto istého dôvodu by nemali namietat', ak z lásky dávame Márii prívlastok „život náš i sladkosť a nádej naša".

Každý z pätnástich desiatkov ruženca sa venuje tajomstvu Ježišovho alebo Máriinho života. V tomto kontexte slovo tajomstvo znamená pravdu viery, nie niečo nepochopiteľné v zmysle záhady. Pätnásť tajomstiev je rozdelených do troch skupín po päť: radostné, bolestné a slávnostné, (pozn. prekladateľa: po vydaní tejto knihy Svätý Otec Ján Pavol II. pridal k ružencu ďalších päť tajomstiev, ktoré nazval tajomstvami svetla). Bežne sa pod pojmom „modliť sa

ruženec" myslí modlenie sa iba jednej skupiny po päť tajomstiev, nie všetkých pätnástich. Pozrime sa teraz na tieto tajomstvá.

Najprv musíme pochopiť, čo to tie tajomstvá vlastne sú. Sú to meditácie. Katolíci pri odriekaní dvanástich modlitieb, z ktorých pozostáva jeden desiatok ruženca, meditujú nad tajomstvom, ktoré je s týmto desiatkom späté. No ak modlitbu doslovne odriekajú, či už nahlas alebo potichu, uniká im celá podstata ruženca. Nie je to iba odriekanie modlitby, ale odriekanie zrodené na meditácii o živote Krista a jeho matky. Kritici, ktorí nepoznajú túto meditačnú časť, hovoria, že ruženec sa im zdá byť nudný, zbytočne sa opakujúci a nezmyselný. Táto kritika má váhu len vtedy, ak ruženec redukuje na odriekanie formule. Avšak práve tá *meditácia o tajomstvách dáva ružencu jeho pretrvávajúcu silu*.

Radosné tajomstvá sú tieto: zvestovanie počatia (*Lk 1, 26-28*), návšteva Alžbety (*Lk 1, 40-55*), narodenie Ježiša v Betleheme (*Lk 2, 6-20*), predstavenie Ježiša v chráme (*Lk 2, 21-39*) a nájdenie Ježiša v chráme (*Lk 2,41-51*).

Potom nasledujú bolestné tajomstvá: Ježišova úzkosť v Getsemanskej záhrade (*Mt 26, 36-46*), jeho bičovanie (*Mt 27,26*), tŕním korunovanie (*Mt 27,29*), nesenie kríža (*Lk 23, 26-32*) a ukrižovanie (*Lk 23, 33-46*).

Poslednými sú slávnostné tajomstvá: zmŕtvychvstanie (*Lk24, 1-12*), nanebovstúpenie (*Lk24, 50-51*), zoslanie Ducha Svätého (*Sk 2, 1-4*), nanebovzatie Márie a jej korunovácia.

S výnimkou posledných dvoch je každé tajomstvo výslovne biblické. Existuje dokonca biblický variant ruženca, pri ktorom sa odriekajú verše z Biblie spolu s každým Zdravas', Mária. Pravda, nanebovstúpenie a korunovanie Márie nenájde v Biblii, avšak jej neodporujú.

Je malý zázrak, že dnes veľa katolíkov po tom, čo pochopili biblický základ ruženca a jeho hodnotu ako meditácie o živote Krista a jeho matky, znova ho nábožne prijíma. Dokonca aj niektorí protestanti vyjadrujú svoj záujem oň, čím dokazujú, že ak sa správne vysvetlí, táto pobožnosť môže byť skutočným mostom medzi katíkmi a protestantmi.

Náš večný cieľ

30

Všetci sú v zásade dobrí a takmer každý pôjde do neba.

Je to tak? Nečítali ste nikdy novinové titulky? Mnoho ľudí sa správa tak, akoby boli od základu zlí, a to nerátame tých, čo sa do novín nikdy nedostanú. Je dobrý človek ten, čo robí potraty? A čo drogový diler? A notorický smilník? A čo tí, o ktorých sa zdá, že si svoj život vybudovali na konkrétnom hriechu? Odovzdali svoje srdce Kristovi, alebo svojej žiadostivosti?

Pravda, všetko bolo stvorené ako dobré, vrátane každého človeka. Máme však slobodnú vôľu, ktorú môžeme využívať, ale aj zneužívať. Každý ju občas zneužije a toto zneužitie sa volá hriech. „Ved' všetci zhrešili a chýba im Božia sláva," hovorí Pavol (*Rim 3, 23*). Niektorí ľudia neprestanú hrešiť až do konca života a vtedy nastúpia na eskalátor smerom nadol. Iní svoje hriechy oľutujú a zomrú v stave milosti - nastúpia na eskalátor smerom nahor. Koľkí budú na jednom a koľkí na druhom eskalátore? To jednoducho nevieme. Biblia nám nedáva nijaké čísla, ale zato nám ponúka neprijemné názny: „Aká tesná je brána a úzka cesta, čo vedie do života" (*Mt 17, 14*), „lebo mnoho je povolaných, ale málo vyvolených" (*Mt 22, 14*). Keď sa Ježiša poslucháči opýtali, či je málo tých, čo budú spasení, odpovedal: „Usilujte sa vojsť tesnou bránou, lebo hovorím vám: Mnohí sa budú pokúšať vojsť, a nebudú môcť" (*Lk 13, 24*).

Bežná predstava, že väčšina ľudí pôjde do neba, má pravdepodobne svoj pôvod v tom, že si nedostatočne uvedomujú závažnosť hriechu a spoliehajú sa na Božiu milosť na úkor ignorovania jeho spravodlivosti. Okrem toho existuje aj názor, že spasí všetkých, dokonca aj tých, čo o to nestoja. Boh bude milosrdný,

ale len k tým, čo ho o to milosrdenstvo prosia. Nebude svoju milosť a spásu nikomu vnucovať. Spása je dar a ako každý dar možno ju odmietnuť. Nemáme nijaký dôvod myslieť si, že ju odmietne iba pár ľudí. Ako by sme si to aj mohli myslieť, keď žijeme v najkrvavejšom, najkrutejšom storočí ľudských dejín?

31

Učenie o očistci nie je zásadného charakteru, je to len taká teória, presne ako predpeklie.

Robíte hneď dve chyby. Prvou je dávať očistec a predpeklie na jednu vieroučnú úroveň, druhou je vyhlásiť učenie o očistci za „dobrovoľne voliteľnú“ teóriu. Nie je to tak. Očistec je vyhláseným článkom katolíckej viery. Ako katolík v neho *musíte* veriť a ak študujete Písmo a prax prvých kresťanov, *mali* by ste v neho veriť.

Predpeklie má úplne inú pozíciu. Vychádza z teologických dohadov, nie zo zjavenia. Ak sa vám zdajú tieto dohady presvedčivé, môžete v predpeklie veriť. Ak sa vám presvedčivé nezdajú, máte možnosť v predpeklie neveriť. V dnešnej dobe už predpeklie v svojich prácach podporuje podstatne menej teológov, ako pred päťdesiatimi rokmi. Je pravda, že ich menej podporuje aj očistec - alebo o očistci už vôbec nehovoria ale to je ich chyba, a nie chyba učenia.

Prečo sa teda o očistci menej hovorí? Napadá mi niekoľko dôvodov: ústup od pravidelného modlenia sa za zosnulých, znížený cit pre hriech a aj cit našej nehodnosti pred Bohom, niektorými ľuďmi prehnané zdôrazňovanie Božej milosti na úkor jeho spravodlivosti a možno aj rozpaky nad učením, ktoré počas reformácie priviedlo niektorých ľudí k odchodu z Cirkvi.

Väčšina ľudí pod slovom predpeklie myslí predpeklie pre deti, miesto, kam sa podľa tejto teórie dostanú nepokrstené deti. Odlišuje sa od predpekla otcov, čo je miesto, kde čakali dobrí ľudia, ktorí zomreli pred Ježišovými zmŕtvychvstaním, kým sa im otvorí nebo. Pretože predpeklie otcov je špecificky spomenuté v Písme („prišiel a kázal duchom, čo boli vo väzení“, 1 Pt 3, 19), katolík v neho musí

verit'. Co však s predpeklím detí? Nie je spomenuté v Písme a Cirkev nikdy formálne nedefinovala jeho existenciu, ale mnoho teologických prác už od stredoveku tvrdí, že takýto stav (miesto) je logicky nevyhnutné.*

** 6. októbra 2006 sa skončilo výročné plenárne zasadnutie Medzinárodnej teologickej komisie pod predsedníctvom kardinála Williama Levadu, ktorá medzi preberanými témami venovala osobitnú pozornosť osudu detí, ktoré zomreli bez krstu.*

To, že takéto deti idú do neba, je pravdepodobnejšie ako všeobecne známy koncept tzv. limba. Ako povedal člen teologickej komisie páter Paul McPartlan, profesor katolíckej univerzity vo Washingtone, „nemôžeme s istotou povedať, čo sa deje s nepokrstenými deťmi po smrti, ale máme dobré dôvody dúfať, že Boh s milosrdenstvom a láskou zhliada na tieto deti a spasí ich“.

Ide o nový pohľad na starý problém. Ako však zdôraznil ďalší člen komisie arcibiskup Bruno Forte z Chieti-Vasto, nový prístup neprotirečí doterajšiemu učeniu ani náuke o dedičnom hriechu. Ten je stále zmazateľný iba krstom. „Ale v prípade detí nepokrstených bez vlastného pričinenia sa zdá, že zachraňujúca moc Krista by mala prevážiť nad silou hriechu,“ konštatoval arcibiskup Forte.

Tridentský koncil v súvislosti s prechodom do stavu ospravedlivenia vyhlásil: „Od zverejnenia evanjelií sa tento prechod nemôže uskutočniť bez vody znovuzrodenia (krstu) alebo bez túžby po nej, pretože je napísané: ‚Ak sa niekto nenarodí z vody a z Ducha, nemôže vojsť do Božieho kráľovstva‘ (Jn 3, 5).“ Teológovia sa však pýtajú, čo sa stane s deťmi, ktoré zomrú pred krstom vodou a ktoré po ňom nemôžu túžiť, pretože sú ešte príliš malé? Čo sa stane s niekým, kto takto zomrie v stave dedičného hriechu? Ako rozriešiť problém, keď je dieťa nehodné vstúpiť do neba, ale na druhej strane sa nám zdá, že jeho večné zatratenie v pekle je v protiklade s Božím milosrdenstvom? Odpoveď, s ktorou prišli stredovekí teológovia, je predpeklie. Väčšina moderných teológov už nevidí dôvod jeho existencie a hovorí, že Boh pravdepodobne má nejaký iný spôsob,

ktorým umožní nepokrsteným deťom rozhodnúť sa byť s ním alebo proti nemu ihneď po smrti.

Uvedomte si, že Cirkev nevyhlásila existenciu predpekla za článok viery, a tak niekto môže byť dobrým katolíkom a veriť v neho, alebo aj neveriť. Nemôžeme niekoho označiť za zlého katolíka len preto, že má naň iný názor ako my.

32

Každý okrem kanonizovaných svätých a mučeníkov musí stráviť aspoň nejaký čas v očistci predtým, než pôjde do neba.

Nie je to pravda, hoci je pravdepodobné, že väčšina ľudí tam na ceste do neba skutočne strávi nejaký čas. Aby sme pochopili, prečo je to tak, musíme najprv pochopiť, čo to vlastne je očistec.

Biblia nás učí, že nič nečisté nevojde do neba (Zjv 21, 27). Tým sú zjavne vylúčení zatratení, ktorí sú nečistí, pretože keď zomrú, nemajú v duši nijakú milosť. Sú absolútne nehodní ísť do neba. Čo však s tými, ktorí zomrú v stave milosti, oľutujú svoje hriechy? Pôjdu do neba, ale nie všetci priamo. Mnohí budú najprv očistení v očistci. O očistci je lepšie uvažovať ako o stave, a nie ako o mieste.

Počas svojho života často uprednostňujeme svoju vôľu pred Božou („nie tvoja vôľa, Pane, ale moja nech sa stane“) a toto uprednostňovanie má svoj základ v pokrivenej sebaláske. Pretože nás stvoril Boh, vo svojej podstate sme dobrí. V tomto zmysle by sme mali prejavovať pravú sebalásku. Keď však odmietneme Boží zákon a riadime sa iba svojou pomýlenou vôľou, prejavujeme pokrivenú sebalásku, iným slovom, hrešíme.

Ak zomrieme a v duši máme pozostatky tejto pokrivenej sebalásky, nezomreli sme úplne očistení, aj keď sme svoje hriechy oľutovali. Nie sme úplne hodní neba, ale nepatríme ani do pekla, pretože nie sme zatratení. Namiesto toho budeme čakať v predsieni neba, až kým nebudeme očistení od zvyškov tejto pokrivenej sebalásky. A túto predsieň nazývame očistcom. Keď zomrie posledný človek na zemi a keď posledný človek v očistci pôjde do

neba (a každý, kto je v očistci, raz pôjde do neba), očistec prestane existovať.

Pravda, slovo „očistec“ sa v Písme nevyskytuje, ale rovnako sa tam nevyskytuje ani „Trojica“ či „vtelenie“. Napriek tomu sú oba tieto pojmy, rovnako ako očistec, v súlade s Písmom. Spomína však Písmo očistec priamo, hoci aj pod iným menom? Možno. Pozrime sa na *Prvý Petrov list i*, 19. Po smrti na kríži Ježiš „kázal aj duchom, čo boli vo väzení“. Kto boli títo ľudia? Nie tí, čo boli odsúdení do pekla, pretože tým už nemá zmysel kázať, nič im už nemôže pomôcť. Nie tí, čo boli v nebi, pretože nebo nebolo až do vzkriesenia otvorené pre nikoho. Títo „duchovia vo väzení“ boli dobrí ľudia, ktorí zomreli predtým, než Vykupiteľ otvoril nebo.

Tento samotný verš dokazuje, že v istom čase existoval tretí stav, odlišný od neba aj pekla. Ak bol týmto stavom očistec, tak Písmo očistec spomína priamo. Ak tento stav nebol očistcom, Písmo prinajmenšom ukazuje, že by mohol existovať tretí stav, nápadne podobný očistcu.

Katolícky názor podporuje aj 2 *Mach* 12, 46, ktorá hovorí: „Svätá a nábožná to myšlienka! Preto nariadil túto zmiernu obeť za mŕtvych, aby boli zbavení hriechu.“ Znova sa tu nemôže hovoriť o mŕtvych v pekle, pretože ich už nič nemôže zbaviť trestu, ktorý podstupujú, a nemôže sa hovoriť ani o dušiach v nebi, pretože tie už majú všetko, čo si môžu priať (samotného Boha), a sú dokonale čisté. Nemajú už nijakú náklonnosť k hriechu. Ak tento verš v *Knihe Machabejcov* nehovorí o očistci, nedáva nijaký zmysel.

Vráťme sa však k pôvodnému problému. Musí každý na ceste do neba stráviť nejaký čas v očistci? Nie, iba tí, ktorí zomreli v stave milosti, ale so zvyškami pokrivenej sebalásky. S veľkou pravdepodobnosťou to bude väčšina spasených. Jednoducho to nevieme, ale môžeme o tom polemizovať.

Naša polemika by sa mala začať pohľadom do nášho vlastného srdca a položením si otázky, či Boha milujeme dokonale, bez najmenej náklonnosti k hriechu. Ak môžeme odpovedať áno a nemýlime sa v tom a ak zomrieme v tomto stave, pôjdeme priamo do neba. Teológovia nám hovoria, že väčšina kanonizovaných svätých zomrela v tomto stave - a mnohí z nich v tomto stave aj prežili

väčšinu svojho života. Ak však musíme priznať, že v nás kúsok tej pokrivenej sebalásky ostáva, a je jedno, aký malý, nevyhnutne prichádzame k záveru, že ak by sme teraz zomreli, strávili by sme prvú časť svojho nového života v očistci. Čakali by sme tam, kým sa dokonale neočistíme, aby sme boli hodní prejsť nebeskou bránou.

33

Cirkev už opustila svoju starú vieru v odpustky - teda v to, že môžete dosiahnuť skrátenie pobytu v očistci pomocou predpísaných nábožných skutkov a modlitieb.

Nie, neopustila. Musíte si však oprášiť vedomosti o tom, čo skutočne Cirkev učí o odpustkoch. Je pravda, že dnes sa o odpustkoch hovorí veľmi málo, teda aspoň v katolíckych kruhoch. Ak by sme povedali, že v istom čase sa odpustky preceňovali, tak teraz je čas, keď sa podceňujú. Mnoho katolíkov jednoducho nevie, čo to odpustky sú. A práve preto nevedia vysvetliť postoj Cirkvi, keď sa dostanú do diskusie s „biblickými kresťanmi“. Niektorí kresťania si dokonca myslia, že odpustky sú „povolenie na spáchanie hriechu“. Nemyslia to však nadnesené alebo zľahčujúco, oni skutočne veria tomu, že pápeži udeľovali súhlas na neviazané správanie - samozrejme za predpokladu, že najprv sa zložila primeraná suma.

A tu sa dostávame späť k reformácii. Každý školák predsa vie, že celá reformácia bola o „predávaní odpustkov“. Je to naozaj tak? Nie je, hlavné problémy boli celkom iné. Problém odpustkov bol iba vedľajší problém, ktorý umožnil reformačnému hnutiu pohnúť sa z miesta.

Najlepším miestom, kde sa môžeme dozvedieť, čo sú to odpustky, je *Enchiridion odpustkov*. *Enchiridion* znamená „príručka“ a *Enchiridion odpustkov* je oficiálna cirkevná príručka, ktorá hovorí o tom, ktoré skutky a modlitby sú spojené s odpustkami, a aj o tom, čo sú vlastne tieto odpustky. Odpustky sú definované ako „odpustenie časných trestov pred Bohom za hriechy, ktoré sú už odpustené, čo sa týka viny“. Predovšetkým si treba uvedomiť, že

odpustenie hriechu je *oddelené od trestu* za hriech. Vo sviatostnej spovedi získavame odpustenie, ale nez bavujeme sa trestu.

Odpustky sú dvojaké: čiastočné a úplné. Čiastočné odpustky oslobodzujú len od časti časného trestu za hriechy, úplné od neho oslobodzujú celkom. Tento trest nás môže stihnúť buď v tomto živote vo forme rôzneho utrpenia, alebo v budúcom živote, v očistci. Čoho sa nez bavíme tu na zemi, to si odtrpíme tam.

Ak niekde objavíte staré sväté obrázky alebo modlitbové knižky, môžete si všimnúť, že nábožné skutky alebo modlitby majú za so sebou číselný údaj (napríklad tristo dní, alebo dva roky). Veľa iných kresťanov a dokonca aj mnoho katolíkov si myslí, že tieto čísla znamenajú čas, „o koľko sa vám skrátí pobyt v očistci odmenou za dobré skutky“. Ak napríklad vykonáte nábožný skutok, označený ako „tristo dní čiastočných odpustkov“, strávite v očistci o tristo dní menej.

Kedysi sa zle informovaní katolíci usilovali zbierať odpustky, do malého denníka si robili záznamy, koľko dní získali, aby sa dostali priamo do neba. Je to však iba strata času, pretože v očistci nie sú žiadne dni, ani roky - a keď už o tom hovoríme, tak ani v nebi a pekle. Tento číselný údaj, priradený k čiastočným odpustkom, nikdy neznamenal to, o koľko dní sa vám skrátí pobyt v očistci. Znamenal, že získate čiastočné odpustky rovnakého charakteru ako prví kresťania, keď činili pokánie po túto určitú dobu. Nikdy však neexistoval spôsob, ktorým by sme zistili, koľko času sme tak „ušetrili“. Jediné, čo Cirkev môže povedať a čo aj vždy hovorila, je, že vaše časné tresty budú skrátené o čas, ktorý Boh uzná za vhodný.

Pretože niektorí katolíci boli týmto priradovaním dní k čiastočným odpustkom zmätení, a pretože takmer všetci protestanti to pochopili zle, roku 1967 sa pravidlá na udeľovanie odpustkov zmenili. Podľa *Enchiridionu* „je udeľovanie čiastočných odpustkov spojené iba so slovami čiastočné odpustky, bez uvádzania akéhokoľvek časového údaj a v dňoch či rokoch“.

Aby ste získali čiastočné odpustky, musíte sa pomodliť určenú modlitbu alebo vykonať predpísaný dobrý skutok. Musíte byť v stave milosti najneskôr pri dokončení týchto predpísaných úkonov. Pravidlo hovorí „pri dokončení“, pretože často je súčasťou

predpísaných úkonov aj spoveď a pred jej vykonaním sa nemusíte nachádzať v stave milosti. Ďalším potrebným úkonom je úmysel získať odpustky. Ak robíte požadovaný skutok, ale nechcete získať odpustky, je zrejmé, že ich nezískate.

Podmienky na získanie úplných odpustkov sú ťažšie ako na získanie čiastočných. Veď úplné odpustky zbavujú človeka všetkých časných trestov za hriechy spáchané až do tohto momentu. (Ak zhrešíte neskôr, časný trest spojený s novým hriechom už samozrejme nespadá pod úplné odpustky získané predtým. Avšak trest za staré hriechy sa už neobnoví.)

Enchiridion hovorí, že „na získanie úplných odpustkov treba vykonať dobrý skutok spojený s úplnými odpustkami a splniť tri nasledujúce podmienky: sviatosťnú spoveď, sväté prijímanie a modlitbu na úmysel Svätého Otca. Okrem toho sa vylučuje akákoľvek trvalá náklonnosť k akémukoľvek hriechu, aj k ľahkému.”

Najväčší problém predstavuje posledná podmienka. Nie je príliš zložitá dobre sa vyspovedať a rovnako nie je zložitá ísť na prijímanie a modliť sa na úmysel pápeža. Je to tá absencia náklonnosti k hriechu, ktorá je skutočne ťažká. Je celkom možné, že dokonca aj zjavne dobrí ľudia, ktorí sa snažia získať úplné odpustky, za celý svoj život neuspeli, lebo sa odmietajú vzdať svojich malých hriechov.

Existuje príbeh o svätom Filipovi Nerim, ktorý zomrel roku 1595. Hovorí, že keď svätec kázal v preplnenom kostole o jubilejných odpustkoch, dostal videnie, v ktorom sa dozvedel, že iba dvaja ľudia z celého kostola tieto odpustky skutočne získajú - stará upratovačka a sám svätec. Nie je to príliš povzbudzujúce, však? Ale nebojte sa, ak aj nie ste dokonale disponovaný a nemôžete získať úplné odpustky, stále vám ostávajú odpustky čiastočné.

Treba ešte poznamenať, že prvé tri uvedené podmienky je možné splniť niekoľko dní pred vykonaním predpísaného dobrého skutku alebo po ňom, vhodné je však, aby sväté prijímanie a modlitba na úmysel Svätého Otca boli vykonané v ten istý deň ako skutok spojený s odpustkami. Mimochodom, štandardné modlitby na úmysel pápeža sú raz Otče náš a raz Verím v Boha, máte však možnosť pomodliť sa akúkoľvek inú modlitbu.

Augustín poznamenáva, že hriešnici sú potrestaní nie iba potom, ale aj v tomto živote (1 Kor 11, 31-32). V svojom *Traktáte na Jánovo evanjelium* napísal: „Človek musí trpieť, aj keď sú jeho hriechy odpustené, pretože trest má dlhšie trvanie ako vina, lebo ak by sa trest končil spolu s vinou, vina by sa pokladala za malú. Preto človek znáša v tomto živote trest, aj keď mu už nehrozí trest večného zatratenia."

Musíme si jasne uvedomiť, že trest za hriechy sa nekončí súčasne s vinou. Môže nám byť odpustené, a aj tak musíme trpieť. Napríklad rodičia môžu prijať ospravedlnenie svojho potomka a odpustiť mu, ale potomok môže stále dostávať na víkend domáce väzenie. Nie je v tom nič nespravodlivé. Utrpenie môžeme podstúpiť po smrti v očistci alebo aj počas života. A tu môže mať rôzne formy. Jednou z foriem je aj kajúci skutok, ktorú dostaneme ako pokánie po spovedi. Späťne si potom Cirkev uvedomila, že ak môže byť tento skutok pokánia zmiernený v prípade, že kajúcnik prejavuje dostatočnú ľútosť, musí platiť táto možnosť zmiernenia trestu aj po smrti.

Pavol toto chápal. Napísal Kolosanom: „Teraz sa radujem v utrpeniach pre vás a na vlastnom tele dopĺňam to, čo chýba Kristovmu utrpeniu pre jeho telo, ktorým je Cirkev" (Kol 1, 24). Teraz môžeme pomôcť jeden druhému. Môžeme pomôcť tým, ktorí tu už s nami nie sú. A aj svätí nám môžu pomôcť. Práve v tom je sila mystického tela. To umožňuje, že svätí sa za nás môžu modliť a že my sa môžeme modliť (a konať pokánie) za duše v očistci. Inak by vzájomná pomoc a spolupráca mystického tela nebola možná.

Pavol VI. vo svojej apoštolskej konštitúcii o odpustkoch hovorí, že z týchto úvah pochádza viera, že Cirkev môže jednotlivcovi odpustiť trest pre zásluhy Krista a svätých. V priebehu storočí potom vzniklo používanie odpustkov. Týmto prehľbil učenie Cirkvi, nezmenil ho však.

V prvých storočiach boli skutky pokánia veľmi tvrdé. Dnes môže kňaz udeliť hriešnikovi skutok pokánia vo forme niekoľkých modlitieb alebo vykonania dobročinného skutku. V tých časoch mohol hriešnik dostať príkaz stáť rok pred dverami kostola a tým, čo idú na omšu, vyznávať svoju hriešnosť a prosiť ich o modlitby. Bol to veľmi tvrdý spôsob. Spovedník ho však mohol zmierniť

odpustením zvyšku skutku pokánia, ak kajúcnik vykonal nejaký nábožný skutok. Kajúcnikov trest v tomto živote bol zmiernený prostredníctvom niečoho podobného odpustkom. Počas rokov Cirkev pochopila, že zásluhy Krista a svätých sa môžu využívať na skrátenie zostávajúceho trestu, ktorý by pripadol v očistci, trestu, ktorý sme si neodpykali na tomto svete.

34

Peklo nie je trvalý stav. Nakoniec sa všetko stvorenie zjednotí s Bohom.

V jednej anekdote sa spomína študent seminára, ktorý sa spýtal svojho profesora, prečo nebol nikdy Origenes (185-254), pravdepodobne najproduktívnejší kresťanský spisovateľ antiky, kanonizovaný. Profesor odpovedal: „Neuvedomujete si, že veril v *apokatastáz*u!”

Seminarista nemal čo povedať - a koľkí by mali čo povedať, keby nevedeli, čo je to *apokatastáza*? S vedomím rizika prílišného zjednodušenia môžeme povedať, že podľa tejto predstavy na konci sveta sa všetci ľudia a všetci padlí anjeli vrátia do svojho pôvodného duchovného stavu, že neexistuje peklo, že nedokonatí duchovia, či už ľudskí alebo anjelskí, podstúpia proces očisťovania a potom budú prijatí do neba. Slovom, namiesto pekla ponúkal Origenes myšlienku síce dlhého, ale v každom prípade dočasného očistca. Nakoniec budú všetci v nebi, dokonca aj diabol. Všetci budú spasení.

Netreba pripomínať, že toto nie je pravoverná kresťanská viery. To nie je v súlade s Bibliou, ktorá učí o večnom pekle pre diabla a zatratené duše.

V Novom zákone sa peklo spomína asi tridsaťkrát. Náš Pán hovorí o „večnom ohni“ (Mt 18, 8) a „ohnivom pekle“ (Mt 18, 9). Tí, ktorí sú zatratení, idú do „večného ohňa, ktorý je pripravený diablovej a jeho anjelom“ (Mt 25, 41). V pekle je „neuhasiteľný oheň“

(Mk 9, 43). Pavol to dopĺňa a hovorí, že Pán sa vráti, „aby v ohnivom plameni potrestal tých, čo nepoznajú Boha, aj tých, čo odporujú evanjeliu nášho Pána Ježiša“ (2 Sol 1,8-9).

Nič v týchto veršoch nenaznačuje, že by peklo bolo dočasné. Ako sa teda Origenes mohol dopustiť takej chyby? Je to dlhý príbeh a nesúvisí priamo s touto diskusiou. V každom prípade to však má niečo dočinenia s tým, že prevzal isté teórie platonizmu. Čo však s touto diskusiou súvisí a prečo sme Origena vôbec spomínali, je fakt, že dnes veľa ľudí vrátane mnohých katolíkov dáva prednosť myšlienke, že viera vo večné peklo nebola ničím iným ako trápnou a dnes už nepotrebnou epizódou v kresťanskom myslení.

To, čo ich trápi, nie je ani tak otázka, čo tvorí pekelný oheň. Napokon aj niektorí cirkevní otcovia chápali oheň ako metaforu duchovnej bolesti, ako napríklad bolesť zo straty, zatiaľ čo iní ho chápali ako skutočnú fyzickú bolesť. Avšak trápi ich dĺžka trvania pekla. Ako môže Boh naveky od seba odvrhnúť svoje stvorenie?

Treba si uvedomiť, že to nie je ani tak problém Boha, ktorý ich tam odvrhuje, ako ich samých, že sa tam odvrhujú. Zatratení si sami volia peklo tým, že uprednostnia seba pred Bohom. Nikto tam nejde omylom alebo z nepozornosti. Boh ich nezatraca, oni sami si volia konečnú stanicu. Ostávajú tam zatvrdnutí, neschopní ľútosti, pretože dospeli k dokonalej nenávisti voči Bohu. Všetko toto je následkom najdesivejšej a najúžasnejšej z našich vlastností - slobodnej vôle. Boh nám dovoľuje zvoliť si jeho, alebo nás. Stávka je vysoká - večnosť. Dáva nám slobodu rozhodovať sa, kde pôjdeme. Každému z nás dáva dostatočnú milosť na to, aby sme dosiahli nebo. Iba tí, čo túto milosť odmietajú, idú inam.

35

Kňazi a diakoni by peklo nemali ani len spomínať. Nemá to veľa spoločného s kresťanskou láskou.

Podľa obsahu dnešných kázni by sme si mohli myslieť, že väčšina kňazov a diakonov s tým súhlasí. Ale nie všetci. Keď istý katolícky kňaz uvidel pútač susednej Unitárskej cirkvi, pripravil si ako odpoveď svoju vlastnú nedelňú kázeň. Na pútači unitárskeho kazateľa bol uvedený názov kázne *Píše sa, že peklo nie je*. Kňazova odpoveď formou kázne bola: *To si píšete, že je*.

Bola táto kňazova kázeň nemilosrdná a kazateľova láskavá? Veľa ľudí by povedalo, že áno. Hoci ak si uvedomíme, čo robil sám Ježiš, kňaz sa nám bude javiť ako ten lepší. Vezmime si napríklad Ježišovu reč na vrchu. Peklo v nej spomína päťkrát, a aj tak sa reč na vrchu pokladá za najkrajšie príklady lásky k blížnemu. Na iných miestach Písma nespomína Kristus peklo o nič menej často. „Nebojte sa tých, čo zabíjajú telo, ale dušu zabiť nemôžu. Skôr sa bojte toho, ktorý môže i dušu i telo zahubiť v pekle" (Mt 10, 28). A pamätáte sa na jeho poznámku o obielených hroboch (Mt 23, 27) a haďom plemene (Mt 23, 33)?

Čo nám však vyplýva z týchto veršov? Že môžeme slovne urážať tých, ktorých nemáme radi, alebo že nás Ježiš povzbudzuje, aby sme svojich nepriateľov zatracovali? Ak berieme vážne jeho slová o milovaní nepriateľov a modlení sa za tých, čo nás prenasledujú, tak určite nie. Tieto verše nám hovoria niečo o podstate kresťanskej lásky. Znamená to omnoho viac, ako sa na ľudí len usmievať, aby sa cítili vnútorne dobre. Niekedy to znamená byť na ľudí tvrdý, podobne ako bol aj náš Pán. Kto je láskavejší: matka, ktorá vyhreší malého syna za to, že sa hral uprostred cesty, alebo matka, ktorá dovoľí svojmu dieťaťu robiť, čo sa mu zapáči, lebo nechce zasahovať do jeho slobody? Alebo čo si pomyslíte o strýkovi, ktorý sa vyzná v obchodovaní na burze, a napriek tomu vás neupozorní, že idete investovať peniaze do spoločnosti, o ktorej vie, že je nestabilná, len preto, aby neurazil vašu predstavu, že ste schopný finančník?

Vráťme sa teraz ku kňazovi a kazateľovi. Kto z nich prejavil viac lásky? Ak veríme Ježišovým slovám, že peklo je realitou, ktorej sa máme snažiť vyhnúť, tak nie je prejavom lásky, že nebudeme spomínať jeho existenciu. Tým, že upozornil svojich veriacich na reálne existujúcu možnosť zatratenia, bol pravým nasledovníkom Krista kňaz, a nie kazateľ.

Katolícka cirkev učí, že spásu si zasluhujeme dobrými skutkami.

Toto Katolícka cirkev nikdy neučila. V skutočnosti jednoznačne zavrhol názor, že spásu si môžeme *zaslúžiť*. Človek je spasený jedine Božou milosťou, ktorá je úplne nezávislá od skutkov. Cirkev učí, že od začiatku až do konca nás ospravedľňuje, posväcuje a prináša spásu Božia milosť. Tak ako vysvetľuje aj Pavol v *Liste Filipanom* 2, 13: „Ved' to Boh pôsobí vo vás, že aj chcete, aj konáte, čo sa jemu páči.“

Všimnime si, že Pavol predpokladá, že veriaci kresťan chce nielen byť spravodlivý, ale tak aj aktívne *koná*. To je druhá časť rovnice ospravedlnenia a túto časť si protestanti buď nevšimli, alebo ju ignorujú.

Jakub 2,17 nám pripomína, že „tak aj viera: ak nemá skutky, je sama v sebe mŕtva“. Vo verši 24 ďalej hovorí: " Vidíte, že človek je ospravedlnený zo skutkov, a nie iba z viery" a vo verši 26 opakuje: „Lebo ako telo bez ducha je mŕtve, tak je mŕtva aj viera bez skutkov.“

Inými slovami, ten typ viery, ktorý sa obmedzí iba na zoznam tvrdení, ktorým treba veriť, na ospravedlnenie nestačí. Autentická, spásna viera sa vždy prejavuje v dobrých skutkoch. A ak sa tieto dobré skutky stanú zvykom, chránia nás od zlých skutkov, teda hriechov. Ak upadneme do ťažkého hriechu, strácame svoju spásu. Dobré skutky nám pomáhajú zdržať sa hriechu, môžeme povedať, že nám pomáhajú zotrvať v stave milosti a tak prispievajú k našej spáse. Základné ospravedlnenie však stále prichádza z viery, nie zo skutkov.

Dobré skutky samy osebe nestačia. Tridentský koncil učí, že na základe skutkov nemôže byť nikto ospravedlnený pred Bohom a nezáleží na tom, aké úžasné skutky by to boli. Katolíci, ktorí si myslia, že si môžu zaslúžiť nebo za to, že sa pomodlia určitý počet ružencov alebo sa zúčastnia sa na určitom počte omší, sa mýlia. Rovnako ako tí, čo si myslia, že im patrí nebo, ak sa zapoja do veľkého množstva dobročinných akcií. V Božích očiach nás

ospravedlňuje viera. Ak máme pravú vieru, dobré skutky budú nasledovať prirodzene a budú túto vieru chrániť.

Takže ďaleko od tvrdenia, že „skutky ospravedlňujú“ (to by bol mimochodom pelagianizmus, ktorý bol zvrhnutý na koncile v Kartágu roku 418 n. L), Cirkev hlása pravé biblické učenie o ospravedlnení. Vyhýba sa dvom bludným extrémom. Skutky samotné nestačia a rovnako nestačí iba viera v zoznam nejakých tvrdení.

37

Rozum nehrá v našej spáse nijakú úlohu. Stačí mať vieru.

Viera je Boží dar. Nemôžete si ju zaslúžiť, ani sa k nej nedá dopracovať rozumom. Lenže ak nepoužijete najprv rozum, môže sa stať, že k nej nikdy neprídete. Rozum hrá v kresťanstve životne dôležitú úlohu. Vlastne má veľa životne dôležitých úloh, ale na začiatku náboženského života ma jednu zvlášť dôležitú.

Pomocou rozumu môžeme pochopiť racionalitu kresťanstva, a to nám pomáha prekonať niektoré úskalia. Dokonca aj neveriaci môžu uznať, že kresťanstvo „stojí pevne“. Toto poznanie nie je síce vierou, ale je potrebnou predohrou k viere. Pozrime sa na to z inej strany. Viera sa nedá získať argumentáciou, argumentácia však môže odstrániť prekážky viery.

Keby sa Pelagius (355-425) postavil na hlavu, mohol by sa volať Kalvín. Práve Pelagius učil, že ľudská prirodzenosť je schopná vykonať všetky skutky potrebné na spásu. Hovoril, že by ste sa mohli vytiahnuť za šnúrkou od topánok až do neba. „Nie je to pravda,“ povedal Kalvín (1509-1564). Vaše skutky sú úplne bezcenné. Všetko, čo robíte, je bezcenné. Rozum je zbytočný, pretože vás nemôže priviesť bližšie k Bohu. A čo je horšie, všetko, čo robíte, je hriech.

Katolícka cirkev odmieta oba tieto názory. Neostáva však na polceste s tým, že berie z každého polovicu. Dostáva sa na vyššiu úroveň a zastáva vyššiu pravdu. Hovorí, že poznanie Boha a morálneho zákona je v možnostiach nášho prirodzeného rozumu, aj

keď rozum nie je schopný pochopiť dôležité pravdy, ktoré sú vyhradené pre zjavenie - napríklad učenie o Trojici, o ktorom by sme nikdy nevedeli, keby nám nebolo zjavené. S týmto poznaním Boha potom môžeme začať prirodzenú prípravu nášho rozumu tak, že keď nás pobáda Božia milosť k viere, nebude rozum brániť vôli správne odpovedať. Toto sa nazýva aj motív dôveryhodnosti. Pomocou rozumu sa môžeme zbaviť zmätku a nepochopenia, ktoré nám bránia odpovedať na ponúkanú Božiu milosť. Rozum samotný neprináša vieru, lebo viera je aktom vôle, ktorý je podnietený a vedený Božou milosťou. Rozum však môže odstrániť prekážky, ktoré nám bránia vidieť. A práve v tomto má svoj význam apologetika.

Pavol hovorí, že „veď to, čo je v ňom neviditeľné - jeho večnú moc a božstvo - možno od stvorenia sveta rozumom poznávať zo stvorených vecí" (*Rim 1, 20*). Schopnosť chcieť a robiť dobré skutky je ľuďom prirodzená: „A keď pohanovia, ktorí nemajú zákon, od prírody robia, čo zákon požaduje, hoci taký zákon nemajú, sami sebe sú zákonom" (*Rim 2, 14*). Za dobré skutky neveriaci dostávajú odmenu (*Ex 1, 21; Ez 29, 18*). Kristus uznáva prirodzenú lásku medzi neveriacimi ako niečo dobré (*Mt 5, 47*).

Milosť je Boží dar. A dar je aj význam slova *charis*, použitého v gréckom texte. Milosť je nevyhnutná pre získanie viery, na zotrvanie v milosti, ktorú sme už dostali, a na vyhýbanie sa hriechu. Pavol pripisuje všetky čnosti aj dobré výsledky svojej práce Božej milosti: „Ale z Božej milosti som tým, čím som, a jeho milosť nebola vo mne márna. Veď som pracoval viac ako oni všetci, vlastne ani nie ja, ale Božia milosť so mnou" (*1 Kor 15, 10*).

Poznáme dva druhy milosti. Pomáhajúca milosť nezostáva trvalo v duši, ani ju trvalo neposväčuje. Môžete o nej uvažovať ako o nadprirodzenom „pobádaní" smerom k dobru, ktoré Boh dáva duši - pobádanie, ktoré umožňuje duši robiť určité skutky, ktoré nemohla robiť sama osebe. Viera je dôsledkom pomáhajúcej milosti a je prvým krokom na ceste k posväcujucej milosti.

Posväcujuca milosť, ktorá pozdvihuje dušu a robí ju schopnou žiť v nebi, je trvalou danosťou, cez ktorú sa zúčastňujeme na Božom živote (*Jn 14, 6; 15, 5*), máme podiel na Božej prirodzenosti (*2 Pt 1, 4*), sme adoptované Božie deti (*Rim 8, 15; Gal 4, 5; Ef 1, 5; 1 Jn 1, 3*;

1 Pt 1, 23) a stávame sa chrámami Ducha Svätého (*Rim* 5, 1; 8, 11). Posväcujúcu milosť strácame spáchaním smrteľného hriechu, získavame ju cez spoveď a posilňujeme ju ďalšími sviatosťami, predovšetkým Eucharistiou.

38

Kresťania môžu veriť v reinkarnáciu.

V nijakom prípade. Biblia učí: „Je ustanovené, že ľudia raz zomrú a potom bude súd“ (*Hebr* 9, 27). To znamená, že životom prejdete iba raz. Nedostávate nekonečné množstvo druhých šancí. Keď zomriete, ste súdení a idete buď hore, alebo dole - navždy.

V posledných rokoch sa napriek opačnému názoru Biblie stala viera v reinkarnáciu v istých kruhoch módnou, predovšetkým v rámci hnutia New Age. Infikovala dokonca aj niektorých katolíkov. Čo ju robí prítiažlivou? Pravdepodobne vedomie, že reinkarnácia nepoháda ľudí usilovať sa zlepšiť svoj život. Veď ak nie je váš osud určený v okamihu, ako opustíte tento život, ak dostávate množstvo ďalších šancí na nápravu, môžete si žiť, ako sa vám zachce. Toto môže byť vítaným východiskom pre ľudí, ktorí sa dobre cítia vo svojom obľúbenom hriechu.

Občas sa ľudia snažia nájsť biblickú podporu pre reinkarnáciu v Kristových slovách o Jánovi Krstiteľovi.

V *Matúšovi* 17, 12 Kristus hovorí: „Ba hovorím vám, že Eliáš už prišiel, no nespoznali ho.“ Matúš dodáva: „Vtedy učeníci pochopili, že im hovoril o Jánovi Krstiteľovi“ (17, 13). Hovorí Ježiš, že Ján bol reinkarnovaný Eliáš? Nie, z jednoduchého dôvodu. Podľa *Druhej knihy kráľov* 2, 9-18 bol Eliáš v tele vzatý do neba bez toho, aby zomrel. Nebol teda kandidátom na reinkarnáciu, lebo bol stále vo svojej „pôvodnej“ inkarnácii.

V *Matúšovi* 17, 1-8 sa Mojžiš a Eliáš zjavujú Kristovi a trom jeho učeníkom. Toto sa stalo po tom, čo bol Ján Krstiteľ popravený Herodesom Antipasom. Prečo sa potom Ježišovi a trom učeníkom zjavil Mojžiš a Eliáš, a nie Mojžiš a Ján Krstiteľ, keď predpokladáme, že Ján Krstiteľ bol v skutočnosti Eliáš? Ak teda Kristus

nemyslel, že Ján Krstiteľ je reinkarnáciou Eliáša, čo myslel? V *Mt* 17, 12 Ježiš hovorí obrazne. Porovnával prorockú službu Jána v Novom zákone so službou Eliáša v Starom zákone. Podobne v *Lukášovi* 1, 17 anjel hovorí, že Ján „pôjde pred ním s Eliášovým duchom a mocou“.

Nemáme teda biblický základ pre reinkarnáciu. Človek, ktorý uvažuje o reinkarnácii, je postavený pred rozhodnutie veriť iným zdrojom náboženskej pravdy, teda nekresťanským dokumentom, alebo biblickému svedectvu. Akceptovať jedno v tomto prípade znamená odmietnuť druhé.



Evanjelizácia, misionári a lepšie kázne

39

Katolíci na rozdiel od iných kresťanov aktívne neevanjelizujú, pretože si myslia, že skutky hovoria hlasnejšie ako slová.

Bezpochyby si to mnohí myslia, ale bez urážky môžeme povedať, že takáto výhovorka často maskuje iné dôvody, ako napríklad rozpaky či ostýchavosť.

Nijaký veľký kresťanský evanjelizátor sa nespoliehal iba na skutky bez slov. Na prvé Turíce Peter „zvýšeným hlasom hovoril“ k Židom zhromaždeným v Jeruzaleme (Sk 2, 14). Kázal, no nestačilo mu evanjelizovať iba dobrým príkladom. Nasledoval Krista, ktorý poslal svojich apoštolov po dvoch, aby hlásali potrebu pokánia a uzdravovali (Mk 6, 7-13). Pavol nepodstúpil nebezpečnú cestu, len aby Židia a pohania mohli spolu oceniť jeho činy, ale aby počuli jeho naliehavý výzvu k obráteniu.

Spomeňte si na Patrika, ktorý kázal v Írsku, na Cyrila a Metoda, ktorí zvestovali Krista Slovanom, Róberta Bellarmina, ktorý vehementne diskutoval s protestantskými reformátormi, Jána Pavla II., ktorý cestoval po celom svete a naliehal na nevyhnutnosť prijať plnú katolícku vieru. Títo všetci sa neuspokojili iba so skutkami, pretože skutky sa dajú interpretovať rôzne a často nesprávne. Pravda, človek, ktorý koná dobro, môže byť označený za dobrého kresťana, avšak pre mnohých ľudí toto označenie veľa neznamená.

Vezmime si skutočnú udalosť - pred niekoľkými rokmi americký delegát v OSN odpovedal na otázku novinárov, ako riešiť krízu na Strednom východe, takto: „Riešenie je skutočne veľmi jednoduché. Stačí presvedčiť Arabov a Izraelitov, aby si spolu sadli a porozprávali sa ako dobrí kresťania.“ Úbohý muž, nemal ani potuchy, čo hovorí. Arabi, aspoň teda veľká väčšina z nich, rovnako ako Židia

nie sú kresťanmi. Môžu sa spolu stretnúť a rozprávať spôsobom, ako to robia dobrí kresťania. Bolo by to obdivuhodné. Ale bez obrátenia nikdy nebudú dobrými kresťanmi, nezáleží na tom, ako často budú dobrých kresťanov napodobňovať svojimi skutkami.

Tesne pred svojim nanebovstúpením kázal Ježiš apoštolom a vlastne aj všetkým kresťanom: „Učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal" (Mt 28, 19-20). Nepovedal: „Choďte a dávajte dobrý príklad a buďte s tým spokojní." Povedal nám, aby sme kázali a učili o viere. Evanjelizácia, ktorú nevidieť navonok, nie je evanjelizáciou.

Mnoho iných kresťanov a pseudokresťanov si to uvedomuje. Neboja sa ponúkať svoje učenie príslušníkom iných vyznaní, alebo aj ľuďom bez vyznania. Spomeňte si na fundamentalistického kazateľa na rohu ulice, či evanjelikálneho televízneho kazateľa. V skutočnosti najväčšie úspechy v konverzii nových členov majú práve tieto pseudokresťanské sekty, napríklad mormoni či jehovisti, ktoré kladú dôraz na podomovú evanjelizáciu. Katolíci si túto skutočnosť len začínajú uvedomovať. A je už načas, lebo takmer polovica nových mormonov a Svedkov Jehovových, nehovoriac už o fundamentalistoch, sú bývalí katolíci.

Katolíci potrebujú evanjelizovať predovšetkým samých seba. Väčšina katolíckych dospelých neprešla dobrou katechizáciou. Môžu sa na profesionálnej úrovni vyznať vo svojej práci, ale majú iba školské vedomosti o svojej viere. Práve preto sú ľahkou korisťou podomových kazateľov. Rýchlosť, s akou katolíci zhltnú aj najbláznivejšie nápady, ktoré im ponúkajú títo kazatelia, svedčí o smutnom stave katechézy dospelých.

Nepodliehajme však depresii. Začínajú sa diať povzbudivé akcie. Katolíci, ktorí sa už neuspokojujú so svojou nevedomosťou, požadujú - a aj absolvujú - školenie, ktoré mali absolvovať už pred rokmi. Mnohí katolíci -kňazi a rehoľníci, ale predovšetkým laici - sa zapájajú do aktívnej evanjelizácie. Meradlom ich úspechu je aj rastúci počet konvertujúcich. Niektorí sú dokonca duchovní z cirkví, ktoré mali povest', že priťahujú katolíkov. Katolíci teraz zaujali

realistickejší a účinnejší prístup k evanjelizácii, pretože ju robia na základe Biblie a dejín.

40

Všetci kresťania sa zhodujú v základných článkoch viery, nemali by sme sa teda trápiť s druhoradými článkami učenia.

Neexistujú druhoradé články, ak tým pojmom myslíte články, ktoré sú bezvýznamné a môžu byť zrušené. Všetky články viery sú významné - to znamená, že na nich záleží, a to zásadne -, aj keď niektoré z nich patria k podstatnejším prvkom viery ako iné. Učenie o vtelení je nepochybne podstatnejší článok ako učenie o odpustkoch, no vy si nemôžete vyberať. Nemôžete odmietat' odpustky a tvrdiť, že máte plnú kresťanskú vieru. Keď ich odmietnete, celá budova sa zrúti, pretože všetko so všetkým súvisí.

Teória o základných a druhoradých článkoch viery sa zrodila v protestantských kruhoch a bola založená na viere, že všetci kresťania sa zhodujú v základných článkoch a rozchádzajú sa iba v nedôležitých. Problém sa prejavil pri zostavovaní zoznamu týchto základných článkov. Ukázalo sa nemožné ho zostaviť, hoci v istom zmysle všetky skutočne kresťanské cirkvi - teda nie pseudokresťanské sekty - majú spoločné podstatné prvky založené na Biblii a vyznaní viery. Takže aj keď môžeme zhruba rozdeliť učenie na dôležitejšie a menej dôležité články, nemôžeme sklznúť do omylu, že menej dôležitým článkom nemusíme veriť len preto, že sú menej dôležité. V skutočnosti sú katolíci povinní prijať všetky Cirkvou vyhlásené články viery a veriť ich.

Nemali by sme sa prostredníctvom misionárov snažiť vnucovať svoju vieru iným ľuďom. Naším pravidlom by malo byť: ži a nechaj žiť.

Správne a dobre, ale toto Ježiš neučil, hoci sa takáto tolerancia v dnešnej spoločnosti prezentuje ako najvyššie dobro. Ježiš povedal svojim apoštolom, aby sa každý dal do služieb pravdy: „Chod'te teda, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna, i Ducha Svätého a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal" (Mt 28, 19-20). Toto je známe ako misijné poslanie. Prikázal svojim nasledovníkom, aby prostredníctvom obrátenia a krstu premieňali ostatných na kresťanov.

Všetci musíme evanjelizovať. Evanjelizáciou musíme prinášať pravdy kresťanskej viery tým, ktorí ju ešte neprijali alebo ju prijali iba čiastočne. Touto činnosťou nikomu nič nevnučujeme. Nemôžeme ľudí donútiť, aby verili. Áno, môžeme ich donútiť, aby sa správali tak, akoby verili, ale nemôžeme ich donútiť veriť. A iba správanie sa neráta. Toto Kristus nechcel. Chcel a stále chce slobodné prijatie svojho spásneho posolstva.

Katolícku misijnú činnosť treba chápať ako skutok milosrdenstva. Prostredníctvom nej sa nekresťania a iní kresťania učia pravdy o spáse. Dozvedajú sa, že Katolícku cirkev založil Kristus, ktorý je strážcom sviatostí, čo sú základné prostriedky na získanie milosti potrebnej na spásu. „Ži a nechaj žiť" je príliš nízkym ideálom. Často sa to obmedzuje iba na otázku: „Čo som ja strážca svojho brata?" (Gn 4, 9). V duchovnej oblasti, rovnako ako aj v materiálnej, *sme* skutočne „strážcovia brata". Katolíci, ktorí sú v pokušení myslieť si, že by mali tolerovať každú vieru, a ktorí sa od evanjelizácie odťahujú, možno by si mali prečítať nasledujúcu „hagiografickú glosu", napísanú spisovateľkou Dorothy Sayersovou (1893-1957). Prvý raz sa objavila v časopise *Punch* roku 1954. Glosa je o mučeníkovi „svätom Vlažnom" z Laodicey:

Svätý Vlažný bol zmierovacím sudcom v meste Laodicea počas vlády cisára Klaudia (vládol v rokoch 41-54). Bol taký tolerantný, že

ponúkal azyl všetkým možným náboženským kultom bez ohľadu na to, aké boli neortodoxné či odpudivé, a na všetky námietky odpovedal: „Vo všetkom je aspoň trocha pravdy." Táto jeho liberálnosť mu vyslúžila prímene Tolerantný. Nakoniec sa dostal do rúk sekty ľudožrútov (ktorým predtým za štátne peniaze dal postaviť rituálnu kuchyňu a pec) a bol so všetkými ceremóniami pripravený na varenie. Zázračným zásahom však voda vôbec nezovrela a keď ho nakoniec podávali, jeho mäso bolo také tuhé a nechutné, že hlavný ľudožrút vypľul nechutné sústo a vyhlásil: „*Tolerator non tolerandus!*" (pozri Zjv 3, 16).

42

Kňazi by v kázňach mali hovoriť iba o pozitívnych stránkach života a nemali by sa zameriavať na negatívne javy.

Veľmi zriedkavo niekto opustí Katolícku cirkev a prejde k protestantom, fundamentalistom či k pseudokresťanskej sekte z nízkych dôvodov. Takmer vždy tento impulz vychádza z úprimnej, hoci zle chápanej lásky ku Kristovi. Tento odchod často nasleduje po skutočnom obrátení - nie čisto emočnom výbuchu, ale po prvom, skutočnom uvedomení si základnej pravdy kresťanstva. Zvyčajne ho sprevádza nefalšovaná túžba konať podľa tejto pravdy v spojení s úprimnou ľútosťou za hriechy.

Prečo toľkí katolíci, ktorí si začnú skutočne uvedomovať kresťanstvo - a to každý katolík musí urobiť a znova opakovať, lebo viera dieťať a nestačí dospelému -, skončia tak, že opustia Cirkev? Prečo si dnes konečne uvedomia, že kresťanstvo treba brať vážne, a zajtra sa prihlásia do „biblickej" cirkvi na rohu ulice? Často preto, že Ježiš, ktorého im predstavujú v ich farnostiach, je slaboch. Neviem to povedať slušnejšie.

Keď im hovorili o Ježišovom živote, nepočuli nič o vyčistení chrámu (Mt 21, 12, Mk 11, 15, Jn 2, 15). Slabosi takto nekonajú. Tí žijú a nechávajú žiť. Nepočuli nič o Kristovi, ktorí odsúdil skutky farizejov - nechceme tu „obielené hroby" (Mt 23, 27). Takéto jasné a striktné slová nehovoria slabosi. Počuli niečo o hriechoch, ktoré ich

pravdepodobne aj tak nepriťahujú, ako krádeže, vraždy či rasistická nenávisť. Ale nikto im nepovedal, že Ježiša urážajú aj hriechmi, ktoré majú radi, ako napríklad používaním antikoncepcie, smilnením či opilstvom. Ježiš je prezentovaný ako zhovievavý brat, ale nikdy nie ako prísny sudca posledného súdu. Stretajú sa s Ježišom ako s dobrým poslucháčom, ale málokedy ako s niekým, kto hovorí: „Chod' a už nehreš!" (Jn 8, 11). Môžeme ich obviňovať, ak sa im Ježiš nezdá príťažlivý? Nielenže nevyzerá ako Boh, ktorého môžeme brať vážne, ale často nevyzerá veľmi ani ako chlap.

Keď si títo katolíci konečne uvedomia, že skutočne hrešia a že hriech si vyžaduje pokánie, že Ježiš je Boh a treba sa k nemu tak aj správať, zistia, že ich Ježiš nebude tým Ježišom, o ktorom počúvali v nedeľných kázňach. A tak skočia cez palubu a opúšťajú Petrovu loďku.

Nebud'me však na nich príliš tvrdí. Veď napokon koľkí z nás sme po vypočutí tých sentimentálnych kázní išli za kňazom a naznačili mu, že veriaci už vyrástli z detského duchovného jedla a je čas na tuhú stravu evanjelií?

A nebud'me príliš tvrdí ani na kňazov. Mnohí odborníci na kázanie im hovorili, aj keď nie toľkými slovami, aby sa vyhýbali „tvrdej reči", aby zdôrazňovali postoj: „Ježiš je môj priateľ," aby nehovorili nič, čo by niekoho mohlo uraziť. Kňazi si potom mysleli: „Nevedia azda odborníci, čo treba?" Všetci sme mohli už dávno urobiť viac. Vieme to teraz, keď vidíme tichý exodus z kostolných lavíc, hlavne z radov mladých ľudí.

A on je tichý. Iba málo ľudí, ktorí opustia Katolícku cirkev, z toho robí rozruch. Proste odídu, hoci sa často vracajú na dostatočne dlhý čas, aby presvedčili svojich priateľov a príbuzných, aby išli s nimi. Zdá sa, že rozruch robia ľudia, ktorí stratili svoju vieru, ale z nejakých kvázi-politických dôvodov trvajú na tom, že ostanú v Cirkvi, a pokúšajú sa ju spravovať. Odmietajú sa riadiť logikou svojich princípov, zatiaľ čo noví „biblickí kresťania" trvajú na tom, že sa budú riadiť svojimi, a tak opúšťajú katolicizmus.

Čo robiť? Mali by sme trvať na kompletnej prijatí reality. Ako to povedal Frank Sheed, mali by sme trvať na normálnosti. Človek nie je normálny, ak neprijíma realitu takú, aká je. Jeden z aspektov -

hlavným aspektom - reality je Boh ako taký. Dokonalejšie poznanie Boha sa rovná dokonalejšiemu poznaniu reality; a Boh nie je slaboch. A tou istou mierou, akou pripúšťame názor, že je slaboch, odmietame prijať realitu. A teda nie sme úplne normálni.

Môžeme začať tým, že si otvoríme evanjelium a znova zistíme, aký skutočne bol - aký skutočne je - Ježiš. Môžeme si prečítať niektorý zo životopisov Krista, či už od Sheeda, Fultona Sheena, Romana Guardiniho alebo niekoho ďalšieho. Môžeme sa dozvedieť, že Ježiš evanjelií, ten Ježiš, ktorého uctieваме, nie je Ježišom z filmu Franka Zeffireliho. Potom sa môžeme porozprávať s našimi kňazmi a povedať im, že práve pozorná autocenzúra nie je dnes v ich kázňach potrebná.

Edmund Burke múdro poznamenal, že úmerne k tomu, ako sa v rámci spoločnosti uvoľňuje vnútorná kontrola, musí sa zosilňovať vonkajšia kontrola (myslí tým zákony a tresty), aby to vyvážala. A platí to aj naopak: čím viac vnútornej kontroly, tým menej zákonov. Ak sa ľudia vedia strážiť sami, môžete si dovoliť luxus malého počtu zákonov. Tam, kde to ľudia nevedia, dovoliť si to nemôžete. A takmer to isté platí, keď hovoríme o viere. Môžete si dovoliť hovoriť zľahka a jemne, ak ľudia v kostole majú solídne znalosti o Bohu. No ak pokladajú Boha za slabocha, týmto postojom ich v tom omyle iba utvrdíte. Potrebujú získať vyvážené vedomosti a tie môžu získať len v kázaní o celom živote Krista, o celej pravde. Ak ich získajú, tak katolíci, ktorí sa obrátili ako dospelí - to znamená, že si konečne uvedomili dôsledky kresťanstva -, nebudú v pokušení opustiť Cirkev, pretože budú vedieť, že ich o skutočnom Ježišovi učili po celý čas.

43

Môžeme urobiť len to, že sa budeme modliť za lepšie kázne. Kňazi sú naši predstavení, a teda by sme im nemali nič hovoriť.

Modlitba je dobrá a potrebná, ale Boh od nás očakáva, že nebudeme len sedieť. Citlivý návrh vášmu kňazovi môže byť práve to, čo je treba urobiť; dajte však pozor, aby to bol skutočne návrh, a

nie sťažnosť. Ponúkam vám návrh, ktorý som predniesol pri príležitosti svojej prednášky na kňazských rekolekciách. Ako zvyčajne sa jeden z kňazov opýtal: „Čo myslíte, čo by sme my kňazi mali urobiť ako prvé, aby sme pomáhali napredovať vo viere?“ Odpovedal som tiež ako zvyčajne: „Začnite stavať svoje kázne na solídnej apologetike.“

Väčšina kázni trvá približne desať minút. Každá kázeň by mala mať základ v čítaniach toho dňa. Niekedy sa to dá urobiť hravo, niekedy je to ťažšie. V skutočnosti je celkom ľahké nájsť aspoň v jednom čítaní niečo, čo nás privedie k apologetike. Zvlášť dobré sú na to Pavlove listy. Chýbajúca nadväznosť medzi témou kázne a čítaniami sa nedá dosť dobre ospravedlniť.

Teraz, keď som to povedal, mal by som definovať, čo myslím pod apologetickou kázňou. Myslím tým kázeň, ktorá jasne a rózne vysvetlí niektoré aspekty viery. Myslím tým dramatickú a na katolícke štandardy dlhú kázeň. Začnime s poslednou spomínanou vlastnosťou. Naši protestantskí priatelia, aspoň teda mnohí z nich, sú zvyknutí sedieť ticho počas kázne, ktorá trvá aj hodinu, prípadne ešte dlhšie. Mnohí potom ešte ostávajú na nedeľnú školu - áno, existuje nedeľná škola aj pre dospelých - alebo sa vracajú niektorý večer v týždni po ďalšie informácie. Priemerný katolík strávi týždenne v kostole štyridsaťpäť minút. Mnoho evanjelikálov a fundamentalistov a aj menšia časť protestantov z „hlavných“ denominácií strávi v kostole viac ako štyri hodiny v týždni.

Pokiaľ sa teda katolíci a protestanti od seba biologicky nelíšia, mali by sme byť my, katolíci, s trochou praxe schopní sedieť aspoň tak dlho ako protestanti. Nežiadam teraz, aby sme skočili zo štyridsiatich piatich minút na štyri hodiny. Nežiadam zázraky. Žiadam iba, aby sme v kostole strávili päťdesiatpäť minút - rozdiel tvorí kázeň, ktorá netrvá desať minút, ale dvadsať.

Samozrejme, že na dĺžke kázne nezáleží až tak, ako na jej obsahu. Dobrá dvadsaťminútová kázeň môže ubehnúť veľmi rýchlo, podobne ako sa zdá, že dobrá kniha sa skončí príliš skoro bez ohľadu na to, aká je dlhá. Naopak zlá kázeň, ten typ, ktorý vyzerá ako prevzatý z posledného čísla populárno - kultúrneho časopisu, môže trvať večnosť, aj keď sa ručičky hodiniek posunuli iba o päť minút.

Ľudia v laviciach chcú počúvať veci podstatné a podané dramaticky. Tieto dve veci idú spoločne. Pod dramatickým podaním však nemyslím teatrálnu či afektovanú. Ak sa rozoberajú veci podstatné, dramatickosť je obsiahnutá v samotnom materiáli. Dramatickosť je prirodzene prítomná vo vysvetľovaní viery. Už len jednoduché vysvetľovanie toho, čomu veríme a prečo tomu veríme, priťahuje ľudí. Vychádza to z ich prirodzenej zvedavosti. Je však vhodné vopred upozorniť na nadchádzajúcu tému.

Takto nejako by sa to mohlo rozbehnúť. Tento týždeň oznámi kňaz na omši, že v kázni na budúci týždeň sa bude zaoberať obvinením katolíkov, že uctievali sochy. Zameria sa na *Exodus* 20, 4 - predpokladajme, že to je jedno z čítaní - a na obvinenie, že uctievanie obrazov sa rovná modloslužbe. Vyzve všetkých, aby si priniesli Bibliu, lebo bude prechádzať po jednotlivých veršoch - niektoré z nich sú v čítaniach, iné nie - a samotný lekciónár by nestačil.

Poviete si: fajn, dobrý plán. Ale robí sa to takto? Ponúkam ako dôkaz prípad kňaza zo stredo-západnej (americký stredo-západ, pozn. prekladateľa) diecézy. Chce ostať v anonymite, takže mi musíte veriť, že skutočne existuje. A on existuje rovnako ako úspech jeho kázni založených na tomto prístupe k apologetike. Keď ho preložili do novej farnosti, zistil, že pomaly, ale vytrvalo klesá účasť na omšiach. Bola mu pridelená poludňajšia omša, jediná, ktorú mohol slúžiť pravidelne každý týždeň. (Slúžil aj iné omše, ale pretože ich rozvrh bol nepravidelný, nemohol na nich zaviesť apologetiku.)

Jeho prvou témou bol krst. Začal päťtýždňovú sériu dvadsaťminútových kázni, čítanie prvého týždňa bolo o krste Ježiša Jánom Krstiteľom. Potom v priebehu tejto série rozoberal krst a dedičný hriech, vysvetlil nevyhnutnosť krstu, spôsob vysluhovania krstu, vyvrátil obvinenie, že platný je iba krst ponorením. Potom pokračoval ďalšími témami. Niektoré sa zmestili do jednej kázne, na iné potreboval kázni niekoľko.

A bol svedkom ohromujúceho úspechu. Keď prišiel do farnosti, zúčastňovalo sa na tejto poludňajšej omši okolo dvesto ľudí. Iba po šiestich mesiacoch vzrástol tento počet na päťsto ľudí každý týždeň a v kostole si už nebolo kde sadnúť. Podstatné je aj to, že to neboli

Ľudia, ktorí prišli z iných omší z jednoduchého dôvodu, že táto poludňajšia omša bola po španielsky, všetky ostatné omše boli po anglicky. A pritom nepritiahol ľudí z iných farností. Týchto tristo ľudí bolo takmer kompletne z jeho farnosti, priatelia a príbuzní, ktorí stratili záujem a jednoducho prestali na omšu chodiť.

Predstavte si, čo by sa stalo, keby sa úspech tohto kňaza zopakoval v každej farnosti, na každej omši.

Naše kostoly by boli preplnené a kňazi by boli šťastní, lebo by vedeli, že si veriacich získali. Všetci by boli spokojní. To nie je zlé na tých desať minút týždenne navyše, čo poviete?

Katolícke zvyky, zbožnosť a disciplína

44

Mali by sme zrušiť zastarané zvyky, napríklad svätenú vodu, lebo stavajú zbytočné bariéry medzi nami a ostatnými kresťanmi.

Nie, ak týmto zvykom rozumieme a odovzdáme svoje vedomosti ostatným kresťanom, našim priateľom a známym.

Keď vojdete do katolíckeho kostola, prvý predmet, ktorý uvidíte, alebo aspoň na ktorý siahnete, je nádoba na svätenú vodu alebo svätenička, umiestnená pri dverách. Iba veľmi málo protestantov by túžilo mať sväteničku vo svojich kostoloch, pretože pre nich je svätená voda iba poverou. Protestanti takto zmýšľajú o sväteninách, lebo zvyčajne nevedia, čo to je svätená voda, ani na čo sa používa. A nevedia to ani mnohí katolíci.

V podstate nie je svätená voda ničím nezvyčajná. Je to obyčajná voda s trochou soli. Soľ symbolizuje neporušiteľnosť a nesmrteľnosť. Veď tradične sa používa na konzervovanie. Soľ sa pridáva po tom, ako vodu kňaz posväť. Použitie svätenej vody nie je poverčivosť, lebo katolíci neveria, že by voda sama osebe niečo spôsobila. Nemá nejaké magické vlastnosti. Pozrite si kvapku tejto vody pod mikroskopom, a neuvidíte nič iné ako slanú vodu z vodovodu. Ponorte do nej poranený prst, a prst bude presne tak isto poranený ako predtým. Napite sa z nej, a nič sa nezmení. Poverou by jej použitie bolo iba v prípade, ak by si katolíci mysleli, že voda sama osebe niečo spôsobí, ale to nie je pravda. Požehnanie niekoho svätenou vodou nie je o nič viac poverou ako položenie si dlane na srdce pri sľube vernosti (v USA pri preberaní významného úradu, pozn. prekladateľa).

Aký duchovný účinok má svätená voda, vidno zo zbožnosti ľudí, ktorí ju používajú. Všetko sa dá využiť na dobré, lebo všetko, čo Boh

stvoril, je dobré. Pavol píše Timotejovi: „Veď všetko, čo Boh stvoril, je dobré a nemá sa zavrňovať nič, čo sa prijíma so vzdávaním vďaky, lebo sa to posväcuje Božím slovom a modlitbou" (1 Tim 4, 4-5). Keď obyčajnú vodu posväti kňaz, stáva sa svätenou vodou. Potom sa pokladá za vhodnú na náboženské použitie. Mohli by sme povedať, že sa tak oddeľuje od obyčajnej, neposvätenej vody.

Pre starovekých ľudí mohlo umývanie vodou symbolizovať vnútornú čistotu, pretože sa používalo na dosiahnutie vonkajšej čistoty. Voda sa používala na očistenie tela, preto dáva zmysel aj jej použitie ako symbolu očistenia ducha. Mnoho starovekých kultúr používalo vodu vo svojich náboženských rituáloch a pri posväcovaní polí, miest a armád. Židia neboli výnimkou. Vodu používali pri vysviacke kňazov (Ex 29, 4; Lv 8, 6): „Pokropíš ich očistnou vodou" (Nm 8, 7). Používala sa pred obetovaním: „Urobíš medenú nádrž s medeným podstavcom na umývanie a postavíš ju medzi stanom zjavenia a oltárom a naleješ do nej vody. Áron a jeho synovia si v nej budú umývať ruky a nohy" (Ex 30, 18-19). V Šalamúnovom chráme bolo desať obrovských umývadiel (1 Kr 7, 38-39).

Katolícka cirkev samozrejme nepoužíva vodu iba pri vstupe do kostolov. Voda sa používa pri krste a symbolizuje očistenie od hriechu, ktoré prináša táto sviatosť. Na Zelený štvrtok nasledujeme príklad Krista a umývame si navzájom nohy (Jn 13,4-10). Počas omše sa pri prinášaní obetných darov pridáva trocha vody do vína ako pripomenutie vody a krvi, ktorá vyšla z boku Ježiša, keď ho vojak prebodol kopijou (Jn 19, 34).

Pre ľudí, ktorí to odmietajú, spočíva skutočný problém so svätenou vodou, rovnako ako s inými sväteninami a aj so samotnými sviatosťami v tom, že si nemyslia, že materiálne veci môžu byť použité na sprostredkovanie milosti, ani že by mali mať nejaký skutočný význam pri bohoslužbe. Čím viac sa držia tohto postoja, tým väčšmi ochudobňujú svoje náboženstvo. Nemajú nijaké obrady, ani liturgiu v pravom význame slova, nepoužívajú nič toho, čo by sa dalo označiť ako ceremónia. Zato si nemyslíte, že obmedzili náboženstvo iba na požiadavky Biblie, aj keď to tvrdia. Uvedené verše dosvedčujú, že Biblia podporuje používanie svätenej vody. Doslovné pridržanie sa Biblie podporuje jej (vody) obradné

používanie. Nie, antipatia k svätej vode je ďalším príkladom toho, ako nebiblický impulz ovládol reakcie na nepochopené katolícke zvyky a prax.

45

Misionár, ktorý nám zazvonil pri dverách, mi vysvetlil, že ženy nemajú nosiť nohavice (Dt 22, 5) a že si nemajú strihať vlasy (1 Kor 11, 6. 14-15). Zdá sa mi to rozumné.

Pouvažujte ešte raz. Prvý verš znie takto: „Žena nech sa neoblieka do mužských šiat, ani muž do ženských, lebo kto robí také veci, oškliví sa Bohu.“ Ďalšie verše hovoria toto: „Lebo ak sa žena nezahaľuje, môže sa dať aj ostrihať... A neučí vás sama príroda, že mužovi je na potupu, keď si pestuje vlasy, kým žene je na slávu, keď si pestuje vlasy? Lebo vlasy dostala namiesto závoja.“ Všimnite si, že Dt 22, 5 nehovorí nič o nohaviciach, šatách, oblekoch, šortkách ani o iných súčiastiach moderného šatníka. Hovorí iba, že ženy sa nemajú obliekať ako muži, a ani muži ako ženy. Neznamená to, že ich oblečenie nesmie byť štýlovo podobné. Koniec koncov, keby sme sa preniesli späť do staroveku, mohli by sme si myslieť, že muži a ženy sa obliekajú takmer rovnako - dokonca aj nábožní Židia poslúchajúci Zákon. Mohli by sme si to myslieť na základe toho, že ich oblečenie sa líšilo iba veľmi málo.

Henri Daniel-Rops vo svojej knihe *Každodenný život v časoch Ježiša (Daily Life in the Time of Jesus)* poznamenáva, že „tie isté slová, kabát, plášť a opasok, sa používajú rovnako pre mužské aj ženské oblečenie, a predsa tam musel byť nejaký rozdiel, pretože Zákon úplne zakazuje mužom nosiť ženské šaty a ženám mužské a pretože je z Talmudu jasné, že ak tak muž robí, je podozrivý z homosexuality.“ Najpravdepodobnejšie sa tento rozdiel prejavoval vo väčšej jemnosti materiálu používaného na ženské šaty a v ich bohatšom strihu. Z traktátu *Shabbath*, ktorý je cenným zdrojom informácií o obliekaní, vieme, že ženy nosili aj stužky vyrobené z vlny a hodvábu, šály prehodené cez plecia, pletené pásy a množstvo

ozdôb, ktorých význam nie je o nič zrejmejší ako význam ozdobných predmetov používaných dnes.

Niektoré katolícke Biblie majú v poznámkach k Dt 22, 5 napísané, že tu môže ísť o alúziu na nemorálne praktiky v kanaánskom náboženstve. Aké to boli praktiky, ponechávam na fantáziu. Stačí však povedať, že celý význam tohto verša je v tom, že existuje prirodzený rozdiel medzi mužmi a ženami, ktorý sa má prejavovať v obliekaní, no nijaký konkrétny typ obliekania nie je prikázaný.

Ak niekto prichádza k záveru, že dnešné ženy nesmú nosiť nohavice, zachádza príliš ďaleko. Číta v tejto pasáži oveľa viac, ako je tam napísané. Predovšetkým nehovorí nič o tom, aký typ oblečenia je vyhradený (na veky?) pre mužov a aký pre ženy. Nijakí západní ľudia si už neobliekajú to, čo nosili starovekí Židia, a tak by sme mohli prísť k záveru, že všetci moderní muži a ženy, a to aj tí, čo sa obliekajú konzervatívne, porušujú tento biblický príkaz. Je to možné, ale nezáleží na tom, pretože to bol disciplinárny príkaz podľa Starého zákona a dnes už jednoducho neplatí.

Podobne je to aj s dĺžkou vlasov. Všimnite si, že požiadavka znie, aby si ženy vôbec nestrihali vlasy. Dokonca ani Pavol nešiel tak ďaleko. Písal iba proti dlhovlasým mužom a nakrátko ostrihaným ženám a hovoril pri tom o konkrétnom zvyku v jeho časoch. Samotná dĺžka vlasov je indiferentná. Väčšina žien, a to dokonca aj v najprísnejších fundamentálnych cirkvách, to prakticky potvrdzuje, hoci nie teoreticky, lebo si v skutočnosti strihajú vlasy veľmi nakrátko v porovnaní so starovekými zvyklosťami.

Tieto dva príklady dosvedčujú, čo sa stane, keď sa čisto disciplinárne pravidlá aplikujú až do absurdnej hĺbky a keď sa pravidlá určené pre skoršie obdobie aplikujú bez rozlišovania na obdobie neskoršie. Toto je súkromný výklad, ktorý sa zvrhol tak, že celkom ignoruje zdravý rozum. Je v tom však istý zámer. Ak príde človek k záveru, že treba brať doslovne všetko, čo Biblia píše, jej výklad je potom veľmi jednoduchý - za predpokladu, že bude čítať verše po jednom a niektoré verše nebude čítať vôbec.

Správny výklad je obvykle vecou zdravého rozumu. Pasáže, o ktorých si myslíme, že neplatia pre dnešný svet, zvyčajne ani

neplatia. Nedajte sa od svojich známych presvedčiť o opaku. Ak sa cítite vyvedený z rovnováhy, pozrite si dobrý katolícky výklad a prečítajte si aj vysvetlivky v katolíckej verzii Biblie. A pritom je dobré mať poruke niekoľko odborných kníh, trebárs toho Daniela-Ropsa.

46

Celibát kňazov je neprirodzený a v modernom svete nepotrebný. Pápež by mal dovoliť kňazom oženiť sa.

Celibát, teda život mimo manželstva, bol stavom mnohých miliónov ľudí. Mnohí z nich žili zasväteným životom, ale väčšina nie. Veľa ľudí sa neožení, či už zo slobodného rozhodnutia, alebo ich k tomu prinútiť okolnosti, a ich stav nie je neprirodzený. Ak chceme byť presní, v živote sú tri druhy povolania: zasvätenie, manželstvo a slobodný stav. Každé z nich si treba ceniť a každý človek je pozvaný k jednému z týchto povolaní.

Dnes rastie počet povolaní k zasvätenému životu - to môže amerických katolíkov prekvapiť. Vo väčšine sveta ich počet značne vzrástol, ale v Severnej Amerike a v Európe stále zaostáva. Hoci aj tu už je trend povzbudzujúcejší v porovnaní so stavom pred desiatimi rokmi. Vo svetovom meradle však zasvätený život prežíva rozkvet.

Ak si všimneme typ ľudí, mužov a žien, ktorí vstupujú do zasväteného života, nájdeme iba veľmi málo tých, čo reptajú, že strávia zvyšok života nevydaté/neženiati. Nie je s týmito ľuďmi niečo v poriadku? Majú nízku mienku o manželstve? Vôbec nie. V skutočnosti majú takmer zhodne o manželstve vyššiu mienku ako samotní manželia. Pravdepodobne tu čiastočne pôsobí myšlienka, že „susedovo je vždy lepšie ako moje“. Vedia, že manželstvo je veľkým dobrom. Vedia, že Katolícka cirkev trvá na tom, že manželstvo je sviatosť, a tým ho zaraďuje k Eucharistii a krstu.

A predsa slobodne prijímú celibát, pretože chcú zasvätiť všetku svoju energiu Bohu a službe jeho Cirkvi. Tým, že prinášajú túto obeť, nasledujú Pavlov príklad. Pavol odporúča celibát tým, ktorí sú povolaní k zasvätenému životu, bez toho, aby akokoľvek znižoval

význam manželstva (1 Kor 7, 8). Čím menšiu hodnotu dáva dnešný svet manželstvu - štatistiky rozvodov a „voľného spolužitia“ to dokazujú -, o to potrebnšie je svedectvo zasvätených, či už kňazov, sestier alebo bratov. To v nijakom prípade neznižuje význam laikov žijúcich v manželstve. Mali by sme však vyjadriť osobitné uznanie tým, ktorí si vysoko cenia manželstvo a ako svedectvo svetu sa ho vzdávajú, aby slúžili Bohu celým srdcom.

Jeden fakt o celibáte prekvapuje dokonca aj mnohých katolíkov: celibát nie je povinný pre všetkých katolíckych kňazov. Vo východných obradoch (na Slovensku byzantský obrad - pozn. redakcie) môže byť vysvätený aj ženatý muž. Je to zvyk z dávnych čias. Avšak slobodný kňaz, raz vysvätený, sa už nemôže oženiť a ženatý kňaz, ktorý ovdovie, už musí ostať slobodný. Ženiť sa však môžu iba kňazi východného obradu. Všetci východní mníši žijú v celibáte a biskupi východného obradu sa vždy volia iba z mníchov, čo znamená, že všetci východní biskupi sú slobodní.

Na Západe platia iné pravidlá. Na úplnom začiatku sa niektorí kňazi a biskupi vyberali spomedzi ženatých mužov. Prax Východu a Západu bola v tomto bode rovnaká. Veľmi skoro sa však začal uprednostňovať celibát a ten sa nakoniec stal podmienkou. V skorom stredoveku bol celibát v latinskom alebo západnom obrade pevne zakorenený. No uvedomte si, že to je disciplinárne pravidlo, nie učenie Cirkvi. Zmena tohto pravidla neznamená zmenu učenia. V posledných rokoch sme poznali niekoľko ženatých kňazov latinského obradu. Niektorí z nich boli luteránski kazatelia, ktorí boli v čase obrátenia na katolicizmus už ženatí. V poslednom období bolo niekoľko desiatok anglikánskych duchovných vysvätených za katolíckych kňazov. To sú jasné výnimky z pravidla.

Väčšina protestantov neschvaľuje to, čo označujú ako „povinný celibát“, s dôrazom na slovo povinný, ako keby Cirkev vnucovala disciplínu proti vôli nádejných kňazov. Majú niekoľko argumentov proti celibátu. Predovšetkým hovoria, že celibát je neprirodzený, že Boh prikázal všetkým oženiť sa, keď povedal: „Plod'te a množte sa“ (Gn 1, 28).

Nie je to celkom tak, plod'te a množte sa je všeobecný príkaz, týka sa celého ľudstva, neviaže však každého jednotlivca. Ak by

viazal, tak by každý slobodný muž a každá slobodná žena vo veku vhodnom na manželstvo žili v stave hriechu. Kristus sám by porušoval tento príkaz. Ak mu uznáte výnimku z dôvodu jeho božstva, stále vám zostane Ján Krstiteľ a väčšina apoštolov, ktorí by hrešili tým, že sa neoženili. Uvedomte si, že aj Pavol, najobľúbenejší apoštol „biblického kresťanstva“, bol slobodný: „Slobodným a vdovám hovorím: Dobre je pre nich, ak zostanú tak ako ja. Ale ak sa nevedia zdržať, nech vstúpia do manželstva. Lebo je lepšie vstúpiť do manželstva ako horieť.“

Kritici poznamenávajú: „Preto muž opustí svojho otca i svoju matku a prilipne k svojej manželke a budú jedným telom“ (Gn 2, 24). Hovoria, že to znamená, že muž sa má oženiť. No Kristus vysoko hodnotí tých, čo nielenže opustia svojich rodičov, ale vzdajú sa aj šance na ženu a deti: „A každý, kto pre moje meno opustí domy alebo bratov a sestry alebo otca a matku alebo deti alebo polia, dostane stonásobne viac a bude dedičom večného života“ (Mt 19, 29). A nezabudnite na tých, ktorí sa „urobili neschopnými manželstva pre nebeské kráľovstvo“ (Mt 19, 12).

No dobre, povedia oponenti katolíckeho postoja, ale Pavol trval na tom, že biskup musí byť mužom jednej ženy (1 Tim 3, 2), a to znamená, že aspoň biskup sa musí oženiť. Takáto poznámka prezrádza základné nepochopenie. Zmysel Pavlovho príkazu nie je v tom, že muž musí byť ženatý, aby mohol byť biskupom, ale že biskup sa nemôže oženiť viac ako raz. Koniec koncov, keby musel byť biskup ženatý, Pavol by porušoval svoje vlastné pravidlo. Pravidlo, ktoré zakazuje mužovi byť ženatým viac ako jeden raz - čo znamená, že mu zakazuje znova sa oženiť v prípade, že ovdovie, - mu nenariaďuje mať aspoň jednu ženu. Muž, ktorý sa nikdy neožení, toto pravidlo neporušuje.

Pretože v prvých rokoch Cirkvi bol nedostatok slobodných mužov, ktorí by boli spôsobilí na vysvätenie, prijímali za kňazov a biskupov aj ženatých mužov. Postupne, ako sa zvýšila ponuka vhodných, slobodných mužov, prijímali na Západe za kňazov iba tých v súlade s Pavlovým želaním: „Chcel by som, aby boli všetci ľudia tak, ako som ja“ (1 Kor 7, 7). Východ ostal pri starom zvyku.

V tej istej línii argumentácie niektorí ľudia citujú Pavlov komentár, že biskup „musí dobre viesť svoj dom a deti držať v poslušnosti a v celkovej mravnej čistote. Veď kto nevie viesť svoj dom, ako sa bude starať o Božiu cirkev?!" (1 Tim 3, 4-5). Vidíte, hovoria, biskup musí byť ženatý. Ak by to bol správny výklad, znamenalo by to, že biskup musí mať aj deti a všetky jeho deti ho musia bezpodmienečne rešpektovať. Bol by teda ženatý muž bez detí nevhodný na biskupstvo? Zjavne áno. Bol by nevhodný aj ženatý muž s deťmi, z ktorých jedno by ho plne nerešpektovalo? Opäť áno. A ako sa dá merať rešpekt detí, aby sme vedeli posúdiť, kedy ho plne rešpektujú? Kto by to posúdil? Táto pasáž v skutočnosti znamená, že ženatý muž, ktorý je zvolený, aby sa stal biskupom, musí dobre viesť svoj vlastný dom.

No hej, ale my vieme, že „zabraňovanie sa ženiť" (1 Tim 4, 3) je znakom odpadnutia od viery, hovoria kritici. Katolícka cirkev zakazuje niektorým ľuďom, kňazom a rehoľníkom, aby sa oženili, takže to nemôže byť tá Cirkev, ktorú založil Ježiš. V skutočnosti Katolícka cirkev *nikomu nezakazuje, aby sa oženil*. Katolíci sa môžu ženiť s plným požehnaním Cirkvi. Slovné spojenie „zakazovať ženiť sa" sa týka ľudí, ktorí vyhlasujú každé manželstvo za zlé. Niektorí z prvých heretikov zastávali tento postoj, podobne ako stredovekí albigenci (katari), ktorých, ako sa zdá, oslavujú antikatólicki autori, hoci o nich veľa nevedia, lebo trvali na používaní svojich vlastných prekladov Biblie.

V očiach Cirkvi manželstvo nie je zlé. Spomeňte si, že Cirkev hlása, že Kristus pozdvihol manželstvo na úroveň sviatosti. Ani jednému katolíkovi nie je zakázané oženiť sa. Je pravda, že sa katolícki kňazi na Západe nemôžu ženiť, ale nikto z nich nemá povinnosť sa stať kňazom. Manželstvo nemajú zakázané ako ľudia, ale ako kňazi. Katolícky muž si môže slobodne zvoliť medzi kňazským celibátom, manželským životom, alebo môže ostať slobodný, čo je vlastne tiež celibát. Celibát Cirkev nikomu nevnučuje.

Relikvie pochádzajú z čias povier a mali by sme sa ich zbaviť.

Veľa protestantov sa odťahuje od sviatosťného aspektu katolicizmu - a nie iba od siedmich sviatostí. Dokonca aj mnohí katolíci dnes nesprávne chápu používanie svätením. Mnohí nemajú radi spájanie ducha a hmoty, sprostredkovanie niečoho duchovného, napríklad milosti, pomocou fyzických vecí. A to sú vo svojej podstate aj sviatosti. Bežné hmotné veci - ako voda, víno, chlieb, olej a kladenie rúk - umožňujú sprostredkovanie milosti. Niečo veľmi podobné môžeme povedať aj o sväteninách, ako sú napríklad medailóniky, posvätené bahniatka, svätená voda a popol. Ich správnym použitím sa rozmnožuje milosť. A potom tu máme relikvie svätých - hlavný strašiak.

Ani jeden katolík nikdy netvrdil, že relikvie majú „magickú silu“. Podstata svätenín je opakom mágie. V mágii sa nejaký materiál pokladá za príčinu niečoho duchovného. Nižšia príčina by mala vyvolať vyšší efekt. Sviatosti a analogicky ani sväteniny nenúti Boha, aby konal istým spôsobom. Ich použitie závisí od Boha, ktorý spôsobil ich účinnosť. Ich efekt je pôvodom božský, nie prirodzený. To Boh nariaďuje použitie relikvií, nie je to teda úloha kňazov, ktorí by vlastnou mocou prekonávali moc Boha, ako to robí mágia.

Klasický argument proti relikviám je založený na relikviách Svätého kríža. Hovorí sa, že keby sa všetky údajné kusy Svätého kríža dali na jedno miesto, získali by sme dosť dreva na postavenie menšej lode.

Čo teda s tým? Francúz Rohault de Fleury roku 1870 katalogizoval všetky relikvie Svätého kríža, vrátane tých, o ktorých sa hovorilo, že existovali, ale medzitým sa stratili. Zmeral všetky kusy a odhadol objem tých, ktoré chýbali. Potom to všetko spočítal a zistil, že keby sa všetky kusy zlepili dokopy, nevytvorili by viac ako jednu tretinu kríža. Škandál teda nebol v tom, že by sme mali príliš veľa dreva, škandál bol, že sme väčšinu Svätého kríža po jeho nájdení opäť stratili.

Sú niektoré relikvie falošné? Existujú napodobeniny? Áno. Ale vo väčšine prípadov sa o relikviách buď vie, že sú pravé, alebo existujú nejaké dôvody, pre ktoré to predpokladáme, aj keď nie je možný úplný dôkaz. Vezmime si slávne Turínske plátno, ktoré vedci skúmali niekoľko rokov. Úprimnejší vedci pripúšťajú, že svojimi experimentmi nemôžu potvrdiť, že toto plátno je skutočným pohrebným plátnom Ježiša. Uznávajú, že to je nemožné. Súčasne však hovoria, že by mohli byť schopní vylúčiť možnosť podvodu. Jasne dokázali, že toto plátno je pohrebným plátnom, ktoré bolo omotané okolo tela niekoho, kto bol ukrižovaný tým istým spôsobom ako Ježiš, približne v tom istom čase ako on a v tej istej oblasti ako on.

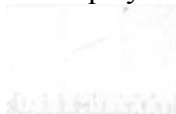
Ostáva tam stále priestor na pochybnosti pre tých, ktorí ich hľadajú? Samozrejme. A ak to platí o Turínskom plátne, o to väčšie to platí o iných relikviách, ktoré nepodstúpili také podrobné skúmanie. Skeptici môžu vždy povedať, že „toto by nemuselo byť týmto a týmto“, a my musíme pripustiť, že to je pravda. Mohlo prísť k omylom a rovnako mohli byť namiesto pravých relikvií podstrčené falzifikáty.

Relikvie hodnotíme rovnakým spôsobom ako *bona fide* čokoľvek iné. Spal George Washington skutočne v tejto konkrétnej posteli? Aby sme to zistili, musíme sa zahrať na detektívov, a aj tak sa to nikdy nedozvieme s istotou. Možno sa budeme musieť spoliehať na pravdepodobnosť. Na druhej strane môžeme získať neotrasiteľný dôkaz, ktorému neuverí iba blázon, ktorý trvá na tom, že George Washington vôbec neexistoval.

A tak isto to je aj s relikviami. Niektoré sú pravé nad všetky rozumné pochybnosti. Autenticnosť iných je tak vysoko pravdepodobná, že by bolo nerozumné o nich pochybovať. Ďalšie sú pravdepodobne autentické. A niektoré, áno, sú nepravdepodobné - hoci by sme asi väčšinu z nich aj tak nevyhodili, aby sme omylom nevyhodili niečo, čo je skutočnou relikviou. Zapamätajte si, čo hovorí o relikviách Cirkev. Netvrdí, že majú nejakú magickú silu. Nič v samotnej relikvii ani vo svätenine, či už to je Petrova kosť, alebo voda z Lúrd, nemá liečivú moc. Cirkev iba hovorí, že relikvie sú prejavom Božích zázrakov a v tomto učení sa pridrža Písma.

Kritici však povedia, že nie. Dokonca aj keby sa dokázalo, že relikvie sú pravé, nemali by sme ich uctievať, pretože Písmo o relikviách nehovorí nič. Je to však tak? Pozrime si teda, čo hovorí Písmo. Elizeove kosti oživilí mŕtveho muža: „Potom Elizeus zomrel a pochovali ho. V tom roku však prichádzali do krajiny moabskí lupiči. Keď raz pochovávali akéhosi muža, zazreli lupičskú bandu a hodili toho muža do Elizeovho hrobu. Len čo sa ten muž dotkol Elizeových kostí, ožil a stal si na nohy" (2 Kr 13, 20-21). Žena, ktorá sa dotkla obruby Kristovho plášt'a, bola uzdravená z krvotoku (Mt 9, 20-22). Chorí sa uzdravili, keď na nich padol Petrov tieň (Sk 5, 15-16). „A Boh robil Pavlovými rukami neobyčajné divy, takže aj na chorých donášali šatky a zástery, ktoré sa dotkli jeho tela, a neduhy ich opúšťali a zlí duchovia vychádzali" (Sk 19, 11-12).

Ak toto nie sú príklady použitia relikvií, čo to teda je? V prípade Elizea spôsobili prorokove kosti vzkriesenie podobné Lazárovmu. V prípadoch z Nového zákona boli na uzdravenie použité fyzické veci (plášť, tieň, šatky a zástery). Panuje dokonalá zhoda medzi súčasnou katolíckou praxou a starovekou praxou. Každý, kto dnes zavrhuje všetky katolícke relikvie ako podvrhy, mal by odmietnuť aj tieto biblické opisy ako podvrhnuté.



Duch, svet a povery

48

Toto je vek vedy. Vieme, že zázraky sa už nedejú.

Je to jeden z postojov, ale existujú aj iné, vrátane toho katolíckeho. Postoj katolíkov, východného pravoslávia a aj niektorých protestantov je taký, že áno, zázraky sa dnes dejú a diali sa stále počas dejín kresťanstva. Niektoré protestantské smery, vrátane fundamentalizmu a veľkej časti evanjelikalizmu hovoria, že zázraky sa už *nedejú*. Sekularizmus hovorí, že zázraky sa *nemôžu* diať.

Niektorí katolíci sa dali ovplyvniť poslednými dvoma postojmi, predovšetkým však sekularizmom. Myslia si, že dokonca aj zázraky zaznamenané v Biblii sú podozrivé, a sú celkom presvedčení, že dnes sa už zázraky nemôžu diať. Hovoria, že zázraky sú predvedecké. Áno, ale sú aj povedecké. Diali sa v období pred modernou vedou, dejú sa počas neho a budú sa diať, aj keď sa toto obdobie skončí.

Postoj týchto katolíkov aj sekularistov, ktorých napodobňujú, je skutočne nevedecký. Nie je založený na záveroch získaných z vedeckého výskumu údajných zázrakov. Choďte trebárs do Lúrd alebo na iné miesto údajných zázrakov, a nenájdete ani jedného skeptika, ktorý by si písal poznámky a skúmal ľudí, ktorí tvrdia, že sa zázračne uzdravili. *Vedia*, že po skončení novozákonného obdobia sa zázraky nemôžu udiať, tak prečo by sa unúvali overiť si to?

Ich argumenty vyzerajú nejako takto: Keď sa kresťanstvo iba začínalo, zázraky sa používali na potvrdenie jeho pravosti. „Oni sa rozišli a všade kázali. Pán im pomáhal a ich slová potvrdzoval znameniami, ktoré ich sprevádzali" (Mk 16, 20). Lenže zázraky sú už nepotrebné, lebo do smrti posledného apoštola sa kresťanstvo pevne

uchytilo. Nie sú viac potrebné na obracanie k viere, lebo viera prichádza cez Bibliu.

Na podporu svojho tvrdenia citujú tieto verše: „Ježiš urobil pred očami svojich učeníkov ešte mnoho iných znamení, ktoré nie sú zapísané v tejto knihe. Ale toto je napísané, aby ste verili, že Ježiš je Mesiáš, Boží Syn, a aby ste vierou mali život v jeho mene" (*Jn 20, 30-31*). „Teda viera je z hlásania a hlásanie skrze Kristovo slovo" (*Rim 10, 17*).

Čo tieto verše dokazujú v skutočnosti? Apoštol Ján opísal niektoré z Kristových zázrakov, aby čitateľ uveril v Krista. Neznamená to, že už nebudú nijaké iné zázraky pre ďalšie generácie. Niektorí ľudia budú veriť na základe prečítaného. Iní potrebujú zvláštny podnet, ktorý príde cez zázrak. A verše z *Listu Rimanom* } Je pravda, že viera prichádza cez Kristove slovo, nie každý je však pre toto slovo rovnako otvorený. Niektorí potrebujú ešte dodatočný stimul zázraku.

Ďalší z argumentov, ktoré sa dnes používajú proti zázrakom, je ten, že ukončenie zázrakov bolo predpovedané v *1 Kor 13, 8*: „Proroctvá prestanú, jazyky zamĺknu a poznanie pominie." No tento verš v prvom rade hovorí o nebi, kde sa budeme radovať v blaženom videní, vidieť Boha z tváre do tváre. Teraz, tu dole, „vidíme len nejasne, akoby v zrkadle" (*1 Kor 13, 12*). V nebi už nebude treba zázrakov na podporu viery, pretože budeme *vedieť*. Po druhé tento je verš zvolený ako dôkaz postoja proti zázrakom v dnešnej dobe, lebo hovorí o zaniknutí skorých foriem prerokovania a hovorenia v jazykoch. Dôsledkom je, že takéto dary vrátane zázrakov sa už skončili, to však z toho nevyplýva. Aj keby prorokovanie a hovorenie v jazykoch vymizlo navždy v prvom storočí (teraz nediskutujeme o tom, či sa v dnešnej dobe znovu objavilo), ich vymiznutie nemusí nevyhnutne hovoriť aj o zázrakoch. Ak boli zázraky potrebné na rozbeh kresťanstva, prečo by nemali byť potrebné aj na jeho udržanie?

Faktom zostáva, že Biblia nikde nehovorí, že všetky zázraky sa skončili so skončením novozákonných časov. Samozrejme, že nehovorí ani to, že zázraky budú pokračovať až do našich čias. Tak ako v mnohých iných oblastiach, aj v tejto Písmo mlčí. Prečo by

nemalo? Či sa dnes dejú zázraky, je otázkou pre vedecké skúmanie, nie pre dohady. Potrebným nástrojom je však otvorená a jasná myseľ.

49

Neverím v anjelov tak, ako sú zobrazení na starých svätých obrázkoch. Je to iba stará povera.

Zlé umenie často vedie k zlej teológii. Nie div, že ľudia, ktorí si predstavujú anjelov ako tučnučkých, okridlených chlapčeka, nemôžu ich brať vážne. Ich problémom je samozrejme to, že berú umenie príliš doslovne. Je veľmi nepravdepodobné, že by si barokoví umelci, ktorí pokrývali stropy týmito bacuľatými postavickami, skutočne mysleli, že takto anjeli vyzerajú. Môže byť nejaký veľký umelec takto hlúpy? No ak chcete umelecky podať anjela, musíte ho *nejako* zobraziť. Nemôžete nechať prázdnu plochu s nápisom: „Predstavte si, že tu je anjel.“

Tradične sa anjeli objavovali ako mladíci v róbach, s krídlami alebo bez nich, alebo ako málo odeté bábätká. Avšak hoci sa umenie vyjadruje neadekvátne, nič to nemení na fakte, že anjeli existujú. Rovnako Štvrtý lateránsky, ako aj Prvý vatikánsky koncil učili, že Boh na počiatku časov stvoril čistých duchov. Aj Biblia potvrdzuje ich existenciu: „Lebo v ňom bolo stvorené všetko na nebi a na zemi, viditeľné i neviditeľné, tróny aj panstvá, kniežatstvá aj mocnosti“ (Kol 1, 16). Všetky štyri posledné pojmy hovoria o anjeloch. „Kniežatstvá“ v tomto kontexte neznamenajú kráľovstvá, znamenajú anjelov vyššej hodnosti, postavenia. Škoda, že osvietení ľudia dnes totálne zľahčujú existenciu anjelov. Vlastne v takomto postoji nie je nič osvietené, práve naopak - je to ukážka obmedzeného zmýšľania.

Z nášho detského katechizmu (je to stále dobrý zdroj otvoreného myslenia) vieme, že Boh stvoril tri druhy stvorení. Niektoré sú čistou hmotou: skaly, voda, vzduch, rastliny, zvieratá. Ďalšie sú čisti duchovia: anjeli, a to aj tí dobrí v nebi, aj zlí v pekle. A iné sú kombináciou hmoty a ducha: ľudské bytosti. Prvý a tretí druh poznáme veľmi dobre, lebo prvý druh je všade okolo nás a tretí druh sme my.

Ale bytosti druhého druhu sú práve také skutočné ako my alebo ako svet okolo nás.

Prečo máme teda problém si ich predstaviť? Pretože predstavivosť vie vytvoriť iba obraz založený na tom, čo sme už videli. Duchovia - vrátane Boha, anjelov a našej vlastnej duše - sú neviditeľní, preto si ich nevieme *predstaviť*. Nevieme si v mysli vytvoriť ich adekvátny obraz. Môžeme ich však *pochať*, to znamená, že ich vieme vo svojej mysli viac či menej pochopiť, hoci si nevieme vytvoriť ich mentálny obraz.

Slovo „anjel“ pochádza z gréckeho slova označujúceho posla. Je to správny titul pre Gabriela, ktorý priniesol Márii pozvanie, aby sa stala matkou Mesiáša

(Lk 1, 26-38). Ďalší posol z neba sa zjavil Jozefovi a povedal mu: „Jozef, syn Dávidov, neboj sa prijať Máriu, svoju manželku, lebo to, čo sa v nej počalo, je z Ducha Svätého“ (Mt 1, 20). Iný posol povedal Jozefovi, aby ušiel do Egypta (Mt 2, 13). Na veľkonočné ráno odvalil anjel kameň z hrobu a hovoril so ženami, ktoré prišli pomazať Ježišovo telo, a zvestoval im Pánovo zmŕtvychvstanie (Mt 28, 2-5). Anjel oslobodil uväznených apoštolov (Sk 5, 19) a anjel povedal Filipovi, aby išiel k ceste do Gazy, kde sa potom stretol s etiópskym eunuchom (Sk 8, 26). Je samozrejmé, že posol môže nosiť správy oboma smermi. Boh poslal anjela Rafaela k Tobimu a jeho neveste Säre a on prednášal ich modlitby pred Pánov trón (Tob 12,12). V *Zjavení* 8, 4 sa dozvedáme, že anjel prináša Bohu modlitby kresťanov na zemi.

Prečo sa dokonca aj niektorí katolíci zdráhajú uveriť v existenciu anjelov, keď majú biblické dôkazy, ktoré to potvrdzujú? Bezpochyby je to dedičstvo „vedeckosti“ devätnásteho storočia, predstavy, že pokiaľ niečo nemôžete odmerať alebo odvážiť, neexistuje to. Táto predstava bola o sto rokov neskôr právom zdiskreditovaná, ale jej efekt pretrváva v dnešnom sekularizme, ktorý ovplyvňuje dokonca aj veriacich. Dobrým protijedom je pohrúžiť sa do Biblie.

Vieme, že diabol je výmysel.

Nič také nevieme. V skutočnosti vieme presný opak. Katolícka cirkev učí, že diabol je reálny, že to nie je iba prelud alebo pozostatok zo strašidelných rozprávok. Roku 1975 vydala Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí dokument nazvaný *Kresťanská viera a démonológia*. Cituje v ňom pápeža Pavla VI.: „Odmietnutie uznať existenciu diabla a pokladať ho za... konceptuálnu a imaginárnu personifikáciu neznámej príčiny nášho nešťastia je odchýlením sa od obrazu, ktorý nám prináša učenie Biblie a Cirkvi.“

Ak nám niekto hovorí niečo iné, hovorí za seba, a nie za Cirkev. Možno ho tak núti hovoriť diabol! Na Štvrtom lateránskom koncile (1215) biskupi definovali, že „diabol a ostatní zlí duchovia boli stvorení prirodzene dobrí, ale svojimi skutkami sa stali zlými“. Pri krste sú dospelí vyzývaní, aby sa zriekli diabla a všetkých jeho zlých skutkov. Cirkev má dokonca oficiálny obrad exorcizmu, ktorý by bol nepotrebný, keby démoni neexistovali. Ak vás toto nepresvedčilo, pouvažujte, čo nám hovorí Písmo a čo robil a hovoril Ježiš (*Mt 4, 1-11; 12, 22-30; Mk 1, 34; Lk 10, 18; 22, 31; Jn 8, 44*).

Jednoznačne veril, že démoni existujú, rovnako ako verili jeho prví nasledovníci, cirkevní otcovia. V tejto veci sa vyjadrovali veľmi jasne. Irenej na konci druhého storočia napísal, že diabol je „padlý anjel“, ktorý sa „snaží priniesť tmu do srdiec tých, čo by mu slúžili“. Tertulián, píšuci približne v tom istom čase, povedal: „Úlohou (démonov) je skaziť ľudstvo.“ A Origenes o generáciu neskôr poznamenal, že „Cirkev stále učí, že tieto stvorenia skutočne existujú“. Ale nebojte sa, povedal Atanáz na začiatku štvrtého storočia. Pred vykúpením mali títo zlí duchovia nad ľuďmi veľkú moc, ale teraz, s príchodom kresťanstva „ich nástrahy možno odraziť“.

Akým spôsobom ich možno odraziť? Použitím kríža, povedal Atanáz. So všetkou pravdepodobnosťou hovoril o tom, ako exorcisti používajú kríž pri vyhánaní démonov, či už v prípade posesie

(posadnutia) alebo obsesie (útlak; pozn. redakcie: nejde tu len o psychickú chorobu). V prípade posesie je celá telesná činnosť osoby pod kontrolou zlého ducha. Pri obsesii nie je postihnutá priamo osoba, ale diabol pôsobí na jej fyzické okolie - hýbu sa stoličky, z políciek vypadávajú knihy, počuť čudné výkriky.

Akokoľvek strašidelné sú tieto prejavy, nie sú až také nebezpečné ako bežná práca démonov: pokúšanie k hriechu a odpadnutiu od viery. „V posledných časoch niektorí odpadnú od viery a budú sa pridŕžovať zvodných duchov a učenia démonov" (1 Tim 4, 1). Najdesivejšou formou odpadnutia je priame uctievanie diabla - nie veľmi bežné, ale s rozmachom moderného satanizmu každým rokom populárnejšie. Vo všeobecnosti je odpadnutie miernejšie, menej dramatické, ale stále nebezpečné. Zvyčajne sa prejavuje ako pomalé, takmer nebadateľné sklznutie do života otupeného hriechom.

51

Cirkev potvrdzuje existenciu mimozemšťanov.

Ona vlastne o tejto otázke mlčí. Či existujú mimozemské bytosti, to je problém pre vedu, nie pre teológiu. Ich existencia alebo neexistencia je z hľadiska našej spásy nepodstatná.

Niektorí spisovatelia špekulovali, aké by to bolo pre padnuté ľudstvo, keby sme objavili svet obývaný bytosťami, ktoré nepadli. (Dobрым príkladom tohto žánru je *Perelandra* OS. Lewisa.)

Je možné, že Boh stvoril veľa svetov, z ktorých niektoré padli a iné nie? Je. Máme však dôkazy, hoci aj úplne malé, že tak urobil? Nie.

Pár vedcov v snahe zapáčiť sa bulvárnym plátkom tvrdí, že mimozemské stvorenia *musia* existovať, a vychádzajú pri tom z pravdepodobnosti, že iné hviezdy majú planéty, z ktorých niektoré majú atmosféru ako Zem, že niektoré z týchto planét pozemského typu spontánne tvoria aminokyseliny, že niektoré z týchto aminokyselín tvoria zmyslový (a nakoniec rozumový) život. Toto je úbohá veda a ešte horšia matematika. Môžeme ju smelo ignorovať.

Avšak ignorovať nemôžeme množstvo ľudí, a to vrátane niektorých kresťanov, ktorí tvrdia že sa stretli s mimozemskými bytosťami alebo s mŕtvymi - niekedy dokonca s mŕtvymi mimozemšťanmi. To je populárna predstava hnutia New Age. Často sa prejavuje cez takzvané médiá - ktoré sprostredkujú prenos správ z druhej strany. Zdá sa, že tieto médiá sa dajú zaradiť do dvoch kategórií: kategória ľudí, ktorí majú do činenia s démonmi, čo znamená, že neprenášajú správy ani od mimozemšťanov ani od mŕtvych, ale od zlých duchov, a kategória podvodníkov. Druhý typ odhalíte celkom ľahko - priťahujú veľké davy a zarábajú veľa peňazí.

52

Astrológia je iba neškodná zábavka.

Je to povera a potenciálne nebezpečný nezmysel, ktorý navyše propagujú kazatelia New Age. Neexistuje ani najmenší kúsok vedeckého dôkazu, že hviezdy a planéty ovplyvňujú náš každodenný život. Dokonca aj keby ovplyvňovali, keby povedzme ich gravitačné polia vyvolávali bolesti hlavy alebo čo, dátum a čas niečieho narodenia by pri tom bol úplne bezvýznamný. A predsa je astrológia založená na výpočtoch vychádzajúcich z dátumu a času niečieho narodenia. Nezmyselnosť toho môžeme dokázať pri pozorovaní života dvoch ľudí, ktorí sa narodili v tom istom čase. Ich životy sú také odlišné ako životy ľudí narodených v inom znamení.

Tým, že noviny uverejňujú horoskopy, robia svojim čitateľom zlú službu. Vy možno tým predpovediam neveríte, ale milióny dôverčivých čitateľov áno. A čím viac im veria, tým sú izolovanejší od právd kresťanstva. Do veľkej miery je dnešný rozmach viery v astrológiu dôsledkom straty viery v Boha. Ako poznamenal G. K. Chesterton, ak ľudia prestanú veriť v Boha, neznamená to, že neveria v nič - oni veria hocičomu. Astrológia môže viesť k ďalším poverám a nakoniec k úplnej strate viery. Biblické odsúdenie astrológie nájdete v Iz 2, 6; 47, 13-15; Dt 18, 9-14; Lv 19, 31; Sk 13, 4-12.

Existujú však katolíci aj nekatolíci, ktorí tvrdia, že traja mudrci boli astrológovia. A tým, že to hovoria, tvrdia, že Nový zákon

uznáva astrológiu ako legitímnu. Mudrci, ktorí nasledovali hviezdu až k malému Ježiškovi (Mt 2, 1-12), sa v latinčine označovali ako *mági*, z čoho potom odvodzujeme mág. Latinské slovo je odvodené od gréckeho slova *magoi*. Mohlo by označovať starovekú verziu predavača hadieho oleja, no Matúš toto slovo nepoužíva pejoratívne. Z jeho popisu môžeme vyvodit' jedine to, že títo muži, ktorých počet je tiež neznámy, hoci tradične sa hovorí o troch, sa vyznali v niečom, čo sa vtedy označovalo ako astrológia. Prekladať ale dnes slovo *mági* ako astrológovia je zavádzanie.

Omnoho pravdepodobnejšie to boli protoastronómi; nepísali horoskopy pre bohatých alebo naivných. V minulosti sa verilo, že každý človek má svoju hviezdu, ktorá sa pri jeho narodení prvá objaví. Na základe tohto predpokladu biblický príbeh sa nezaoberá astrológiou v tej forme, akú vidíme v dnešných novinách, ale jednoduchou formou astronómie.



Poznámka redakcie: Z literatúry, ktorú Karí Keating odporúča vo svojej knihe, je do slovenčiny preložených len niekoľko titulov. Preto sme siahli po produkcii slovenských vydavateľstiev a urobili sme malý výber kníh, ktoré by vám mohli pomôcť prehĺbiť si vedomosti v niektorých oblastiach katolíckej vierouky.

Kardinál Joseph Ratzinger: *Boh a svet*. Trnava : SSV, 2002 Kardinál Joseph Ratzinger: *Sol' zeme*. Trnava : SSV, 1997

Kardinál Joseph Ratzinger: *Duch liturgie*. Trnava : Dobrá kniha, 2005

Scott Hahn: *Kto si, Mária?* Bratislava : Redemptoristi, 2006

Scott Hahn: *Bože, buď milostivý*. Bratislava : Redemptoristi, 2006

Scott Hahn: *Baránkova večera*. Bratislava : Redemptoristi, 2005

Patrick Madrid: *Prekvapila ich pravda*. Bratislava : Lúč, 2006

Tim Gray: *Poslanie Mesiáša*. Bratislava : Lúč, 2006

Xavier Léon-Dufour a kol.: *Slovník biblickej teológie*. Trnava: Dobrá kniha, 2003

Vitorio Messori: *Naozaj vstal z mŕtvych?* Bratislava : Lúč, 2005

Vitorio Messori: *Hypotézy o Ježišovi*. Bratislava : Lúč, 2005

Biblická konkordancia. Banská Bystrica : Slovenská biblická spoločnosť, 1997

Roland E. Murphy: *Žalmy a iné spisy*. Trnava : Dobrá kniha, 2001

Roland E. Murphy: *Tóra*. Trnava : Dobrá kniha, 2001

Jacek Salij OP: *Smrť, zmŕtvychvstanie, večný život*. Bratislava : Lúč, 2003

Jacek Salij OP: *Hriech, milosť, sviatosť zmierenia*. Bratislava : Lúč, 2003

Jacek Salij OP: *Láska, sex a mravy*. Bratislava : Lúč, 2003

Jacek Salij OP: *Veštenie, čary a posadnutosť*. Bratislava : Lúč, 2003